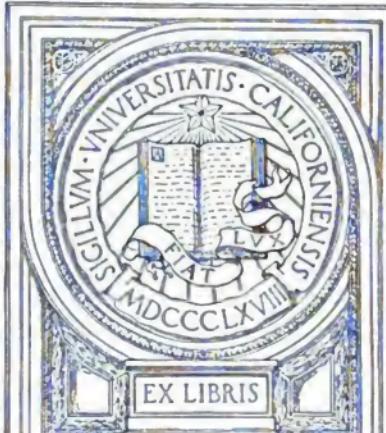

Kurukh folk-lore

Ferdinand Hahn

GIFT OF
HORACE W. CARPENTIER

KURUKH FOLK-LORE

IN THE ORIGINAL.

Collected and Transliterated

BY

REV'D. FERD. HAHN,

GERMAN EVANGL. LUTH. MISSION, CHOTA NAGPUR.

CALCUTTA :

THE BENGAL SECRETARIAT BOOK DEPOT.

1905.

[*Price—Indian, Rs. 2; English, 5s.*]

GARFENTIER

Published at the BENGAL SECRETARIAT BOOK DEPOT,
Writers' Buildings, Calcutta.

OFFICIAL AGENTS.

In India—

MESSES. THACKER, SPINK & CO., Calcutta and
Simla.

MESSES. NEWMAN & CO., Calcutta.

MESSES. HIGGINBOTHAM & CO., Madras.

MESSES. THACKER & CO., LTD., Bombay.

MESSES. A. J. COMBRIDGE & CO., Bombay.

THE SUPERINTENDENT, AMERICAN BAPTIST
MISSION PRESS, Rangoon.

MRS. RADHABAI ATMARAJ SAGOON, Bombay.

MESSES. R. CAMBRAY & CO., Calcutta.

KAI SAHIB M. GULAB SINGH & SONS, Proprietors of the Mund-i-am Press, Lahore, Punjab.

MESSES. S. K. LAHIRI & CO., Printers and Book-sellers, College Street, Calcutta.

MESSES. V. KALYANARAMA IYER & CO., Book-sellers, etc., Madras.

MESSES. D. H. TAPAPOREVALA SONS & CO.,
Book-sellers, Bombay.

MESSES. C. A. NATHOR & CO., Madras.

MR. N. B. MATHEU, Superintendent, Nazair
Khan Hind Press, Allahabad.

THE CALCUTTA SCHOOL BOOK SOCIETY.

In England—

MR. E. A. ARNOLD, 41 & 43 Maddox Street,
Bond Street, London, W.

MESSES. CONSTABLE & CO., 16 James Street,
Haymarket, London, W.

MESSES. KEGAN PAUL, TRIMCH, TURNER
& CO., Charing Cross Road, London.

MR. B. ALFRED QCARITCH, 15 Piccadilly,
London.

MESSES. P. S. KING & SON, 2 & 4 Great Smith
Street, Westminster, London.

MESSES. H. S. KING & CO., 68 Cornhill, London.
MR. B. H. BLACKWELL, 50-51 Broad Street,
Oxford.

MESSES. DEIGHTON BELL & CO., Cambridge.

On the Continent—

MESSES. R. FRIEDLANDER & SOHN, Berlin,
N. W. Carlsbadstrasse, 11.

MR. OTTO HAHNSOWITZ, Leipzig.

MR. KARL HAHNSOWITZ, Leipzig.

MR. ERNEST LEROY, 26 Rue Bonaparte, Paris.

MR. MARTINUS NIJHOFF, The Hague.

INTRODUCTORY REMARKS.

DURING more than twenty years' residence at Lohardaga in the midst of an Orāō population the author of the "Kurukh Grammar" and "Kurukh-English Dictionary" has made a collection of about seventy stories, more than one hundred and fifty songs, besides a large number of riddles in use among the Orāōs of that part of Chotā Nāgpur. This collection had to be sifted on account of the ambiguousness of some of the stories, the triviality of many of the riddles and the doubtful morality in most of the songs, before it could be made known to the general public, for whom a translation into English is being made by the author. The present volume contains therefore only a selection of Kurukh folk-lore, which however will be sufficient to answer the purpose of placing into the hands of the student of the Orāō language a text-book, which has been written entirely by members of the people to whom it is the mother-tongue. The transliteration of this "Kurukh Folk-lore in the original" has been made by the author in accordance with the rules laid down in the first four sections of his "Kurukh Grammar." As a text-book this selection of Orāō stories and songs in the original will be found to be most useful for the study of a language which is spoken by more than half-a-million of people; and all who take an interest in them will be thankful to Government or its publication.

FERD. HAHN.

PURULIA,

The 7th August 1904.

M291876

C O N T E N T S.

PART I.

No.	<u>A.—STORIES = KATHĀ.</u>	<u>PAGE</u>
1.	<u>Ort Bankō álas</u>	1-2
2.	<u>Onṭā raṇḍi paocō darā tanghai landiā khaddas</u>	2-3
3.	<u>Bidrkā hasli</u>	4
4.	<u>Barotā chayā álas</u>	5-6
5.	<u>Khudaṅg dibru raskas</u>	6
6.	<u>Pattáani lekh'a mukkā</u>	7
7.	<u>Paogl̄ darā pacō gahi asmā mal mōkhnā</u>	8-9
8.	<u>Bokkhō pādē</u>	9-10
9.	<u>Kūārs darā naṭas</u>	11
10.	<u>Aghnū kumbhras</u>	11-13
11.	<u>Pachgis gane pacō gahi khēnā</u>	13
12.	<u>Irb sagri nanur</u>	14
13.	<u>Lür-akhū kukkos</u>	15-16
14.	<u>Mukkā nēkhai khekha tī sindu occā, ásgahi dim áli</u>	16-17

B.—TALES = KHIRI.

15.	<u>Ort kukkos darā ásgahi bandrā</u>	18
16.	<u>Teteṅgā darā lakṛā</u>	19
17.	<u>Ort kukkos gahi bachū</u>	19-21
18.	<u>Sirū pādē</u>	21-22
19.	<u>Litī bīrī chatrī kukkos</u>	22-24
20.	<u>Ort andras darā kubras</u>	24
21.	<u>Ort kuko'e gahi kendrā mannā</u>	24-26
22.	<u>Ort dhiḍhras</u>	26-27
23.	<u>Timbu pacō gahi khēr</u>	27-30
24.	<u>Bāriyā kukos gahi áli</u>	30-32
25.	<u>Irb khaddar gahi khiri</u>	32-33

No.		PAGE
26.	Birbal	33-34
27.	Ontā lakrā darā teteṅgā	34-36
28.	Cigalō	36
29.	Irō bhaiyā bahin	37
30.	Oñkhu álas	37-39
31.	Turā khaddar darā tañgri	39-40
32.	Ranđi pacoō gahi tañgdaś	40-42
33.	Ort kukkos arā lakrā	42
34.	Ort Babhnas gahi kathā	43-44
35.	Irō bhair gahi khiri	44-45
36.	Sate bhair gahi kathā	45-46
37.	Onta lakrā darā bariyas	46-47
38.	Paccō pagī darā cigelō	47-49
39.	Ort cihitū álas	49-50
40.	Ontā lakrā darā álkhadd	50-51
41.	Dánō dait	52-53

O.—TRADITIONS AND LEGENDS.

42.	Rüidāstā Kurukh bēlas	54-55
43.	Cic oēp	55-56
44.	Lodhā darā Asur gahi khiri	56-57
45.	Rüidās tī Kurukhar gahi boñgnā	57-59
46.	Karmā darā Dharmā	59-60

D.—DESCRIPTIONS OF KURUKH CUSTOMS AND USAGES.

47.	Paobā álar	60-61
48.	Karam parb	61-62
49.	Kurukh játrā	63
50.	Kurukh beñjā	63-66
51.	Khaddi parb	67-68
52.	Kurukhar gahi kuñđi	69-70

E.—RIDDLES = AKHNĀ KATHĀ.

1—34	70-73
----------------	-------

PART II.

No.	SONGS - DANDI.	PAGE
1—43.	1. Sarhūl jātrā gahi dāṇḍī	74-81
1—69.	2. Chirdi-dāṇḍī	81-92
1—25.	3. Karmdāṇḍī	93-99
1—12.	4. Beñjā-dāṇḍī	99-102
1—19.	5. Jēth-jātrā gahi dāṇḍī	102-105
1—25.	6. <u>Khaddar</u> gahi dāṇḍī	105-108

KURUKH FOLK-LORE.

PART I.

A.—STORIES = KATHĀ.

I. BAŃKÖ ÁLAS.

Ort álas Sasurār ka'lagyas darā onṭā potom nū jok asmā hō'álagyas; kánūm kānum tainghai ēkhan kirr íryas darā bujhras: "ort nannā álas ēngane barálas." Ás ēkhan ányas: "kálā bhai kir'a eúghai sasurār nū kirā ra'anar, endran cior?" Antile kálā helras. Jok gechā kēras ki onghōn kirr íryas ki ányas: "Is asman íryas ki érá puttidas." Átigē onṭan kullyas darā asan uiyas ki kēras. Jok gechā kēras khane érdas, ás anuhō barálas; anti ányas: "Is embā sāras, átigē malā kiryas." Annē annē nū urmi asman, kierin darā tempan hō uinutim kēras, onṭā bhagoā nidi bachrki ra'cā; ádin hō munjā nū dakeré nū uiyas. Áganem puttyā; khane érdas, ás malkas. Anti ba'a helras: "Ohrē, onṭā bhagoā gē eúgan pachrāras." Akkū gā ás thotham ra'as. Khane ársyas ki collā tarā kaprkas kuddas. Taing sás asuras onḍar mokhar, á gūjī ás gahi páb érālagyar. Pacō báca: "Kukos gē éd gōtā asmā ui'on?" Pacgis ányas: "Éón uiyoe? onṭā darā kocā uiyai." Ennē ba'anan ás menálagyas. Anti pacō ányas: "Jaund khadisin érá kádan" bácas ki collā tarā urkhas. Bajkō gahi kaprnān íryas ki báca: "Nē harō, nē harō?" Ás bácas: "Ínim gā." Taing sás ányá: "Endrā erpā mal körkai." Bañkos ányas; "kiori hō malā, ekásse káon?" Antilē urmin tingyas. Khane asuras onṭā kaçeyan othras ki báchrā cicas, khane erpā úlā körkas darā kheddé khelkhan nōrhar ki ukyas, khane taing sás asmā cicā, munjyas khane meñjá "Jok ind'rim mōkho'e kāhuru?" Ás bácas "Endrā ra'i én mōkhon. Ioram gā ra'cā, endr én baldan?"

I kathātī ār ajgut manjar kī bācar “Is jok ind’rim akhdas.” Ās gahi aiyā ra’anum bēlas gahi khara baggē chippā lōṭā sanjī khalb kərā. Ātige bēlas dēorā bhagtarin ēdā taiyas tanghai alon boddāge. Ā paccō bhakuas gahi bārenū anyā “Eng jaundkhadi gā enne ennen khōb akhdas.” Bēlas cāde āsin ēdā taiyas; paikar barcar darā anyar “gučā niñgan bēlas ēdālagdas.”

s bācas “En endran hō baldan babā, malā kāon.” Ār malā pattācar, backam bariyam occur. Bēlas bhakuásin bācas “Enghai alō guṭhīn beddo’e, hole niñgāc kharā baggē baksis cion, backan polkoe beddā, hole gaṛherā cion.” Ās kollam manjas darā ullā nēcas, khane āsin oṇṭā erpānū mucyar ki sathē ullā ciocar; ās khobrār khobrār ānā helras “ābnai nindiyā ab to jitē gaṛherā hoi.” Khalbū ra’cas āsgē Nindiyā nāmē ra’cā. Ās orgas: “Eron gā is ekāso dēorai nandae.” Khane geechanti chāchem menā helras. Taṅghai nāmē ho’nan menjas darā as gusan cādē kēraskī anyas “Anā bhai nāmen ambkē tengā niñgā hō cion.” Ās bācas “Eksan eksan uikai ra’adai?” Ās tingyas “pokhārī nu sajjkan ra’adan.” Antile ās “tisga’ā! tisga’ā!” bānum barmba’ā helras. Khane tisgar; āsin menā helrar; ās anyas “Kalā pokhārī nu ra’i.” Kērār kī beddā helrar, anti thaukam khakhyar. Bēlas ajgut manjas darā āsin dewān kamcas.

2. ONΤĀ RANDĪ PACCŌ DARĀ TAṄGHAI LANDIĀ KHADDAS.

Onṭā randī paccō ra’cā; adigē oṇṭā taṅgdas ra’cas, ās birdō uiyā ka’alagyas palē endr uiōs? Ās uinan ambas darā ḥrā guṭhīn piṭdas darā erpā ondrdas bardas. Khane taṅgyō khōb sukhmārā darā bāl “eūgdas uiā hō uidas, ḥrān hō piṭdas, ēn eūgdas gē asman mēkhon arā bali nū asman taṅgon darā uion, holē eūgdas barā khanem ettas darā mōkhō,” bāl darā taṅgdas gahi göhlā bichrār ki barnā mundim asman mikhi darā bali nu taṅgā darā uiī ci. Taṅgdas göhlā bichirnā bērā nū endoṭā ḥrā pityas darā ondras darā bardas arā mund asman eta’adas kī mōkhdas; annem sagarkhane nanālagyas. Anti bēnum taṅghai ullan khēpcas. Anutim cākhnā ullā barcā. Khane taṅgyē taṅgdasin anyā “Akkūgā cālhnā ullā barcā bēṭā, ormar cākhālagnar gučā ēn bihin ho’dan, cākhā kāot.” Anti taṅgyō uḍḍū nū

khesan kumyā darā kālā helra; taṅgas hō ugtan cēdas darā addon khēdnutim kālā helras. Khal hedde ārsyar khane taṅgas nannar gahi usskā khal nū bihinin cākhdas; khane khal urbar mēkhnar: “Emhai khalnū nē cākhdar harō? Emhai khalnū ambā cākhā” ba’anar. Khane taṅgas taṅgyon āandas: “Id khal namhai malli, ayō; adanū namhai khal ra’i;” ba’as kī nannā khal gusan kānar darā aiyan cākhas. Khane à khal urbar hō mēkhnar: “Emhai khal nū nē cākhdar harō? emhai khal nū ambā cākhā,” ba’anar; khane taṅgas taṅgyon ānyas “Id, namhai khal malli,” bācas darā nannā khal nū cākhā kērā, arā à khal nū bihinin cākhā helras; anutim uḍdu nū bihinin munjyas. Antile taṅgyō kadrārā darā taṅgasin conhā nannā lekhā ányā “E bēṭa uḍdun dhēkan pesā darā nindā; anti taṅgas uḍdun qhēkāti nindas; anti tēṭa’agē bācā, khane taṅgas tēṭa’as cicas; anti taṅgyō à qhēkāti taṅgasin kūḍnum khēdā helrā; khēdnum khēdnum taṅgas daṅgrā mūcur gusan áysā helras, khane taṅgyō mikhyā darā ányā: “Hūsin dharkē! hūsin dharkē!” bāi; khane daṅgrā mūcur menjar: “Ā mukkā endr bāi, babū,” bācar; khane à ányas “hūsgē daṅgrā pottan ciā, bāi,” bācas; khane à ásgē daṅgrā pottan cicar. Antile à kukos à pottan öccā darā boṅgī helras; boṅgnutim boṅgnutim onṭā puttā gahi lātā khakhyaś darā à lātānū kōreas. Khane taṅgyō ársyā darā à lātan daṅgī hāṛā helrā. Khane taṅgas taṅgyō gahi daṅg nū pottan litpitambācas, khane taṅgyō cikhā helrā: “Eñ eṅgas gahi pottan othorkan” bācā darā antile cikhnutim taṅghai erpā kērā. Makhābīrī kalpárnum taṅghai cūtna piṭri nū cutyā khandrā kērā. Makhā taṅgas baroas darā mēkhā helras. “Anai áyaṅg balin tisg’ae” bācas, khane taṅgyō ányā: “Eṅgāgē khadd kharrā malkar. Onṭā eṅgas ra’cas, ásin gā bhunḍūnū huduckan darā piṭkanki eṅgas gahi pottan othorkan, eṅgāgē akku khadd kharā malkar” bācā darā malā cōcā; khane taṅgas ruśi manjas ki nannā ráji kēras arā onṭā baṛhias gusan jōkh ra’as helras arā ásgusan ra’num taṅghai mundantā dasan bujhras darā nalakh nanā helras. Antile à taṅgā ujáparti puñi nanjas; antile à gusti urkhas arā baṛhias guyē nalakh nanāgē héberkas ra’cas, annem nalakh nanā helras. Nalakh nannum nannum tān hō urub manā helras arā jōkhārin uiā helras; antile karé karé kōhā khurji uiyas ki urb manjas darā bagge jōkhārin uiā helras ki à hedentā ălar gahi majhiñū bēlar lekhā manjas kēras; antile taṅghai hedde heddentā ălar gahi majhiñū ráji nánā helras; ălar ásin bēlar lekhā manā helras; anti à aiyam bēl manjas kēras.

3. BIDRKĀ HASLĪ.

Ort urbas ra'cas, ās gahi satte jhanā kukkō khaddar ra'car, ārin ās kundur kā lekham pálí pálí bifjyas; arā ormarthi khōkhā nu sannī taingdāsin bifjyas, ā sanni taingskhedō khōkhā mundbhārē gahi khüb bujhrū ra'cā. Ād iryā akkugā kirā manjkam kādam, arā kirā mannum mannum khüb kirā manjar kērar; khane árgū önā mōkhāgē hō malā khakhra'lagyā, antile sanni taingskhedō ányā: “I rājī nū gā namhai ujjnā malā kālō, sōgē nām ormat akku i rājinti cō'öt kālot darā nannā rājinū kālot, hole nambai ujjnā onnā baggē manō.” I katthā ormargē dau lagyā; khane ār adi gahi ánkā lekhā tamhai cirkhī pitrin cōdar darā kālā helrar, pahē kānum kānum onnā mōkhānā munjrā kérā, antile khüb kirā sārā helrar; khane sanni khedō ányā, “endran hō ambā kharā, endrā endrā nimágē khakhrō ádinim ondr'a, nerr, keckā, kā osgā, cōtō, kā ciglō khakhrō ádinim ondr'a, nām ormat mōkhōt darā khe'enanti baco'ot kālot.” Khane ār annem nānālagyar. Undul endr manjā? Bēlas gahi áli idāto bīrī bakhřē ūlā tainghai haslī pūn gutthīn othrā ki kūbi gusan ema' khajralagyā, ábirī cil adi gahi haslin nerr lekhā cannā bunnan iryā darā umpyā ki occā darā kérā. Khane gā ékčā gōhār nanjar chořāba'agē, pahē nē hō pollar. Ā cenhō occā ki ekā tarā abrā kirā álar ra'car attaram tiddār cicoā. Sannis taingkhai iryā darā haslin mañkyā. Antile bēlas ennem bācas ki damuan kōrtācas: “Nējē ā haslin beddar ki ondro'or hole árgē pañcē gōtańg paddā ciōn.” Ās gahi álar caugurdā beddā kērar, pahē pollar boddar. Ond undul enne manjā, cō ondrā kérā, ábirī damuan kūnan menjā. Khane álarin menjā: “Endr gabi dumuā kurri'i?” Enne ad menjā. Khane álar adin tingyar. Khane ad bācas: “En bidkan ra'dan.” Ábirim ā alin bēlas gusan occar. Belas bācas: “Endr nin enghai bīrī gahi haslin bidd ki ra'di?” Khane ad bācas: “Ha'i.” Bēlas bācas: “En ningágē pančē gōtańg paddā cī'idan enghai hasli cī'ai.” Ād bācas: “Beláyō, en paddā mala beddan, en ontā katthā ne'edan, sohrái ullā gahi mākhānū nē hō billi ambnar dagnarnēka'ā, aulā em eklā dag'om.” Bēlas bācas: “Id gā öttħā katthā malli, onnēdim nanjar darā addō gāe mankhā bhāis, ērā, mēhō gutthī ūkhān ērā ērā ekā tarā hō malā kérā pahē adi gahi billin ērā ērā sausē rājintā mekkhō adigahi ērpā nū kōrcā darā ūndā adi gahi ērpā nū kérā ūndā ad gahidim manjā. Ennem abrā álar mundanti kōrhē urbar manjar darā tamhai ullan khēpā helrar.

4. BĀROTĀ CHAYĀ ĀLAS.

Irb paccō pacgī gē khad kharrā malā ra'car, åögē irbárim kaenakharnum ányar "Án pacgī nám khér pōs'öt." Antile khér pōsā helrar. Khér pūnum pūnum dħér baggħ ġaħħrā, antile pacgis paecon thaká helras darā ányas "Ánai paccō akkū namħai khér dħér baħħrā akkū nám onṭā dundū pōs'öt." Khane paccō ányā "Eksan irkae ra'dae darā pacgī?" "Mahurañg nū gā ra'i paccō. Kubu'i madgi gahi khodorānū gā paccō, nélati carā ci'öt paccō." "Endran ci'öt anti paccgi?" "Kohā gayan pijtöt paccō." Iödānū makhābirī cütyar darā bijyā, khane pacgis khéran pityas darā pudgäs kī paccō gē eicas darā ányas: "Bēs irrkē paccō, khane hüke! ēn uiyā kādan" khodora nū khandrāgħ kōrcas; antile paccō ahṛan nagad kunā iriyā ki ocā darā ánya "Ondai dundū ahṛā," antile khodorānū uiyā cicā. Antile pacgis mokħas darā khodoran ti urkha kī erpā kēras darā paecon ányas "Paccō dundūgħi ahṛā nitki ciikċi ahran bęs irrkī ci'ikē paccō, iklam amkē khēkkhēl erāi." Ékā guti khér mal munjra à guti ennem nanjas.

Khér munjra khane paccō khobrārā darā áni: "Ondae dundu," báca darā khēkkhēl iryā, antile gā pacgisin īrnum khobrārā darā rūsi kálagħ ċeddu nū alō gutiñ sajjā darā isuñg gutiñ sajjā cicā pahē tēterā pulli. Khane namnārin eqà kērā; iżi nū pacgis uddunū kōrcas kī ukkyas. Antile paecon onṭā alin edda darā ad tēterā cicā, antile ad kálā helrā, kánum kánum jokk gecħam kērā darā kánum ra'ca, khane pacgis uddunū umbulas cicas, khane paccō bā'i: "Oħr ħażira isuñg tundrā" báca kī muuħi khekha khedan khass helrā, antile onṭā padda ārsyā ettara kī iri gā pacgħi. Antile paegħis in kēbā helrā arā cikhā helrā; iżi għal-pacgħ għalli pollā kī kirya as għalli kálā helrā. Nannā ullā onṭā jaġraf lagħ-lagyā, khane paegħis in áni "ēn hő jaġraf erā kalam," paegħi ányas: "Kálā paccō" antile adin kálā cicas kī tān khōkhā nu mák margħan hċċas darā pāgan nanjas darā jaġraf tān hő kēras darā ekatarā paccō ra'i atrā atrā náldas arā daqqi pārdas: "Paccō mokħha kanjin, pacgis mokħas ahṛan tērem rētem tērem rētem." Antile paegħis áandas, "Paccō jaġraf kirki endran irrkī?" "E paegħi onṭā paegħis in īrkan ad kukk nū siġġar manjkas ra'cas darā enghai mundibħaré nállagħiñas darā daqqi pārlagħiñas, asġa niñġi lekħam ethrħagħiñas, as għalli onṭā bāgrkan hő pettkan ondorkan; khane as bácas "ēnimgħa ra'ekan

paccō. “ Khanegā alkha helrā arā bācā “ Èn ningane pollon paegi nīn bārotā chayā àl taldae.”

5. KHUDĀNG DIBRU RASKAS.

Às iñndā kōphē raskā ra'cas; ond mākhā nū satte paddā bēcālagyas darā tañghai erpā mākham barālagyas. Bēcā kālālagyas khane khelan hō tañg gane hō'ālagyas darā ákhrānū kālar ki ennē assālagyas: “ Dhatuñg dañg, khudañg dibru qibrū ” idim às gahi òr ra'cā. I kharkhnān menarki jōkhar pellar ba'alagyār “ Barcas ko'e khudañg dibrus, guca bēcā kālöt,” arā minjur lekhā jōkhar pellar saprārkā darā urkhālagyar ki bēcālagyar. Bēcnum bēcnum ratyārar kālagyar, khane chāchem nan paddā kā'ālagyas anti às gahi kānan hō ballālagyar; àr ennē ba'alagyār “ às èm sañgem bēcnum ra'as ” darā rij lagālagyar; bēcā bēcā khardālagyar, antile tamhai tamhai erpā kā'ālagyar; ennem satū paddā nū kālar ki assālagyas darā annem menar saprārar ki bēcā barālagyar, ásin ambar rij malā lagālagyā. Chau thur paddā nū gā khosrā kat'ā malā manālagyā, pahē satoü paddā nū ásgā khosrā kat'ā manālagyā. Khosrā nū “ Lau ” lañgnum jhapeki ra'cā; khosrā nindālagyā annū hō à “ Lau ” lañgnum assnum párnum bēcnum otkhasim kattalagyā; à paddāntā álarin hō annem bēcta'á rijhtaālagyas, ayanti otkhasim barālagyas; ennem dhēr ullā gūti rijrañg manjas; às gahi nāmē hō caugurdā bindrā kērā. Oñghōn enne manjā èkam dokhár kērā darā à “ Lau ” lañgnum tāryar cicar darā tamhai erpā kērā. Ásgā munduntā lekh'am abrā chau paddānū bīcyas darā bēcta'as darā khosrā pakhentā nū kāla helras darā munduntā lekh'am à “ Lau ” lañg nū argyas ki assnum párnum jokhnum kālālagyas, pahē majhiñū ársyas ki khacré kērā, às am'num khatras kēras, ad böhábacā darā jok gecc'hā öccā darā mulkhtā cicā. Nannā ullā khosrā pakhentā jōkhar pellar beddā helrar, “ endr manjā às emhai paddā malā barcas; ” antile beddnum beddnum khosrā gusan kērā darā endr èrnar, lañg tárkā ra'i; anti àr bācar “ Èkam mudair qahē enne nanjar, iyam khatras kēras kō! ” Khosrānū beddā helrar ki ásin keckā bidyar ki cādem sattō paddāntā jōkhar pellar gusan teñgā kērā, urmi paddāntā jōkhar pellar barear darā cikhar darā ásin sattō paddāntā pellar gahi bágrkā ti basyar cicar.

6. PATTĀ'ANĀ LEKHĀ MUKKA.

Eṇḍ bha'ir ra'acar, ār pardyar khano tām tām salah nanjar ki bācar: “Nē mund beñjro'ōr.” Kōhas ba'as “nīn beñjrā bhayā.” Mundā sannis ba'as “mund beñjrā dādā, holē ēkam tarti baron holē manđi amm nēa ongōn, mundā niñgāgē gechā gechā manuā manō;” pahē kōhas malā mancas; khane sannism beñjras; sannis ēkam tarti bardas hole irbārim kharrā khusmārnūm kachnakharādarā rā'anar; pahē kōhas sarmār sarmār endrānim nēdas darā gecchā gecchā mandas arā tañgris gahi alī gecchanti endrā'nim ci'i; kōhas sannis gahi alīn sibā khárcas darā sannisin piñgē dahrē beddā helras. Uṇḍul tan'grisān anyas “ē kō guca sendrā kālöt.” Khane irbārim jhanārim sendrā kērar; kōhas ētēteran ūccas ki mund addē okkā kēras sannisgē nakhnūti khēdnum kōhas tarā hō'ālagyas darā dīcēr māk guṭhī kērā, pahē annū hō malā laudas; khane saunis bhartācas darā heddē ārsyas, khane kōhas ētēteri laucas ki piñyas ki khaikā atkhāti jhapeas darā erpā kēras; khane ad menjā: “niñgōs je da ho'e endrgē malā bardas?” As bācas “khōkhā taram ra'acas as bardas kā;” antile adin tañghai alī nanā beddas; khane ad balin mucyā ki ukki; as bācas “kōlla'e lolā bīrī rigi cīgī balin, ennegē ēn kūl kījā ammōnkā ti kbē'ālagdan” ad bācā “dułhas gahi kathāti jiyā sala'i, mundā baēnālas gahi kathāti kollam laggī;” anuū hō adin alīn kamā beddas. Khane ad bācā “ra'a akkun jōk ullā asin bassōt bhōje nanōt huđāba'ōt anti sagai manōt pahē. Ibrā khōkhānū gā niñghai ra'ādan,” khane mancas darā ad anyā “tīkhil dāli darā jōkhārin beddā darā kālöt darā namhai nēgcār lekhā nanōt ci'ōt; hole as gē hō dau manō darā namāgē hō manō pahē;” anti urmi occur ki kērā darā sāran kamcar; adi mēya kañkan bassāgē khopyar darā asin aiyā laccar, anti cic dagāgē beddnar; ad malki, khane ad bācā “jōkhār khārdkar ra'anar darā ēn hō cādē barā pollōn; iğē ninim kālkē cādē ondrā;” anti as kēras; a khōkhānū ijjā darā ennē Dharmēs gusan nēcā, khekhā trū kicri gahi nākh gañđđan dharcā ki bācā: “Ē Dharmē cic ciā; ē Dharmē gařā gahi mēnā, eñghai alas gē cic ciā;” ennē nēa hō nēcā anti cic lagyā kērā; ad asgē laukā ciccā; anti ekhyā darā tān hō' kōrcā, urā as gane cind manjā kērā antile baēnālas baroas darā īryas ki kiryas kēras.

7. PACGĪ DARĀ PACCŌ GAHI ASMĀ MAL MÖKHNA.

Onṭā kōhā padda ra'acā, aiyanta paddanū ort paccō paegi ra'car. Paegis ullā ullā tembā kälalagyas. Khess kōdae tikhilan tembar darā ondrālagyas darā ās gahi paccō erpānū ra'alagyā; paegis gahi barāgē amm guṭhin ondra'alagyā darā kaik guṭhin beddārī uiyalagyā. Anti paegis tembarki ondrālagyas adin ouñjarki maṇḍin bita'ālagyā, anti irbarim nagad saṅgem pāti pāti okkarki sukhmārnūm onā mōkhālayar. Ā paddanū onṭā kōhā bēlas hō ra'acas, à paegis bēlas guyā hō nitki nitki tembagē kälalagyas; undlim undlim ā paccō taṅg paegisān ányas, “ È paegiasmā mōkhā tukki, iūgē kalā jok'em ábdā tikhlan tembkē darā ondrkē,” bācā. Khane paegis taṅg pacon ányas: “ Ha'i anti paccō innāgā ábdā tikhil nim jōksari nēonki ondro'o'on ” bācas. Anti nannā ullā hō paegis pairim tembagē urkhas darā kēras. Anti sankā sankā erpānū gā koda'en cicar, khesan oicar, guḍulun cicar adin hō ocas pahē; timbnum timbnum onṭā kōhā erpānū ûrsyas. Antile ár gusan nē'ābelras khane ár gā kodaen ci'inar, adin malā ho'odas; khane khesan ci'inar adin hō malā ho'odas; khane ondkā tikhlan ci'inar adin hō malā ho'odas, khane dālin ci'inar, adin hō malā ho'odas, khane dīban ci'inar adin hō malā ho'odas. Ās ábdā tikhlan bed'das, khane jok ábdā tikhlan ond muthī kem cicar. Khane ondras ki erpā barcas; anuntile paccō à ábdā tikhlan íryā ki khāra sukhmārā, anunti tikhlan oppā darā gundā kasā helrā, anti opkā tikhlan kasā munjyā anunti asman mikhyā, khane mund aurātā tikhil gahi asmā mundötā manjā; asmā mēkhnā gūtī taṅg paegis kuddā kēras ra'acas. Paccō taṅghai jiyānū áni “ èn eñdōtā mōkhon darā paegisgē onṭā ci'on ” bā'i, anunti khōkhānū paegis barcas. Khane tam tam kachnakra'a helrar, paccō áni “ Èn eñdōtā mōkhon paegi nīn onṭā mōkhoe ” bā'i. Paegis ándas “ Èn taman kud'dan èn eñdōtā mōkhon paccō nīn onṭā mōkhoe,” ennenm ibargahi maj'hinū khaternā malā bani'i. Khane paegis darā paccō irbārim gachrnakhrar “ lagē, irbātim piṭrin bācrō'ot ki cūtöt nē khōkhānū cō'or árin eñdōtā asmā mōkhon,” bācnakhrar; anunti asman uiyar ki eutyar darā bēgar khandrū hō irbārim cūtkar ra'anar, ulmūnd gūtī paegis taṅghai jiyā nū ándas “ paccō mund co'ō holē èn khōkhānū co'on ki eñdōtā asman mōkhon ” bā'as ki paegis mund malā co'odas; anti paccō áni “ paegis mund co'os

hole ēn khōkhānū eo'ou kī enđōtāasmā mōkhon" ba'i kī pacō mund maļā cū'i. Ennem ār ērānakbrnūm ulmund gūti oūtkārim ra'anar Khane bēlas a pacgisiñ beddā helras, "oñtā álas nitki nitki tembā barālāgyas, ás ulmundti endrnā tembā malā bardas, endr manjas kā"; enne bācas kī tanghai álarin taiyas á tembūsin beddāgē; Khane bēlas gahi jōkhar beddāge kērar, á pacō pacgi gahi erpānū ērnar gā irbarim pitrin jhaprā darā keckā lekha'a oūtkar ra'anar; Khane gā bēlas gahi álar akhar "irbarim keccar kērar" bācar kī kērar arā bēlasin tingyar: "pacō paegi pitrin jhaprār kī tamhain erpānū keccar ra'anar. Khane bēlas ányas "kalar kī ár gahī erpantā kankan, būsan ujhār'ar kī sūrā kama'a darā masrā gusan ceđ'r kī hō'ar darā bassar ci'a" bācas; Khane ār á pacō pacgi gahi erpan ujhār'ar kī sūdē kamear darā irbarinim ceđdar kī masrā gusan occar kī kankgut̄hin dāran murakyar kī khupyar arā á kank maīyā pacō pacgi irbarinim laccar, cicti utagyār. Khane irbarim cicyār, num cōcar darā ennē ba'āhelrar "Ēn enđōtā mōkhon" ennē ba'anum irbarim oo'āhelrar; Khane basāgē kērar ar ileyar kī bōngā helrar darā kērar kī bēlasin darā álarin tingyar: "ár gā irbarim enđōtā mōkhon ba'anum emtarā bara'a helrar." Pacō paegi irbarim álar tarā kānar Khane álar elonar kī bōngnar "eman mōkhon" ba'anar darā. Khane á pacō pacgi irbarim bēlas gane kērar kī tamhain katthan tingyar. Khane bēlas árin tanghai cāli balinū uiyas arā ār irbarim bēlas guyā ra'āhelrar.

8. BOKKHO PĀDES.

Bokkhō pāde nāmē ort álas ra'eas, ás gahi pacō hō' ra'acā. Paddānū ár kīrā ra'acar. Asgē lassiyā na'kh malā uchyā. Ás iryas nē likha'a parh'a akhnar árgē baggē khaklri'i, ár árin ormar majhi majhi nannar. Khane ás hō' sikhra'ágē kālā biddyas, darā tanghai álin ányas "Ē pacō eñgā jok'em tikhil darā sattū kama'ae ci'ae ēn sikhra'a kādan." Pacōc tikhil dālī sattū urmin musgyā ciocā. Pādes abrā kharoñ guṭ̄thīn ceđdas kī keras. Candō ēđ mund gūti nantarām ra'acas, pahē sikhra'a pollas. Dhērkunā pacō kāgaj guṭ̄thīn ekēslī ekēstī khondas injyas kī erpā kiryas. Birī putbiri dhūghur manjkauti erpā ársyas, á biri pacō malā ra'acā, ás khați kij á ükhānū oūtkas ra'as. Pacōc baçoi darā mikhyā mōkkhā. Anti pacgişgē hō' bāca "oñtā darā

koca uiyon, bar'ös holë mōkhos, makhlle ën pairi mōkhon" báca. Ibran urmin ás cháchem mendas, ad khandrá khane cháchem urkas dará mōkhá helras. Ad cōcä billi ürcä dará khed nödhra'ágë amm cicçä, nödhras kí ukkyas khane á asman cicçä, munjyas khane menjä "arå jokendrim mōkhoe ká hurü?" Ás bácas "ókhö ra'i anti ci'oe?" ad bujhra, "parhoas kí teyár manjas áügem akhdas." Aüti ajgut khusmara'á helrá.

Irb álar gad'há beddnum beddnum thaukam ár gusanim kérar. Pacco cädcä cädcä tingya "emä pacgis gá sagri guithi naná akhdas." Khane ár ásin menä helrar; "érá gá atgar naná gad'há ekatará ra'i." Ás á gad'han onta rahri khalnú mennan ırkas ra'acas. Tañghai püthin bégarnum biridkas kudyas dará ányas, "pürb dishá kalá dahre heddënum rahri khalnú menálaggi." Ár kérar dará ekáse menjkar ra'acar annem khakhýar. "Thaukam tengä ongðas" bácar kí ás gahi öhmä nanjar. Ánnu annum béläs gahi sóna gahi pánbatá khálb kérá, adin béläs emä kéras dará kúbi gusan pakhná kiyá uiyas kí mödhras kéras. Adin beddágë khará baggë dëorä bhagttarin sagri nanágë eddas pühë nchöö polar teágä. Á pacco tañghai álas Bhokhö pädës gahi bárë nu tiogyá. Béläs cädcä ásin eðtacás ki ányas, "enghai álon beddoe hóle ningá khará baggë annem ci'on." Ás balnati elcä helras. Kúbi tará püp beddágë kéras. Saiñtghi pakhná kiyá thaukam iryas, asánum uiyas ciccas, antile gá tañghai püthin iryas dará achat ghi'in dhüan ará endrä endrä ondrágë bácas. Ár urmi ondrar. Khane ás barmbe'á helras dará bongkas kéras dará "pakhná nü érá" bácas. Ár iryar kí thaukam biddyar. Béläs ajgut khusmárnnum dará khará baggë álò annem ciccas kí tañghai kohá mantri kamcas. Undul béläs Bokkhö pädësin bácas "gueá sendrä ká'ot, patran érá gá mák laggö ká malá?" Ás ányas, "laggö." Saít gahi mákan pityar. Erpá kirro biri irbarim patti patti ghörönü bara'alagyay. Béläs gahi čökhnu onta bokkhö urhyánum kérá dará ukyá. Adin béläs cädem dharcas dará muþthecas. Antile Bokkhö pädë mantrisin menjas, "teágá pánbatá pálínü tióngkæ, akkun enghai muþhinü endrä ra'i?" Ás akbakkras kéras dará urung cháchem ra'acas kí jiyánu bujhras "aulá gá ekásem tióngkan pahë akkun endr bá'on, akkun enghai kattha jhüth manö," bácas: "é urbayo cö ullá ningan phasto'on akkugá Bokkhö pädës gahi jiyá kálö," "thaukam tióngyas" bácas kí béläs eddas ciccas. Khanegá onta bokkhö mánim kecki ra'i. Khane béläs á Bokkhö pädë mantrisin jok endrim kohá nanjas dará urmi kattha nü ástí salah hó'alagyay.

9. KŪĀRS DARĀ NAŪAS.

Ort naūas darā ort kūārs iyār nanjkar ra'acar. Kūārs uñđul naūasin bácas "ana iyār gucā eñghai sasurár kálot." Naūas ányas "thaukam gucā kálot." Kūārs tañghai urmi sapráran attyas darā ghōrōnū argyas kí kēras. Naūas hő tañghai pothan tañgeas. Kánum kánum dahrénū ond addá kflarsgč erkhá capcā. Äögé naūasin bácas, "ana iyār ondá urenung ghōron dharā én báhrí urkhá kádan." Tañg iyāras ghōron dharcas. Kūāras tañghai kicri gut्थin urmin uiyas darā báhrí urkhá kēras. Khane naūas tañg iyāras gahi kicrin attyás darā ghōrō nū argyas darā tañghai pothan asaním ambyas kí kēras. Khōkhánū kūāras barcas, darā pothan tañgeas kí khōkhā "khokkha' iyār, khokkha' iyār," ba'anum calras. Naūas ghōrō nū argká bári ársyas darā álar jaunkhaddiö bácar kí parchácar kí mañkhyar. Naūas bácas "khōkhánū ort álas barálagdas paghá gut्थi ás gusan ra'i, ás ársös holc ghäsi khoyagé taikc." Ás ársyas darā ba'áhelras, "Én jaun khaddin, én jaunkhaddin." Álar ásin ányar "kalá naúia níng urbas gahi ghōrōgč ghäsi khoyá." Ás khará kollam manjas darā ghäsi khoyá kēras. Ás gahi tañg iyāras asal naúá ra'acas, erpá ülä pitri nū kha' i babü cütkar ra'anar dará bíri argná gut्थi malá co'onar. Kóhale bli i manjá á gut्थi mal co'onar; khane balin tisgar kí érnar gä irbar gahi mēd asikí ra'i, khane dēorä bhagtárin endta'ágé eddar. Khane á kūāras ás pothá gut्थin tañgekas ra'acas ányas, "Énim Dharmës gahi bár cická bél ra'adan, hôle i dēorär gahi lindinú manci sañrai kálai" annem manjá; ennëc ennem ormar nē dēorai náná barnar ár gahi ennen mani, khōkhánū á pothá tañgeka naūasinim ányar, "nínim érá endrgč ennë manjá," khane ás bácas, "Énim Dharmës gahi bár cická bél ra'adan hole chuträ kálai," khane chuträ kérá, aulantim á ujgö kūárasim jaund khadí manjas dará naūasin ujjnam gar'herá ciccar.

10. AGHNU KUMBHRAS.

Oñtä paddánū ort bélas ra'acas dará á paddánüm Aghnū náme kumbhras hő ra'acas, ásim bélas gahi bhandári ra'acas. Ás gahi Ali éragč khöb dau ra'acá. Á bélas gahi tañgdas adi gane rityárkas ra'acas dará jiyánū ándas "í

kumbhrāsin ekāse piṭṭākan hole adin īnim uiyor, adi gane rityārkan." Aghnūs akkhas darā jiyānū ānā helras "iklā'ām eīghai erpānū āsin khakkhon hole piṭā khaccon, darā piṭkantī hō lauta'ākan hole bēs laggō pahē." Undul ari guṭṭhin bhaṣūrī kuddā'ā kēras darā barnum barnum ūkhyā. Aulā bēlas gahi taṅgāsin taṅhai erpānū thaukam khakkhyas darā lauā helras. Launū launū piṭā khacyas. Ās ā lasan onṭā kuiris gahi batgīnū occas darā pacī hedde nū atrā utrā tempā gaddas ki ijtākas ki kēras. Kuiris khanjpā guṭṭhin khadnar bācas ki mākhām batgī tarā kēras āsanum ijjkā īryas darā "khalbar talnar" bācas ki sōṭṭā trū laucas attī khatra'ā khacyas. Lauckanti ērdas gā ās bēlas gahi taṅgas taldas; khanegā ajgut elcā helras. Antile cādem Aghnū kumbhras gusan kēras darā chāchem urmi katthan tiṅgyas. Aghnū kumbhras ā kuiris gustī dhibā occas ki ānyas "nēkan hō ambkē teungā en īsin hebrā hō'odan," bicas ki taṅhai erpā occas. Antile ā keckā ālasin mahal gusan occas darā ekā erpānū bīrī cūtālagyā āsan kēras darā ā bēl kukkoei gahi cāltī "tisga'ā tisga'ā" bācas ki mēkhā helras. Bīrī mēkhnān menjā pahē bujhā "is segar mākhā khildī kasbir gusan ra'acas darā akkun barcas ki mēkhdas" bācā ki malā tisgācā, khane ā kumbhras onghon mīkhyaś kī ānyas "balin tisga'ā makhlēčn isan taṅgro'ōn ki kh'ōn" bācas ki ā keckā bēl kukkosin khescenū phasrī nanjas ki taṅgas darā taṅhai erpā kēras. Bijya khane ērnar gā bēlas gahi taṅgas mānim taṅgas darā keekas ra'as. Ormar ajgut cīkhā olkhā helrar. Ā bīrim kumbhras hō khotorkā ari guṭṭhin cēddas ki ari bisnā naṅgū ti barcas darā cīkhānā guṭṭhin menjas darā "endr manjā endr manjā?" bācas. Khane tingyar "bēlas gahi taṅgas taṅgas darā keecas" Khane ā kumbhras hō taṅhai eirkhin kacracas darā cīkhā helras. Antile bēlas ānyas "akkū kalā murdan ho'ā bassar cī'ā; ālas keecāsim eōyō kalpā'or." Āsin cēddar ki occur darā adhar kañkguṭṭhin cēda'ā kummā helrar. Ār ganem ā kumbhras hō cīkhā cīkhā kañk guṭṭhin occas, sarbā kamoar darā āsin aiyā lacear ki cīoc ūrcar darā ormar jok gechā kērar ki ukkyar. Ā Aghnū kumbhras erpā kānā lekha'ā manjas darā gecham kēras darā astlem khēkhelan türā helras darā türnum türnum ā sarhā guṭi barear darā ekā bīrī cīoc ālasnū laggālagyā ā bīrim mēkhā helras "adhā bēlkhan darā bīrīn Aghnū kumbhrasgē cī'ikē." Ār ormar menjar darā ijjarkī sarkha'ā helrar, darā tām tām ānyar "menā gā endr ba'as, nē nē ānnar, jīyā palt'a'ra'ālaggi," onghon ās ānyas "adhā belkhan darā bīrīn Aghnū kumbhrasgē cī'ikē makhlē ormar ong lekha'ām manor." Antile ās cārē cājē urkhas darā chāchem taṅhai

erpā kēras darā taṅghai nalakh nū bhajnā kurāgē lakkas ra'as. Antle masṛantā urmī nēgjōg nanjar ki santan pettar darā erpā kērar. Bēlasin teṅgā helrar enne enne gā Lālus ānyas. Bēlas ā kumbhrāsin eda'ā taiyas. Ās dhap dhap ra'ā korāgē lakkas ra'as, "Gucā belas eda'ā lagdas, akkugā ninim bēl mano'e" bácar. Ās mal pattu'ū darā ajgut manur lekha'ā taṅgan ēdnum kēras. Bēlas ānyas "adhā rājī niṅgāgē cī'idan" barā eṅgdas gahi addā nū ninim bēl manā." Ās bácas "babā ēn ekā ortan anti eṅgā rājī khakkhro' darā calāba'ā ongon? Ibaggi devān mōshōdī ra'anar ārin uiyā." Bēlas ānyas "niṅgāgem ēn cī'idan eṅgdas tānim sarsā mālyā niṅghai nāme nanjas." Antle kumbhras belas gahi taṅgskhēdō ganem ra'ā helras.

11. PACGIS GANE PACCŌ GAHI KHE'ENĀ.

Ort pacgis darā paccā ra'acar. Ārgē khaddar malā ra'acar, pahē irbarim taman dabra'ālagyar. Pacgis gollar gane biṭhī kānum ār gane Gangā Jamunā khār kundi kālagyas darā ār gahi nēgōcār nannan ērālagyas. Undul ālar gahi khē'enan īryas kī bácas "ān paccō ēn khēon hole eūgan ambkē bassā pahē khār nindō hole aiyā bohābā'āke cī'ikē" ennē Ag'han cirdī nū bácas. Maghe barcā khane nārlī trū keccas kēras. Paccō ās gahi ákan jiyānū uiyā, taṅg nattī bagārin báca "anā khaddar nimbas bácas, eṅgan ambkē bassā darā māḍā, eṅgan khārnū dhakkē, endr ba'ādar?" Ār bácar, "uiyae" arā uiāgē adā ásin biṛnānū khaṇdā attācā ki aegānū lacoā ciccā. Āsārnū cēp possā darā khār khosrā nindyā, khane adā ásin kumyā luisrā luisrā ho'ā helrā. Ās gahi khekkhā khaiyā ki kōkō manjki ra'cā. Adā eōkhnū kumyā tamānim gechā occā ki daraṅgā nū ijjā darā ásin hibrā helrā, hebṛō bīrī ās gahi khekkhā adi gahi khesran tōrcā darā ammnū saṅgem tiddā, khane paccō "ujdas" báca kī ánā helrā "bichra'ā bichra'ā ba'ādan malā mendae." Anti saṅgem bohārar kērar.

12. IRB SAGRI NANUR.

Onṭā álas mandī gahi sagri nanus ra'acas arā nannas mukkā gahi sagri nanus ra'acas. Undul enne manjā ár irbárim iyár nanjar darā ráji ērá kuddágē urkhar. Kánum kánum kohále paddánū barcar darā bēlas gahi khatnā erpánū kérar; dērá gahi khápus khattus árin menjas" nimnū endr guń ra'i darā ekā gusan kádar." Ár bácar "én mukkā catár'ü ra'ádan darā is mandī catár'ü ra'ádas;" khane urmi gahi sekrá nanjas ki urbás gusan occas darā tiégyas "iödā álar ond ser unnr ará iödā álar sattū gahi mūkhur ará iödā álar arkhrá gahi ará iödā álar dūd'hi gahi ará cir anni ará iödā álar rupaiyá ará iödā álar pao rupaiyá onnu mūkhur ra'anar;" bēlas bhandárisin pēsa'álagyas darā aulā hō ár gahi sekrá occas darā bácas "inná irb álar barckar ra'anar ár nannár nanná tamhai hunar darā mōkhnā gahi ráyan téngnar," khane bēlas bácas "körédim árin eda'a én árgē ci'on."

Anti köré köré mōkhná onna amkhí mandī saprá'tacas darā bita'ágē pēsas khat'ürin, árá urmi biccá, khane ásin onágē édas darā ásin ányas "nińghai mane lekhā mōkhá asman darā iрkan" khane ás mōkhágé ukyas; asmā gahi chāhak mū'i nū barcā khane ambyas darā cōcas. Anti bēlas eddas darā bácas "uruc nińga'á mōkhundi mokhkiae." Anti ás bácas "malá ennegē masrá gabi khal ra'i darā adi gahi ciqd darā kuilá anđcā darā átigē malá onđkan;" khökhnáu á khess gahi addan edtácas, khane mánim annem ra'acá. Iti bēlas bácas "thaukam ra'i nińghai hunar. Anti nin mukká sagri nanu ra'adæe nińgágē mane lekkhá mukká malá khakhri?" Anti ás bácas "nēhō engan beńjá pollō." Khane bēlas ányas "enǵhai ráji ra'i darā eödā álarin beńjidan darā annu én nińgan pollon?" Anti ásgē jät gahi kukkoen bidyas darā urmi kiori dhibá ciccás darā bińjyas ciccás; gahbar manjā khane pairi menjas "daule khandrkae?" Anti ás bácas "endr bá'on gamkárná trū mū'i uiyágē adda malá khakhra bijmtá'a; ennegē érá dud'hi adi gahi bai ti ajgut cä'i." Khane bēlas ányas, "isín jáncná cähí." Ás adi gahi tańgyö tamber eddas darā menjas "idin ekáse nanjkar darā pardkar?" khane ár tiégyar "id lelle ráca, a biri tańgyö gē näri körö khane dud'hi batyá, khane érá dud'hi trū poskam." Idin meñjas ki bēlas irbárin eká eká juljiyá, kóhá kóhá nalkhan árgē ciccás.

19. LÜRAKHŪ KUKKOS.

Onṭā kukkos ra'acar. Ās gahi taṅgjō tambā malā ra'acar. Taṅgjī rot'ō ra'aca. Irb ālar ā dahrē nū barālagyar. Ār tām tām kachnacrnrar, "kukkosgā khōb calāki ra'as; isin nām thak'ot" bācar ki ār irbārim ās gahi erpā kērar, ās gahi taṅgjī andhri ra'acā arā erpānū kērar kī bācar, "em i kukkos gahi taṅg māmū bāgam hikdam." Taṅgjī andhri ra'acā khane endran ārin cinhō; undul ulend pāhi ra'acar. Khōkhānū ányar, "ān ayō akkū em kādam, bhagnasim erpā ērāgē arā taṅgtāci bagārin ērāgē taikē;" ad manā nanjā, pahē ār malā māncar; khōkhānū ad taiyā. Ās gahi khekkhā heser darā khebdānū sagri sōnā rūpāti jhabrārkā ra'acā; paddā hedde gā kōrem āsin occar, endran hō ma'ā ceđtācar, pahē paddānti kor'hem geecchā kērar khane āsimim urmī morā jhapin ceđtācar darā tām khōkhānū dhirem kānar arā āsin ányar, "nin jhapin iklam hō ambkē tisg'ā, ayā nerr ra'i." Ās cirkhin ceđdas, mund mund kālālegyas. Elkhrna bērā manjā darā kīrā khōb lagā helrā. Ār khōkhānū dhēr geechamra'anar, khane ond adđā kēras darā jhapin tisg'as ki ērdas gā ayā arkharā gullē ra'i, khane ukyas ki asanim kül ure ningā'ā mokkhas; urmin munjyas ciocas; khane ār āsyar darā ārin bācās "māmū nerrgā jhapinti urkhā darā idī puttā gahi lātānū kōrcā kērā." Ār ányar, mokhāe arā eman thagdae, gučā ceđā'anti očcas ki ceđdas ki mund mund kālā helras. Kānum kānum onṭā paddā gusan ārsyar, khane abrā ālar ā kukkosin ányar, "ē bhagnā kālā i paddānū ninghai bālān bisā." Khane ās paddā tarā onṭā erpānū kēras. Khanegā tiliyar adđō ti kūlhū natagta'ānar, khane ās ányas, "nin ekāse ālar hikdar adđō ti gā kūlhū malā natagta'ānar, ālan gā u'inar." Ār ányar "eksan āl beddom darā kulhū natagta'om?" Ā kukkos bācas" en īrb āl ci'īdan khendor?" Ār ányar "ci'āsc endrgē malā khendom." Taṅg māmū baggar āsin bālā biságē taiyar, khane ās ārinim bisā helras, mulli salyā kērā, ā khōkhānū ányas "gučā menāgē, biságē ba'anar kā malā," anti geocham ijar khane ányas, "ērā māmū irbārim bison kā?" Ār ányar, "ha'i bisā." Onghon ányas "ērā māmū irb janārin bison kā?" Ār ányar "ha'i; irbarnim bisā." Ennem kaikōbēr ányas. Ā khōkhānū rūpaian pecas. Ārin irbārinim dhartācas ciocas. Anti tān ekā dahrēnū kēras ayam paddā kirrā helras. Dahrēnū ṭorāng ra'acā, khane ásgē ṭorāng ṭorāng barnā manjā. Majhā majhi ṭorāngnū onṭā bhālū urkhā darā ās gane

arbānakhra'ā helrā darā rūpi'ā ās gahi chanhācīt manjā kērā. Á dahrēnum ort álas ghōṛonū argas darā barālagyas asan ārsyas darā ijas ki ár gahi arbānaharnan ērā helras. Khane á kukkos bácas “guchrā guchrā, ēn bhálun rupi'ā erkhta'ālagdan, ningágē hō erkhta'ā tukki hole rupi'ā eñghai khōnd'ā darā gamchánū hēár ki barā ; nin hō erkhta'oe.” Ás anučm nanjas, urmī rupi'ā khondas darā gamchánū hēcas cicas. Á kukkos oñtā rupi'ā bhálū gahi erkha cuppinū ghusyácas darā á ghōṛō urbasiñ dhartácas cicas. Ás dharcas khane á kukkos rupi'ā dharcas. Anti ás gahi ghōṛonū argyas calá bongtácas. Á ála's dhēr gahri guñi á bhálun igañ jigañ nanjas. Bařetékan nū oñtā rupi'ā urkhá, khane ás endr ba'á helras, “akkū ēn ghōṛō gahi mulli ho'om ; pahē tānō laucas darā oñtā hō malá urkhá, á kukkos dahrenuñ bareas darā oñtā khār gusan mithā'i mōkhā lagyas. Asanim dhubi'ar hō kieri nōrālagyar. Ár ás gahi mōkhānān ērālagyar, khane ás ányas, “endran endran paddánū gā mithā'i gahi lüt mañjíkí ra'i,” khane á dhubi'ar bácar, “anā babū emhai kierin ērkē, tani emhō kádam.” Árin kala cicas darā náme tingkas ra'cas “Cērō dupahar.” Anti ár kērak khane urmī bēs bēs kierin khondas ki ghōṛonū argas darā calá occas. Khōkhānū dhubiar gohár nannar “ērā harō ērā harō emhai kierin Cērō dupaharas ho'ālagdas.” Álar á dhubiarin ányar, “cērō dupahartā katthan innā nim gohár nandar ?” Ár gahi katthan nēhō malá pat'ácar. Hăři kēras ki oñtā khār gusan bařhi chekoá. Á ganem oñtā paccō tangnati sasrār ho'ar ci'ālagyá. Bařhi kátiá pollar. Khane á kukkos ányas, “ē paccō ning natin mund kartádan á khōkhānū ningan hō kartto'on ;” ará námen tingyas “Erpājaunkhaddis.” Á paccō ányā “bēs bētā kartá'a.” Antile kartácas darā bongta'á helras khane á paccō gohár nanjā, “ērā khaddarō, érā khaddarō Erpā jaun khaddis eñg nattin ho'ālagdas.” Álar ányar, “án paccō, ning jaun khaddisim janū, annūhō eudrgē gohár nandi.” Ádi gahi katthan nēhō malá pattácar. Khōkhānū ás urmī cijan ondras ki tangjī gahi erpānū barcas darā urmī hál ás mař'á bitcā adin tangjin tingyas darā urmī cijan hō ēdas.

14. MUKKĀ NÉKHAI KHEKHĀ TÍ SINDRĪ OCCĀ, ÁS GAHI DIM ÁLÌ.

Cár jan álar sañgí guiyá nanjar. Ortos játnū sindrī bisus ra'cas. Ortos jolhas, ortos kañkhol'us, ortos sonár jatiyas ra'cas. Ár sanni nū bienum

bienum guiyā nanjar. Oñghon ennē bácar “bhairō nám gucā nannā rājī nalakh nanā kālot.” Ār ennē salhā manjar kī taṅgā’ā kamharan dharcar kī urkhar darā dhērim ullā gahi pāb ikyar darā toraṅg kērar. A toraṅgtā mann guṭhi kita’ar darā khaikā jhūri khatarkā tī dhiñki man-ālagyā. Aiyam ond mākhā khēpnā manjā, khane tām tām ānyas, “isan toraṅg ra’i namā pālī pālī khāpnā ra’ō.” Anti mandi ondar kī bácar “bha’i kañkchūl’ū ningā’ isan ḥ nannā ra’i, endrgē nin hēberkae be’edae.” Khane ás bácas, “cūtā,” ár cūtyar. Ádhā idhi mākhā manjā khane ás bácas “ēd ukkan ra’on;” kislan occas darā kañkan dharcas darā chulnum chulnum áli gahi mūṭhan kamecas. Anti ijtācas darā ānyas, “co’ā bha’i sōnār.” Ás cōcas darā khápā helras, khane atrā itrā irnum álin īryas khane bácas “id siñgräckā malkā ijjkī ra’i ēn ádigē atnā mundhurnā kam’on;” ennē bácas kī á birim pasrā nanjas, khesēr gē arā khebdā gē arā hekhhagē darā khedgē darā cuttigē, anti attācas á khōkhānū jolhásin cōdas. Ás dhērim ga’hi ukyas kī īryas darā, álin īryas kī bácas ádigē urmī ra’i pahē kiori mallā; cādē sarábácas kī hidiñtācas darā kiori isyas, anti kūrtācas darā sindri bisusin ānyas, “co’ā niñghai pāli kiriyā.” Sindri bisus cōcas kī khápā helras kī attrā raspasarnā menjas kī īryas kī bácas “urmī ra’i pahē kaprēnū sindri mallā,” idin īryas kī kiyan otthras darā adi gahi kaprēnū tuđyā; arā ád ujjyā. Anti bijyā kērā. Ormar cōcar kī bar’hi kukkos ándas “idin ēn uiyon, ēn kamackau.” Jolhā kukkos ba’as “ēn kiori iskan kī cickan idin ēn beñjro’on.” Sonār kukkos ānyas “ēn siñgār nanjtäckan, ēn beñjron.” Sindri bisus ándas “ēn mānim sindri tüđkan ēn beñjerkā enghai áli nē ho’ō?” Ennem laggā nakhrnā manjā. Ánum bīrī argyā khane bácar “koředim ek’am manā necka’ā gucā istē kālot.” Kánum kánum kērur darā onṭā muni bhagtasín khakkhyar ásin raibārī nantācar. Ortos ba’as “kamackan,” nannas ba’as “ēn kūrtäckan,” nannas ba’as “ēn attäckan.” Khane ás bácas “nē adi gahi kaprēnū sindri cicca’ ásim adi gahi álas taliyas.” Ár bácar “gucā kālot;” uruñg tarkárim ra’car; khōkhānū onghon laggānakhra’ā helrar, “ēn ho’on” ennem mannum hārī kērur kī onṭā Dharmes lekkha’ā khadásin khakkhyar. Ásin raibārī nantācar, khane ás bácas “ásim adi mētas nekhai hekhhātī sindri occā, kamecas ás tambas, attācas ás bha’is, pūnrtācas ás taṅg kakas taliyas; khane ár ne’okhyar, sindribisus gahi áli manjā kērā.

B.—TALES = KHIRI.

16. ORT KUKKOS DARĀ ĀSGAHI BANDRĀ.

Ort áli ra'acā ádigē lauchr mannā ullā ū̄skī ra'acā, annum ád kharrā ondrágē ṭoraṅg kérā darā kharrān bidyā, tetteram pulli, khanegā mēkhā helrá “barā nik'im ibrágē ra'adar hole tetta'ar ci'ā, eñgā kukoe manō hole pos'ágē ci'on, ará kukkanó manós hole mōkhágē ci'on.” Á ganem onṭā lakrā barcā darā tetár ciccā.

Áli kharrān ondrá kí barcā. Jok ullā khōkhānū lauchrnā manjā, kukkanó khaddim manjā. Nitki lakrā ērā kálí darā áni “okhō paccō pardyas ká argas,” ád ányā “argas akungā bōlō bōlō lagdas.” Anne annem kukkos pardyas darā onṭā bandrā pōsā helras. Lakrágē bhētim malā ci'idas. Lakrā erpā bar'i hole ás tónkā kádas bhel tónkā kálí hole erpā bardas, uiyá kádas khane hō bandras ho'odas kí kádas. Eká bīrī lakrā uinā khāl kálí hole mundim átri gaddi nū entdas darā jhaprkas ra'as, khane bandrā candilā nū ukk'i “naū rē tátā rē” bā'i. Annem annem lakrā hedde barcā kí áni “nín urbas eudr kēras?” Jhunkü bandrā ányā, “ás erpānū jhará bōrē'e ón'os ká uiyá bar'os. Hárī mana'ā, addo ilei, makhlé usañgin ieön kí kaprēn lau'on palakro'ō kálō,” lakrā ilei darā kálí. Undul ás bandran occas darā injō piṭā kēras darā tāuā nū cicc hō occas, injō piṭār darā bandrā ganem kuñnar mōkhnar. Aulá hō lakrā kérā darā ás nukhras bandran ányā, “endran mōkhdae bha'i eñgā hō ci'ā?” Bandrā ányā “kicri tarā ambā bar'a mōṭā, maṇdi guṭhi ra'i emsara'ā hō ongoe.” Khane lakrā elenatī geccohá mani darā áni “engā hō ci'ā lē endran mōkhdae?” Khane ás onṭā choṭekunā cōppō injō ciccā darā bā'i “khannan minkhā darā angla'ā.” Lakrā copkárki ra'ā, bandrā gahi katthan pattā'ca darā khannan minkhyā kí anglā. Khanegā bandran sārhin dharcā kí cicenū onṭā kōhále pannā māndkā ra'ā adin otthrā kí lakrā gahi ba'i nū gargaṛṛā sajjā darā tam urbāsin ána helrá, “oo'ā, dādā, cō'ā dadā mutāsin sādhkan dadā.” Á ganem ás cōcas kí lakrān mugrā trū passas kí piṭyas; ennen Jhunkūrae mūṭas gabi ba'ili tam urbāsin bachābāoā.

16. TETENGĀ DARĀ LAKRĀ.

Onṭā teteṅgā darā lakrā iyāri lagābācā darā ēṇḍdim nūkhur nūkhur bicā kērā; sanni sanni pardā patrā nū mukundī mukundī kaparācā; aiyā teteṅgā taṅhai khanān mundhrā; khane lakrā nūkrā kērā, pahē lakrā kōhā hundole ra'i; khane mukundī khopānū ekāse nūkhro'ō; khopā gusan kērā darā mukhlidrā anuntī teteṅgā "kokrōe cōe" bācā kī kērā darā lakrā gahi khebdānim dharcā darā anyā: "bidkan gá iyār" bācā, khane lakrā anyā "onghon nūkhurnā r'a'i iyār" bācā pārmūnd nūkhragē cājkar ra'acar aāgē teteṅgā khanan mundhrā, khane lakrā kaprā kērā kī mukundī khopā gusan nūkrā anti teteṅgā "kokrōe cōe" bācā dārā kērā kī lakrā gahi khebdānim dharcā; ennem pārmūnd lakrā nūkrā khane teteṅgā bidyā; anuntī lakrā taṅhai khann mundhrā khane teteṅgā nūkrā kērā pahū teteṅgā paksānū nūkrā khane lakrā paksā gahi kharhnan monjā arā "kokrōe cōe" bācā kī kērā darā paksānū kap iryā, khane thaukem bidyā; khōkhānū lakrā onghon khan mundhrā, khane teteṅgā kērā ki tombānū argyā, anti lakrā kērā ki paksānū kapā kudī, lakrā teteṅgā tarā dikkān nanjā khane teteṅgā lakrā gahi dikkānū kōrā kērā, khane lakrā khōb boṅgā helra; orot laṅgras ra'cas boṅgā pollas khane as gusan kērā kī dikkāntī teteṅgan othortācā.

17. ORT KUKKOS GAHI BACHU.

Onṭā lipi orā ra'aoā ādi gahi nākh otēng khadd ra'acā; mūndtā lakrā ēṇḍtā nerr; mundtā bachu, nākhtā álas; urmi khadd pardyā khanem taṅgyō lakrān anyā "nīn patrānū urmī lakrā gahi bēl manā kalao"; nerran anyā "nīn pokhārī nū urmī nerr gahi bēl manāgē kalae"; bachu darā álasin anyā "nīm irbarim eksan kālor asānīm nimhai jīnā calro'ō nīm iklam hō ambkē chidṛ'a." Taṅgyō gahi ánkā lekhā ibrā urmī kērā; álas bachun occas ki kālā helras; kānum kānum onṭā bāndh ārsyas ayā bēl khaddar emālagyar, adānim ijjas ki ērā helras; bēl khaddar anyar "endran ērdæe bachu khápū?" Ás anyas "nimhai emnā mulkhnan ērdan." Ar anyar "nīn hō saṅgē bēcoe?" "Ha'i bēcoo" anti anyar "em mulkhdam nīn eman beddā, bed'oe hole em niṅgāgē

ingrin eiom, pahē ningan bed'om, hole ninghai bachun ho'om; anti ār mulkhā belrar; ārin ās ēō bēr mulkyar āō bēr biddyas; antile ās mulkyas, khane ās gahi bachū amm onnā lekhā manjā kī āsin amm nū uglicā, khane ās amm ülā ülā kēras kī nantārā urkhas, ennen kaiko bēr manjā; ār āsin beddā pollar. Hārcar kī erpā kērā darā khaṭṭintū cūtyar darā amm maṇḍin ambyar ciccar, taṅgyō tambā ārin menjar “nim endrgē maṇḍi amm malā ḥondar mōkhdar?” Ār ānyar “em bachū khāpus gusan ingrin gachrekam adin cior hole önom;” taṅgyō tumbas ānyar “cō'ā bētā, önā adigē jok tihā malā, ekāmukkoen singrot kī hō'öt darā ās gane beñjot ciot.” Beñjā ullā oñtā nannā ukooen gahnā girā tī jhabrācar dhēr dāu kicrin atācar darā taṅgān gullē guṭṭhīn khassar kī inarakh kā kiorin kūrtācar darā irbārin bachū khāpus gusan ondrā helrar; taṅgān māyā tingli bhankārī darā ā nannā ukooen caurtī dhuknū tī ondrā helrar; bachū taṅhai khāpusin ānkī ra'acā “ník māyā tingli bhankārō darā marakh kā kicri ra'ō adi gahi khekkhā nim dharkē”; antile ās annem nanjas, idin iryar kī ār kollam manā helrar darā taṅgrī gahi conhāti tām gusanim uiyā helrar. Bēlas taṅhai debānar gusan salah ho'ā helras ekāse i Bachū khāpusin piṭā öngon? Ār āsin bācar “patrānū lakrā gahi dud'hin ondrāgē taiyā hole lakrā āsin mōkhō namhai khadd bacchro'ō.” Bēlas dēorar gahi ānkā lekhā bachu khāpusin lakrā dud'hin ondrāgē toraṅg taiyas, ās tharan oɔas kī kēras darā ūrsyas kī endran ērdas kharā baggē lakrā pancait nanāgē khondorki ra'i arā āsin iryā kī mōkhāgē lameomrā helrā; anti ās gahi kōhā dādā lakrā ra'acā ad āsin iryā kī khōb khus manjā dhēr ulānū ingris gane mulakāt manjā kōrē kōrem urmī menjā kī āsin ānyā “bhaiā nīn endr baroakae,” ās ānyas “dādā nīmgā sukh nu ra'adar emāgē khōb dukt manū, bēlas eñgan lakrā dud'hin beddā taiyas, adin eksan khakkhrō,” ad ānyā “sānikā jok tihā ambkē nanā, ēn niñgāgē ēō baggē cār manō āō cion,” arā urmī khadmākhō lakrā gahi dud'hin bintācā darā oñtā lakran ceqtācā darā oñtā nū ārgā kī bēlas gusan taiyā ciccar. Ad mahal gusan ūrsyas kī garjārā ati paddāntā ormar ajgut manjar kī lakran iryar kī asrā helrar darā ānyar “gecham ra'a ci'ā niñgāgē adhā rájī dahēj ciom,” antile āstem lakran kirtāca ciccas. Dhēr ullā gahi khōkhā nū āsin onghon bēlas debānar gahi ānkāti pokhārintā puñdri pūp ondrā taiyas ekayā kōhā kōhā nerr ra'acā, ās cikhnum cikhnum kēras darā endran ērdas ajgar ajgar nerr bedrā hedrā'ari'i arā mōkhāgē lameomr'i, pahē heddē ūrsyas kī iryas taṅg dādas hō aiyam ra'as; taṅg dādās nerr ās gahi kōrē kōrem menā helrā anti khōkhā nū ās ānyas “niñgā

dādā sukhē ra'adar emāgē khōb dukh nū ra'i bēlas eāgan pūp ondrā gē tayas," anti taṅg dādas ānyas "chotkā jok tiḥā ambā nanā ēbaggi niṅgā gē pūp gahi cār lagō ā baggē ēn ondrto'on ci'on," anti nerr gut̄hin pūp ondrāgē tayas darā khondos kī onṭā nerr pūp ceddā arā onṭā nerr tān ārgyas kī erpā barcas, mahal gusan barcas khane ālar iryar kī kharā eleā helrar darā āsin ānyar "em niṅgāgē adhā rájī dahēj ciom" ās ānyas "onj chaṭkā lauā iryar kī ciā hole endr hō malā manō, ās gahi ānkā lekhā iryar kī chītear cicear darā nerr pettā mokkhā kī taṅgā aḍdā nū kērā, antile bēlas hārcas darā ēkam ḥr tī āsin piṭā pollas; khane tiḥā nanjas īs gahi bachūnum urmī bhēd ra'i, āūgē adin piṭōt bácas kī ānyar "niṅghai bachun darā hāthīn laṛto'ōt," ās otkhnum barcas kī bachun tiṅgyas, bachū ānyā: "ambā eleā bhaya ēn jito'on"; laṛnā ullā hāthīn siṅgrācar kī ondrār. Laṛnum laṛnum bachū enne kūlan kussyā attī hāthī gahi kūl bidig'rā kērā; ālar irya kī ajgut manjar. Dhēr ullā gahi khōkhānū.āsin ānyar "niṅghai bachūgē pannatī laṛnā manō," khane ās alkhnūm barcas kī tiṅgyas, khane bachū ānyā "bhaiā akkugā engā khe'ēnā manō, aśge nīn akkuntim punā ari punā dabnā beddar uiyā darā ēn khēōn hole urmī khēson ahṛan khocolan abrā nū sajkē kī uṭkē ci'ikē." Ās bachū gahi ānkā lekhā urmī nanjas. Bachū laṛnum laṛnum pannā nū iōdā bajrārā atī adi gahi kukk bidigrā darā kērā khane ālar ajgut riryārā helrā, backan ās cikhā cikhā khēson ahṛan darā khocolan mocā mocā abrā ari guṭthīnū sejas kī mundhyas. Abrā bhītrē bhītrē urmī bhaūrō dumbā darā tīni manjā; jok ullā khōkhānū bēl kukkoen bacchā gē dhēr baggē paikar jumrar kī barcar, khane ās abrā ariñ calkhas cicas, khane kharā baggē bhaūrī gut̄thī dumbā tīni gut̄thī urkhar darā ār gahi mēd nū nindyā darā ajgut utgā helrā, khane ormar ās gahi khed nū khatrā khatrā anā helrar "manāba'a's bacchū khāpū manāba'a niṅgāgem bēl kukoen ciom darā ninim saūsē rájī gahi bēl ra'oe." Khane ās urmin manābācar darā aulantim ās saūsē rájī gahi bēl manjas.

18. SIRU PĀDE.

Ort alas addō khendā pēṭh kēras. Khindyas kī kirrālagyas, dahrēnum bīrī puṭtyā kēra, khane ās ba'ā helras "punā aḍdō ra'i bīrī puttyā ēn mund bhāre onṭā tōlā nū bhar mākhā ra'on; bijjō hole kā'on," ās addōn onṭā kuhū nū khuṭcas darā tān ā chaprinū cūtkas ra'acas. Pairī bīrī kālāgē

addon kollalagyas, á ganem kulhū urbas íryas kí ána helras, "ána bhai endr-ná addon koldae?" Ás ányas "bhai cérō pěthnū khindkan, puttyá áfugé isanum ra'acken." Ás ányas, "aná hō luccá i addögā eñghai tali, i kulhū dim dhanbáca." Addö álas ányas "malá, én cérō khindkan." Kulhu urbas ányas, "malá eñghai külhū dim dhanbáca paddantá álarin mená se." Addö urbas paddantárin pane badoas, ár ormar ányar malá is gahi kulhüdim dhanbáca," ás khökhánú topañgnú kéras pane baddágé, beddnum beddnum Siru păden khakkhyas dará tañghai urmi katthan tingyas. Siru păde ányá "hă ním sendrá bardar kí eñgan lihá lihá bádar, kálá én malá kádan." khökhánú khöb nihorá nanjas; khane Siru păde ányá "kálá phalná ullá álarin khöndko'e ra'aké én káon kí teñgon cion." Ás barcas kí idká ullá nü khará baggé pancarin khondas, ár ormar Siru pădë gahi páb érá helrar. Dhët gahri nü Siru păde jhaláng jhulungrá jhulur nüti bari. Adin íryas kí kulhū urbas ányas "lagé pădë sábeb ábirintim niñgan érdam nín baram malá bardae." Siru pădë ányá, "é haró barálakkan, oñta pokhári nü cico lagyá injö uliá adinim pesá pesá mokhkan"; külhū urbas ányas, "érá bhairó mená endr iklam pokhárinú cico lakkan írkar ká menjkar ra'adar?" Siru pădë áganem ányá "mená bhairó iklam kulhū gahi addö dhanbáckan írkar ká menjkar ra'adar?" Addö urbasin ányá, "kálá niñghai addon kollar kí ho'a, bhalá én érdan nē niñgan chékoe." Áganem is addon kulyas kí ho'a helras ará ormar añgal érá helrar, backan nêhö ásin roká cheká pollar.

19. LITÍ BIRÍ CHATRÍ KUKKOS.

Ort paccō ra'acá, adi gahi tañgdas gē Lití birí chatrí náme ra'acá ás áiyá kádas dará gohlá pondas kí bhundí óran piñgáe sagar khane khödo-kas kuddas. Birí mani khane bardas dará tañgyó köhale thethrá lekhá asmá mikhí dará bali gusan tañgac kí ra'i. Ás bardas khane bá'i, "hairé eñgdas uiyá hőuidas ará bhundin hő piñdas" báca kí khöb khusmári, annem annenum cäkhná ullá barca tañgyó hő bihnin occá kí kérá. Eká khal khöb usská ra'i adin áandas "id namhai khal ayō," khal urbar ánnar "anákó anákó Litibiri chatrí emhai khal nü cäkhdae?" Khanegá nannán áandas "id malli gō ahai ád namhai;" anne annem bihinin munjyas cicoas. Khanegá tañgyó kadrára dará ásin dañgti khëdá helrá. Boñgnum boñgnum

ond addā dañgrā mocā lagyar árin ányā “dharā khaddarō! dharā khaddarō!” Khane ár ásin menjar niñgan endrnā khidi ; ás ányas “pottan umbalkhon ciá.” Khane ár ásgē umbalkhon darā pottan ciccar. Ás kánum kánum onṭā cigálō gahi mandā nū kōrcas. Tañgyō dámgti handrā helrā khane ás á pottan darā umbalkhon dámgnū lerbherambácas. Antile tañgyō ányā “akkügā engdásin piṭkan” darā tañghai erpā kérā. Mákha biri ás barcas darā “ayō ayō” bácas. Ád ányā “eká ortar mēkhldar? Engdásin gá piṭkan.” Khane ás kánum kánum Birindában khakhanḍapur ḥorañgnūkéras darā aiyam ra’á helras. Asan mankhá khará baggē ra’acá. Mankhá menā mōkhá kali khane ás khaddan nōrdas müjdas darā man gahi dholhrō nū körkas ra’as. Mankhá gutthi barcā darā nřukan iryá ki ányā “aná bēṭā nē niman emtáca müjyá.” Khadd gutthi ányā “em ásin teñgom hole gá ním ásin kussá kussá piṭor.” Mankhá ányā “malá piṭom bēṭā teñgá.” Pisá khadd gutthi kirya manktáca dará ányā, “i man nū ort khaddas ra’as ásim eman sēbá nandas.” Mankhá ásin manntanti ettágé ányá dará ásin cunkhá tátā helrā. Antile ás nitki duđhí binā binā mōkhá helras dará khōb sauangyá manjas ; ás gahi cutti hō sōnā lekhá bilcā helrā. Mankhá ásgē tiriyō biddýa cicca, dará menā mōkhá kali, hole á tiriyō tim enne ba’á ba’á mēkhálagyas : “Dangē dangē bañđi bhaísá sing lagé dár tüté khūri khündé pathal phüte.” Khane bhaís menā menā barálagyá. Undul khár nū emá kéras dará khajro’o biri onṭā cutti cađra kérā kháne ás ádin atkhánū tipecas dará khár nū ambyas ciccas. Kiyá tará bél kukoe khaddar emálagyar, ár adin iryar dará ána helrar “ahae khadiyō endrá barálagi baré adin dharot.” Antile atkhán dharcar dará kollyar ki ērnar gá onṭā sōnā gahi cutti, ár adin ondrar ányar, “i cutti gahi álasin beddor, hole em mandi amm ónom makhlé malá.” Bélas caugurdi beddagé taiyas pahé nēhō pollar beddā. Khökhanū onṭā khákha bacá “en beddon.” Ár khará baggē lauan iriyar ciccar, adin pettā mokkhá dará Birindában khakhanḍapur ḥorañg kérā ki ás gahi dūdhí bhandánū ukkyá. Ás “kahū rē” bácas dará tañghai tiriyon libdácas. Khákha cädem á tiriyon pettā dará hăđi kérā ki ukkyá ; ás khéđá kéras khane hăđi occá ; anné annenum mahalnū ondrá dará tiđdá dará cicca. Khane bélas gahi álar pettar, ás kōrcas ki tiriyon nēcas. Khane ár ányar “iyam ra’á, bél kukoen niñgá ciom.” Ás bácas “enghai khará baggē mankhá ra’i, adin ekáse ambon.” Ár ányar “abran hō isanum ondrá,” ás ányas “eksan mankho’on?” Khane ár ajgar kōhá addā nū kurkhí hēcar, antile ás tiriyon nēcas dará

ūrāhelras “daṅgē daṅgē baṇḍi bhaisi sīṅg lagē dār tūtē khūri khūnde pathal phūte.” Khane adin menā menā khadd darā buḍhi urmī duyārā darā sāscōerā barā helrā.

20. ORT ANDHRAS DARĀ KUBRĀS.

Ort andhras arā ort kubrās ra'acās. Kubrās onṭa hā ḫkā pollālagyas, andhras onṭa hō ērā pollālagyas, kubrās ányas “eñgan ghōrō argā hole ēn dahrē ēd'on.” Andhras khus manjas. Annem kuddā kuddā ujjälagyār. Undul tembnū tembnū onṭā bēlas gahi mahal gusan kērar. Asan endran ērnār, bēlas gahi onṭā taṅgdā ra'acā adi gahi mūnd thor chatti rāi, “endrē ennē manjā” bācas kī bēlas pandit guṭhiyarin eḍḍas darā menjas. Ār ányar “id bēs malli idin piṭar ci'a makhlē nin khē'oe.” Bēlas conhāti mala piṭyas backan ányas “idin nikim hō'or.” Backan nēhō hō'a malā biddyar. Khōkhānū andhras darā kubrās gē cīcōas; ār occur ki kērar onḍ addā toraṅg nu dērā nanjar darā khaṭā helrā. Bēl kukoe darā kubrās ukkar ra'acār, andhras cīcō ūrālagyas. Urum urum mojkha khan nū kōrcā darā ás khannan niringrā helras, áganem ás gahi khannantā jalā khacrā, ás ērā helras; khane andhrā bācas “akkugā i kukoyen ēn otkhānum uiyon isin piṭon,” bācas darā kubrāgīn lauā korā helras. Launum launum kubrā gusan ennē latthoas ekdanti ás gahi kubrā ujgārā kērā; idin īriya, bēl kukoe, “hae kubrā hae kubrā” ba'anum eōkhānum kōrā helrā; áganem adi gahi onṭā chati korcā kērā. Antile gā īriyar ormat kōre manjkat khane bēlas gusan kirriyar kī tamhai urmī katthan tingyar. Bēlas ajgut manjas kī andhras gē nantarti khai biddyas darā árinum khadd lekhā uiyas darā sañsē rājin árgē ambyas.

21. ORT KUKO'E GAHI KENDRĀ MANNĀ.

Onṭā paddā nū chau bhair ra'acār; ormarī sannī ort kukoe ra'acā; adin ār kharrā conhā nanālagyar. Ondul ad amkhī irt'āgē arkhā mocālagyā, khane taṅghai ainglin mocarā darā bācā “i khēson eksan cīcō'on, eīgdā baggar ēror, hole endr khēsō bāor. Enne māla, ēn arkhā num cīcō'on;” arā ad arkhā num clorā. Á amkhīn taṅgdā baggar mokhar khane ajgut embālagyā aūgē adin menā helrar, “ān koe innā amkhī nū endrā sajjī?” Ad ányā

"endran hō gā malā." Pisā malam pattā'anar khane tingyā ciečā anglin mocorkan khane arkhānūm cloirkan. Ár bujhrā helrar: "bhairō, idī gahi khēsō i kōrhē embā laggi hole gā ahṛā adkā kōrhēm laggō." Antle ormar ṭagcarki ádin ṭorāng tarā oocar, asan onṭā macā kamcar darā punā kicrin kūrtācar kī macā nū ádin oktācar; ormar gechanti adin ertečār tī injā'a helrar. Kōghar ormar salah nanjar darā bariyam nantarā ceukcar ekāse cōkhōr nakarkar ra'acar anne annem injar; khōkhānū sannis gahi pālī manjā, khane ánā helrar, "bēs lau'a kāṛā, makhlē ningānim lauom kī piṭom." Ás elenāti mānim injā'a helras, mund i daṇḍin pāriyas, "Sāmbhar sāmbhar bainī koe lesār lügā, bainī koe lesār lügā." "Bindhu bindhu dādā tōr ekan bairī dādā, tōr ekan bairī," ennē taṅgdi ánā helrā; ennem pāriyas darā cāran injas, ád ádi gahi majhi khōkhānū lagyā, ád keccā kērā; khane gaṅgā taṅg dādā baggar ánā helrar "kalā kāṛā mōcā, nīn janū piṭkae," khane mucayas antle ányas "kaṇk mallā dādā bagārō." Ár bācār "nīn janū piṭkae kādae kā," bēgar ēp ásin kaṇk ondrā taiyar, kaṇkan biddyas kī cīkhdas, á ganem onṭā nerr barcā kī meuja, "endruā cīkhdae?" Ás urmi tingyas, khane nerr ányā "ēn niñhai kaṇkuñ pojordan eñgan ho'okē darā alghem uikē oī'ikē." Ás annem nanjas; antle iriyār gā amm' malā ra'acā, khane arin satte udgu nanjar kī taiyar, tuṣā gusan kēras kī cīkhā helras, mūkhā menā helrā "edrnā cīkhdae?" Ástaṅghai urmi kaththan tingyas, mūkhā ányā, "injō darā kakṛō piṭā," áspityas darā mūkhā bācā: "arī gahi ṭokānū ēn okdan ho'okē darā alghem uikē oī'ikē. Ár ahṛā mōkhōr hole nīn injon mōkhkē darā khocolan mōkhōr hole kakṛōn mōkhkē," ás urmin iriyas khattya, ár ahṛā mōkhnař khane injon mōkhdas, khocolan cābner, khane kakṛōn cābdas darā taṅghai bakhṛā ahṛan darā khocolan onṭā puttā nū sajjas. Á puttānti bās kundiyā. Á ujgom onṭā jugiyas tembā kálalagyas darā asan erkhā ukkyas. Bās ányā "Ambā erkhā, ambā erkhā; idgā bhaiyas gahi idkā bās." Antilo jugiyas cōcas kī ányas "idgā kendrā bēs banō." Ás táryas kī kendrā gah daṇḍi kameas. Antile kōhas gahi erpānum tembā kēras. Kendrā kharkhā helrā: "Ámbae kharkhae ambao kharkhae kendrā idgā dokbas gāni erpā tali." Anne annem kōghar gahi ormar gahi erpā nū bācā. Khōkhānū sannis gahi erpā nū kēras khane bā'i: "Kharkhae, kharkhae kendrā, Idgā bhaiyas gahi idkā bās." Khane sannis menjas kī jugiyasgē arkhī jharā ciecas kī uñkhtācas. Antlī á kendran nūdaskī nannā kendran ásgē cicas darā ás gahi kendran ek'am bīrī asedas khane tangdidim gotṭam urkhi. Jok ullā

khōkhānū ás cākhāgē taṅg dada baggar gahi gōhlan nēcas. Ár ásin ányar “kālā kārā maṇḍi bita’ā ekā gūtī uiom.” Ás bácas “hā’i dādābaggārō bítōon,” taṅgdidim ülá ülá bita’ā lagyā, gōhla bioohrar kí barcar khane nōdhrar kí ukkyar; ád ülá tarā khollā khollā ui’i, ás árgē ho’ā ho’ā ci’idas. Antile tān hō ukkyas ád jhakmakrā bīlc nutim birkhā’agē urkhā, ár íryar kí ajgut manjar darā utān khatrar helrar. Antlē ormar saṅgem ra’ā helrar darā khōb urb manjar kērar.

22. ORT DHIDHRAS.

Ort álas ajgut urb ra’acas. Ás ullá mākhā arkhi jharā nū mulkhkas ra’alagyas. Taṅghai áli jōkharti nalakh nanta’ā lagyā. Ekā ortos eíngdas adin hō modhras ēōdan arkhi jharā nū ra’acas. Taṅghai áli undul jharā laceā darā ormā jōkhárin onta’alagyā. Taṅghai álásin ányā “ekā ortas niñgdas sahi akhdae hole i sarkhin pesoe kí niñgdas gē ci’oe.” Sarkhin pettas darā tarkutintim ērā helras, pahē cinha’ā pollas. Khōkhānū á áli taṅgdásin ányā “érā bētā nimbasgē sarkhin pesar ci’ā.” Ás ciccas. Á urbás íryas eíngdas jōkh manjas khane taṅgas gē khai beddā kēras. Ás onṭā gunjan dharcas, ledrä jhapras darā kharā baggē rupiyā occas kí ond addā tūsā dāhare nū ukkas ra’as, kukoe khaddar amm hō’ā barnar, khane gunjan ēddas darā kukoe khaddarin ēddas. Ort kukoe thaukam gunj gane tulngacā. Ádi gahi khōkhā kēras darā ukkyas. Ár ásin timbus ba’anar kí malā kacnakhrnar, pisā árin ányas “ana mai nim janū kacnakhra’ā barckan.” Ár ányar “endr nim emágē dali ci’ā ongōe?” Ás bácas “ciōn.” Ár onṭā kētaran cicoar darā ányar “ondā kōran ninda’ā.” Ás bácas “kētaran endr ci’idar baugin sē ci’ā;” bácas kí tundyas; ond kēter nindā khacyā, íryar kí ár ajgut manjar. Pisā khed amm ciccar, ondar mokhar kí ás calras. Dahrenū ácākā kecas kēras, dħēr ullá nū mendrā “nimbas dahrenū kecas,” khane ás urmī dhan khurjin mulkhicas kí nikim gusan jōkh ra’ā calras. Erpā erpā kuddas darā ándas “éngan jōkh uiyor?” Ár ányar “i dhidhras endr nalakh nanos,” anne annem ás taṅgā pāhī nanjkā ra’acā á erpānū kēras. Á dhidhrasin ár khēr khēdāgē uiyar. Jōkh uinā khalti bar’ōbiri “guochrā, daharenti dhidhrā” ba’anar kí lathnum kōrnar urkhnar. Khōkhānū dhidhras tám urbásin ányas “éngā hō’ā eka’anum khel gachrar ci’ā.” Ás bácas “nín endr uiya ongōe dhidhrā,” ás ba’as “uyon,”

khane ond addā ajgut kōhā marcan gachras cicas. Ās nitki ond göhlā baggē lañdi lañdi addon ho'odas darā kādas. Dahařenū onṭā kūtā gađdas darā anyas "eñgāgē nē mandi ondror, árim mund i kūtā thokkē antlē ho'okē." Urbas gahi ánkā lekhā tañgdādim nitki mandi hu'i, undul malā thokeā gechanti irī ajgar baggē jōkhar uyágē lakkar ra'anar. Sōnā gahi diluānū jhukurdas. Ād khōkhā kirya ki kūtan thokeā khane ormarin gohlā kuddin ugtā pagsin nunkhyas darā otkhásim uidas. Mandi occā darā idin nēkan hō malā tiñgyā, urbas undul dhidhreas gahi khallan érā kēras, érdas gā khāl gurgurrā usskā khoṭkā ra'i; barcas ki tañghai jōkharin kēbā helras, "ās otkhásim ekā lekhā'ā khallan ussas, ním ekāse uidar?" Khano ár kōrhē ásin kadrára'ā helrar. Ā kukoe á dhidhreas gahi bheddan akhā darā tañgyō tambas gusan ánā helrá, "én dhidhreas gusan ra'on." Ár anyar "án bēti ás gusan endr irrki ra'oe? niñgāgē bēs sobhā jaundkhaddi beddom ciom." Ād malā pattacā backan anyā, "én ás gusanum ra'on." Khane dhidhreas ganem bēñyar ciccar. Ár irbárim tamhai khall tarām gecham ra'alagyar. Undul ás jōkharin uglácas darā tān sōnā gahi diluānū jhukra'ā lagyas aulā ás gahi khai bongki kērā darā ásin khimciyā, khane ás pollas nunkhā, ád anyā "éo ullā nin niñgan dhidhrah cē'o? akkū ambā dhidhrah manā." Aulantin jōkharim nitki uyā khosā helrar darā irbárim bēlar lekhā hāthi nū argā helrar, nē nē mund ásin sadha'ā lagyā ás árin sadha'ā helras darā khōb biñthi nanta'ā helras.

23. TIMBU PACCŌ GAHI KHĒR.

Onṭā rañdi pacco ra'acā ád nitki tembā kálagyā. Undul enne manjā onṭā erpānū tembagē kērā. Á erpantā álargē ci'ágē endrā hō malā ra'acā; anuhō á pacco malam pattā'i. Khane á erpantā áli anyā "endrā hō malā pacco endran ci'on." Anuhō á pacco ni'ídím ni'i khane erpantā áli anyā "onṭā khēr bi gāra'i pacco jokendrahō malā"; khane pacco anyā "adinim eñgā gē cia'e," antile erpā urbani á bi dim cicā; khane pacco occā ki kērā darā báca "innā malā mōkhon nēlā mōkhon" báca ki uiyā cicā, khane biyanü khērkhadd urkhā darā, "ciū ciū" bái; khane pacco "endrā cíkhí" báca ki irī hole khērkhadd rai. Khane "adin pōs'on" báca ki ádin pōsā helrä; tembā undri darā adar gutthiñ khēr khaddágē ci'i. Ennem khēr khadd pardyā ki cíkhálagyā "Kokrōe cōe" ba'álagyā. Undul á khēr paccon anyā "én

innā lassā kādan" bācā, khane paccō à khēran ányā "i khēr ekāse lassō;" khēr ányā "én janu ekāsem lasson" bācā kī kērā. Khal urbāsin áni "éngan khoyágē helába'ot" bā'i khane ár ányar; "i khēr buid ekāse khoyō idin helába'ot," ennen minnum minnum oqṭā kōhā urbas gahi khal gusan kērā darā ányā "éngan khoyágē helába'or?" bācā, khane ár hō ba'anar "i khēr buyā ekāse khoyō darā idin helába'ot" ba'anar khane khēr bā'i "én janu khoyon nimágē nalakh cár rāi kā?" bācā khane ádin khoyágē helábacar kī tám mandi onágē erpā kērār; ár gahi onar barágé ád khossá kī khalinū argā kī man maiyá uki rai. Antile bācar érnargá khoyá gahi munjrā darā argágē hō munjrā. Antile á khēran ányar, "ná bom aulá nulli hō'ā barkē." Khane khēr á paccō gahi erpā kērā. Á paccō khēran bā'i "lassā kādan bāckae okhoe mullin ondrkae?" Khēr ányā "ná bom aulá nulli hoá barkē bācar." Ár nábyar khane khérgē hál taiyar "nulli hōágé bará." Antile khēr nulli ondrágē kērā, khane ár ba'anar "okho khēr endran hō malā ondrkae, endrnū ho'oe?" Ád ányā "ciá to én janu ekāsem ho'on." Ár ányar "éō baggē ho'oe?" Ád ányā "éō baggē ci'or ábaggē ho'on." Khane ár oqṭā dhér kōhā khes kud'hán édar cicar. Khēr ányā "hu kudhantá khes énghai khébdānū sajár ci'a, éōdā énghai khébdānū samō aúdim ho'on" bācā; khane ár adi gahi khébdānū sejá helrar, anti khalinti khes munjā laggi pahē adi gahi khébdā malā nindí. Anti khalinti khes munjrā, khane khēr á paccō gahi erpānū kērā darā khébdānta khes onthrā. Anti á paccō gahi erpā khes trū nindýa kērā. Anti paccō ányā "khēr éngdas nalakh nanjas, akkugā khēr éngdásin én beñjon cion," bācā kī kanyā beddágē kērā darā ána kuddi "khēr éngdásgē kanyā ci'or?" Khane álar ánnar "hǎdī paccō khēr khaddágē ekāse kanyā cior ád ekāse éngdan pos'ō." Enne ba'anar kī nehō malā ci'inar. Paccō hárca kī erpā kiryá. Khane khēr ányā "ekhō paccō kanyā beddágē kirkí biákí?" Paccō ányā "nchō malá oi'inar khēr bētā." Khane khēr ányā "kalai paccō nin polloe beddā, akku énim beddā kādan" bācā kī khēr kálá helrá; kánum kánum ond gusan cigálō khakhrá darā ányā, "endr kádae iyár?" Khēr ányā sasrár kádan iyár, gucā nin kádae hole. Cigálō báca "kálon bádan iyár pahē endr nū kálon." Khēr ányā "bará iyár énghai khébdānū körá darā gucā énghai sasrárnu bēs bēs oná mōkhágē khakhro'ō." Khane cigálō khēr gahi khébdānū körca. Kánum kánum ond gusan lakrā khakhrá darā khēran ányā "éndr kádae iyár?" Khēr ányā "sasrár kádan iyár, gucā kádae hole, énghai sasrárnu dau dau oná mōkhágē khakhro'ō."

Lakrā ányā “kálágē ka'on pahē iyár endrnū ká'on ?” Khér ányā “iyár kánan jhakhdae énghai khebdánū körā” khane lakrā khér gahi khebdánū köré. Kálá helrā, kánum kánum ond gusan tini dará bhaúrō khakhrá. Ád hō khéran ányā “endr kádae iyár?” Khér ányā “sasrár kádan iyár gucā ninhō kádae hole.” Tini dará bhaúrō ányā “kálágá beddan iyár pahē endrnū ká'on.” “Bará iyár énghai khebdánū körā.” Khane tini dará bhaúrō hō khér gahi khebdánū köré. Antile kálá helrā, kánum kánum ond gusan cic dará amm khakhrá, khane ányā “endr kádae iyár khér?” Khér ányā “sasrár kádan iyár gucā káloé.” “Aná iyár kálágá beddan pahē endrnū kálon?” Khane khér ányā “bará iyár énghai khebdánū körā énghai sasrár nū bēs bēs oná mōkhágé khakhro'.” Amm dará cic hō khér gahi khebdánū köré. Anti khér kálá helrā, kánum kánum oñá bēlas gahi paddánū ársyá dará oñá kóhale simbalí man gahi argá nū ukyá ki ba'a helrā, “kokrōe cōe, belas khaddatim ci'idas ká éng gane arbá nakhardas?” bá'l, idin belas menjas ki tainghai sipáhirin ányas “kálá, hu khéran dhara'ár ki gullen gahi dilainginū sajár ci'a, latpatrá'ar kheáneká'a.” Khane sipáhir kerar ki dharcar ki ondrar dará gullé gahi diliinginū sajar cicar. Khane khér tini dará bhaúrō gutíhín ányá, “urkhá iyár oná mōkhágé idigem gá ondrkan. Khób mōkhá oná sē.” Bhaúrō tini dumbá gutíhí urkhá ki urmí gullen mokhá cicá dará ádhá gullé dhecká manjá kerá. Pairi biri belas ányas “érato haró, khér latpatrá'ar ki keccá ká argí.” Antile érnargá khér ujjá dará gullégá diliinginū malkí, ará jok jok ra'acá ád hō dhecká manjá kerá. Antile belas inngyar “khérgá ujjá dará gullégá diliinginū malkí, jok ra'i ád dhecká lekhá manjá.” Antile belas nanná ullá ányá “bhaís körná gōesalí sajár ci'a; bhaís gutíhí bhar mákhánū tirkhó ki pitó ci'o.” Khane sipáhir bhaís gahi gōesalinú sajar cicar. Khane khér ányá “urkhá iyár lakrā oná mōkhágé enne gem gá niñgan ondrkan.” Khane lakrā urkhá dará urmí bhalسان pityá dará adi gahi khéson cippyá. Pairi biri bēlas ányas “érato khér keccá ká malá.” Khane érnargá urmí bhaís kicki ra'i. Antile ányas “inna érá gōesalinú sajar ci'a érá tirkhar ki piña'anneka'a.” Khane érá erpánú sajar cicar. Khane khér cigálón ányá, “urkhá iyár oná mōkhágé ennegem gá ondrkan.” Khane cigáló urkhá ki urmí érán dharcá dharcá pityá dará urmí khessan cipyá. Pairi biri bēlas ányas “érato khér keccá ká malá.” Anti érnargá urmi érá kicki ra'i, báckan khér ujnam ra'i. Khane bēlas ányas “mesgánū khuta'ár ki jurtár ci'a.” Khane mesgánū

khutcar ki jurtacar cicular. Khane khēr ányā “urkhā iyār cic onā mōkhágē, ennegem gā ondrkan.” Khane cic urkhā darā erpānū lagyā anti erpan bassyā. Khane khēr urhyára ki simbālē man māyā ukyā darā ányā “belas engane arbānakhardas kā lajdas kā tangdān ci’idas?” Khane belas andas “ambr ciā khēr engdan ciom.” Khane barcas darā tanghai khebdantā amman othras, khane cic tēbrā kērā. Antile bēlas onṭā mañdbā patāl khūtā nanjas kī tangdan biñijas cicas. Khane khēras bēl kuko’en ondras kī à timbū pacoō guyā barcas. Antile pacoō iryā ki khusmārā helrā kī ányā “engdas khēras gā kanyā biddyas” bācā. Antile ār à pacoō gahi erpānū ra’ā helrar.

24. BĀRIYĀ KUKOS GAHI ALĪ.

Onṭā bāriyas gahi onṭā tangdas ra’acas. Ásin tambas beñjā bidyas khane tangdas ányas “nē engan co’obir hō okkobir hō lauā ci’ō adinim ēn beñjro’ōn, nē malā lauā ci’ō adin ēn malā befijo’ōn” bācā; antile tambas eksan eksan tanghai arbā parbar ra’acar aiyā hal taiyas; khane hal mennar kī nēhō ci’ā malā beddnar, nikim ci’ā hō beddnar, onṭā alī ad ásinti kōrhe akhū rāao adi gusan hal kērā khane ad ányā “ēn ás gusan kālon” bācā; khane cādē cādē samā jorā nanjar kī adin ás gane biñijar cicular, khane ás barāt tarti kiryas kī okkā bidyas á birim lauágē jütan othras, khane ad bācā “ra’ā khökħā gā lauōim pah̄ onṭā katthā menā, ninghai arjāckā mañdī onon aulā laukē, akkugā paccō paegiñ gahin onālagdan.” Khane ás pairim cōcas kī addōnū alō guṭṭhiñ lādeas darā nalakh nanágē kālā helras. Kānum, Kānum onṭā bēlas gahi ráji nū ársyas khane endran erdas khaiķā khārnū doṅgā kālī barī; adin iryas kī ajgut manā helras kī katyas kī kēras; endran erdas onṭā bhet̄igō khoppā darā adi gahi khanjkā bhet̄igō ond bitā’ā darā adi gahi gotā sauñ hāth ra’i, idin hō iryas kī ajgut manjas darā kēras; ēkā paddā nū á rājintā bēlas ra’acas aiyām tanghai addōn khut̄cas khane á paddantā bēlas tanghai sipāhirin paddā gahi caugurdā érāgē taiyas “ēra to namhai paddā nū ēkā’am tarti nikim barcar kī dērā nanjkar ra’anar kā malā;” khane sipāhir érāgē kērār; khane endran érnar, onṭā álas gahi dħēr ladni addō darā ás gahi muddi guthyar ra’anar ás gahi onṭā ghōrō ra’i ás sōnā rupātrū jhabrāckā ra’i; ár kērār kī belasín tióngyar cicar khane bēlas ányas, “kālā ásin érāgē pāhī ci’ā” bācā; khane sipāhir kērār kī á bāryásin ányar

"belas guiyā innā onṭā tamāsā manō bēlas ormārin páhi cicas enghai rájinū jetkā álar, tamāsā ērágé barnar neka'á; nē malá ērá bednar ár akkunim enghai rájinti urkhnarneka'á" ba'ás, khane á bāryás ányas "bēs ēnhō kál'on; bēlas mayatí ējdas khane endrná malá kálón" bácas; antile mákha bíri tamásā nanágé òr nanjas khane álar khöb baggē khondar dará tamásā manjá; á khökhanū ormar gorgorá bēlas gane ukyar, khane bēlas á bāryásin ána helras: "é bhai éögá eká tará hō ráji malá kuddkan ra'adan, áügē én nanná rájin baldan adi gahi cálán hō baldan endr endr álō ra'i adin hō baldan ningá bisukhíndu álay niágá urmí rájin aiyánta nēgeár dará urmí álō gut h |in akhdae adin teñgá," khane ás ányas "énhō baldan pahé ninghai rájinum barckan khane endotaáng ajut katthan irkan," khane bēlas ányas "endran irkæ" khane bāryás ányas "onṭā kharnū khaiká calkurnū dongá ékná irkan; híri barckan khane irkan onṭā khanjká bhetágó ond bittá ará adi gahi goṭá sauá háth gahi ra'acá adin irkan ki ajut manjkan"; khane bēlas ána helras "érato is gahi katthan nikim patto'ó khaiká calkurnū dongá gahi kánan ará ond bittá bhetágó gahi sauá háth goṭán nē patto'ó." Khane ormar ána helrar "is pürus taldas khaiká calkurnū ekásc dongá ékō, ond bittá bhetágó gahi goṭá ekásc sauá háth manō" ba'áhelrar. Antile bēlas ásin ányas "ibrá katthan engan édo'e hole én enghai urmí rájin dará enghai erpánu endrim aló ra'i ará eängdá bagárin én engan hō ningágé bison cion, makhlé polkoe éda'a hole én ninghai addon ninghai jökharin dará urmí ninghai álon ekda addónu barcki ra'i niágan dará ninghai ghōron urmí khakon bácas ki hárá jitá manjuakhrar, antile érá kálá helrar. Mund bhetágó gusan kérar khane endran érnar bhetágó khanjká gá ra'i pahó sauá háth gahi goṭá mallá, khane bāryás iryas ki markhiyas kéras anti ár ba'ánar "akkugá isan polkæ éda'a akku guca kharnū eksan khaiká calkurnū dongá ik'i adin eman éda'a" anti khár gusan kérar, khane érnar khár niádká rái amm sôsôyri'i dongá káli bar'i, khane á bāryás hárcas kéras; khane bēlas kiryas ki ás gahi urmí cijan dará ásin dará ás gahi ghōron dará álon hō tañguyá ocas dará á bāryásin kulhú pikhta'á lagyas. Khane ás erpá malam kirdas khane á bāryás gahi tañghai jiyá nü ányá, isin nikim thakoas áügem malá bardas, báckí ad hō onṭá ghōronu argyá ki tañghai álasin beddágé kerá, khane dahrenu Irya onṭá khár nü khaiká calkurnū dongá káli bar'i, khane ad dongan dharoá ki ányá "enghai barná guti ennem ra'oe ká malá" khane dongá ányá "ennem ra'on," khane ad ányá "ennem

malā ra'oe hole ēn bar'on ki ṭongatī palkon darā ciēnū basson " bācā kihārī kōrā ki ir'i onṭā ond bittā gahi bhetāgō nū sauā hāth gahi gotā pañjikā. Khane à bhetāgon ányā "eñghai kirnā guṭi ennem ra'oe kā malā," khane ad ányā "ennem ra'on." Bāryás gahi alī ányā "ennem malā ra'oe hole kirron kī niñgan kaṛkuṛ ra'ā cađ'on" bācā darā kērā darā eksan tañghai álas dērā nanjkaś ra'acas asánim dērā nanjā. Khane à rājintā bēlas adin hō tamāsā erāgē pāhi nanjas khane ad hō tamāsā erāgē kērā; ormar tamāsā erāgē khondrar darā gorgor'a ukkyār, khane bēlas à bāryás gahi alin ányas "ānā bhāi niñgā ráji ráji kuddae áugē urmi rājintā anthan akhdae darā erdae eñgan hō teñgā" khane ad bācā "ēn hō bagge ráji malā kuddkan ra'ādan, pahō niñghai rájinū barkan, khane khaikā calkurnū doṅgā ēk'i darā ond bittā gahi bhetāgō adi gahi gotā sauā hāth īrkan darā ajgut manjkan" khane bēlas ányas "erāto harō is gahi katthan nik'im patto'or?" khane ormar ba'ā helrar isgā pūrū alar lekhā kachnakhardas." Antile bēlas ányas "ibṛā katthan eñgan edar ci'a hole ēn eñghai rájin darā urmi khurjin niñgāgē ci'on" bācas khane hārā jītā manjar ki bhetāgon darā doṅgan erāgē kālā helrar; bhetāgō gusan kērār ki ērnargā ond bittā gahi bhetāgo darā sauā hāth gahi gotā; antile bēlas hārcas; khār gusan kērār darā asan hō ērnargā khaikā calkurnū doṅgā kāli bar'i; antile bēlas hārcas kēras; anti à bāryás gahi kha'i kiryā ki bēlas gahi erpānū kōrōa darā tañghai urmi cijan othrā darā tañghai jōkhārīn addōnū ladītārā darā ārin othrā arā kiryā ki tañghai alāsin kulhū pikhna ērpanti heresā'ānā natigya ki othrā darā ormārin ondra'ā helrā; antile daharē nū ukkyar khane bāryás tañg khain lauā bidyas, baokan ad ányā "niñghai arjāckā maṇḍin ónon hole gā lau'oe, gachrkat be'edat, akkugā urmi alō niñghai ra'acā, eñghai dim manjki ra'i, nīn ekāse lauoe?" khane ás malā laucas darā irbarim onhā tule ra'a helrar ki ujjnan khēpālagyar.

25. IRB KHADDAR GAHI KHĪRĪ.

Irb tūar khaddar bhaiyā bahin ra'acar. Tañg da'i ekestim aurkā end khess beddar ki ondra'ālagya. Adin tañgdis kha'edō biri khāpālagyas. Undul irbārim khes kha'ednā gusan ra'acar, aula khākhā guṭthi kindā panjkan ondrā darā ar gahi khess artācka gusan tiđda cicā. Tañgdi

iryas darā endr ālō bācas ki pettas. Antle khatrnakhrā mokkhar khane daule embā lagyā. Antle khākhan menā helrar. "Katai dūrē rē kauā kind pakelā, kauā kind pakelā," khane khākhā bā'i, "satō tungri pār baini kind pakelā, baini kind pakelā." Enne ba'anum pārnum ēõ gotā tuñgri katñnar āõ pārnum kānar. Antle satō tuñgrin kañiyar ki ērnar gā kharā kōrhē panjikā dim ra'i. Irbārim argyar darā kūl ūtueningā'a mokhar. Antle tañgdisge ammōnka lagyā, khane tañg dayan anyas, "amm ōnkā laggī dai." Ād satte gotā aurkan eokkhā darā cauguđi lebdāca darā tañgdisin onțā dhodhrōnū nuđdā ki ekātarā amm kharkhyā attram kērā. Ā khökhanū sāt sai bandrā kindā mōkhā barcā. Abra urmi argyā ki mōkhā helrā; onțā jok kārā ra'acā ād pollā argā, ad āsin īryā, darā abrā bañdran anī "ei'ā so harō ēn onțā jatilō onțā āl khadd īrkan ra'adan." Abřā anyā "endr jatilō kārā," urmi onțā onțā tiđđā. Ād pettā mokkhā darā ā kukkosin ēđā cieā. Urmi bandrā jumnrā āsin carriyā mokkhā, captan asānum ambyā ki kērā. Ā captan ort jügyas oocas darā ēktārā ađcas darā kuddā kuddā tembā helras. Ās gahi tañgdai amm ondrā kirki ra'acā nyam bēlas gahi ālar emālagyar. Ād asan bīrl lekhā ethra'a helrā. Ār adin bācar, "gucae ningan bēlas ēđā lagdas, 'ād anyā, 'bēgar punā kieri darā bēgar sindrinū ekāse kā'on." Khane kieri darā isung sindri ondrar. Antle anyā "bēgar dūlī jahāj nū ekāse kā'on," khane dūlī, jahāj, cirō lahtī endran endran anyā, urmin ondrar. Khane bēlas gusan kērā ki ra'a helrā. Jügyas tembnun tembnun ā bēlas gahi muhal! kēras darā balinū ukkyas ki assā pārā helras. "Timki tikir timki tikir, pāni āne gele, didi rājā rāpi bħelē, sāto sai bandrā didi, cir khālī didi phār khālī." Ā kukkos gahi tañgdai ā mahalnū ra'acā ād urkhā darā ās gahi assnā pārnum menjā darā thaukam yād nanjā, arā bujhur bujhur cikhā helrā. Antile ā kendran ās gusti khindya ki patkācā, khane ayan tim jħakrmakrā tañgdis urkhas; ād āsin cikhā tañtā helrā, cikhā tañgdis gahi katthan hēlas guyan tiñgyā darā ās hō teñgā helras. Bēlas mayā manjas darā āsgē rajinū pēskā ciecas.

26. BĪRBAL.

Birbal nāmo ort ālas ra'acas. Ās gahi eunu bān ra'acā, eka bīrl ās alkhdas khane cēp possālagyā; ond cān ās iklam hō malā alkhdas atti cēp hō

malā possā. Āsin alkhta'āgē bēlas rakam rakam gahi tamāsā nantācas annuhō malā alkhyas. Khōkhānū bēlas āsin tanghai belkhantī othras ciceas. Kanum kānum ond addā ontā mathnū dērā nanjas darā ond kōrānū cūtkas ra'acas. Urung manjā khane ort kusāri bisus pēthenti kirrālagyas. Ās hō ontā kōrānū cūtyas, urung manjā khane irb andhra andhra tembnt m tembnum barcar darā ā māthnum ond kōrānū ra'acar. Khōkhānū ort ālas tañghai gadhan beddnūm beddnūm barcas, ā hō ontā kōrānū ra'acas. Ā māthnum cāriyō kōrānū cār rakam ālar ra'anar; adin tām nēhō balnar, ormar bujhrnar ēnim thañkā ra'adan. Adhā idhi mākhā biri andhras tañghai paecon gotha'a nandas darā alkhdas. Abirim pacōcānyā "akkun ekāse laggi paegi," ā bācas "ē pacōc akkungā tinō tirlōk ētthri'i." Ennē bācas ā ganem gadhā biddus ejras darā ānyas, "tinō tirlōk ētthri'i hole ērāto eñghai gadhā ekā tarā ra'i?" Idin menjā ki pacōc bācā, "cō'ā paegi, cō'ā paegi natgā, natgā," ā ganem kusāri bisus ejras darā bācas, "khabardār ra'a, eñghai kusārin nēhō ambkē natgā urmi ganackā re'i." Ibrā urmi katthan Birbal menā lagyas darā ā ganem alkhyas, khane ajgut possā darā bijjyā; khane ērnargā kōrā kōrā nu ālar ra'anar ormar tañgā'ā katthan teñgā helrar ekāse ekāse nū isan barekam. Birbal hō tañghain tingyas "mal alkhnāgē eñgan bēlas othras cicas darā alkhkta'āgē rakam rakam gahi tamāsā hō nantācas pahē mal alkhan; pahē innā nīm eñgan alkhtāckar." Antle ormar tanga'ā tanga'ā dahrēnū kērā.

27. ONTA LAKRA DARĀ TETEÑGĀ.

Ort urbas gahi kharā baggē gundi addō ra'acā. Khāpāgē ort kukkosin jōkh uikas ra'acas. Ā kukkos ullā ullā tōrañg tarā menta'ā ho'ālagyas. Anne annem ontā sikrā khadd biddkas ra'acas. Idin pōs'on bācas ki erpā occas darā addō khāpnā tarti sagarkhane adigē carā beddā beddā ondrdas. Undul ontā teñgān bajhbācas darā piñā biddyaas, ā ganem teñgā bācā "eñgan amba'a, ēn niugusan jōkh ra'on." Ās bācas "nin endr nalakh nana oñgōe?" Teñgā bācā "ninghai gāy addōn khāpon." Khane ās malā pityas. Nannā ullā oñghon tōrañg tarā' occas darā ontā khoppānū kaprkas ra'acas, khane ērā helras teñgā gāy addōn ekāse khāpō. Teñgā ontā sakhuā mannū argyā ki attrā ittrā ērā kuddi; gāy udđōgā menā lakkī ra'i. Ā ganem ontā lakrā barcā darā addō gut̄ihin dhara'āgē habräckī kuddi. Teñgā

lakran iryā darā ānā helrā, “eñghai addon endrgē elktā’ādae hō muṭā, akkun kērkan hole kukkon khoṭton.” Lakrā menjā darā attrā ittrā erā kuddi darā bā’i “nē hō mal ethernar darā nē eñgan mīkhī.” Anne annenum oñghon thau-kam iryā, teteñgā mann māiyā ra’i “adim eñgan mīkhī idin elcōn” bācā kī oñghon harbrār’ā helrā. Teteñgā bācā “endr hō muṭā ānkan malā mendae? akkun ittkan hole piṭā khacoōn.” Lakrā ānyā “barā tō ettā, eñghai oñtā pall gē hō malā khakkhro’oe.” Teteñgā gärkha guṭi ittyā darā ijjā. Lakrā “elektō’on” bācā kī angalki ra’i. Å ganem teteñgā lakrā gahi ba’iñum dēgcā. Lakrā “cābo’on” bācā pahē cāba’ā hō pollā. Teteñgā kūl tarā boñg kōrcā darā pottā guṭhiñ parmā helrā. Lakrā ufrār’ā helrā kī bai müiyan nīgirkī kuddā helrā. Idin iryas kī á kukkos ajgut alkā helras. Lakrā ásin iryā darā ānyā, “eñgan bachābā’ā bha’i niñghai jōkhāsin manāba’ā, endrā beddoe adinim niñgā ci’on.” Pisā á kukkos bácas “angla’ā,” ád anglā, khane teteñgā bai tarti boñgkī urkhā darā mannnū ergyā. Aulantim lakrā ullā ullā oñtā oñtā māk piṭā piṭā undri ci’l. Anti ānyā “teteñgā gahi katthan nē gusan hō ambkē teñgā, makhlē lajjābāor kī álar bā’or sanni kunā teteñgā kōhā lakran ekāse piṭā oñgā. Iklā nīk’im gusan teñgoe aulam niñgan piṭon kī mökhon en sagarkhane sarkha’ā kálō.” Antle annem nanalagyā. Álar māk guṭhiñ hō erā erā ajgut manā helras. Is ekestí innelā ennē māk piṭdas. Ås lakrā gahi piṭnā ci’inai malā teñgda, backan ándas “khāpnā tarā beddā beddā inim piṭdan.” Undul erpānū teteñgā darā lakran bujhur bujhur ajgut alkā helras. Khane álar ánnar “i ahramökhus endrnā alkhdas?” Ås ándas, “niñhai kathā guṭhiñum menā menā alkhdan.” Dhēr gahpī honnem alkhnum ra’as. Khane bácar “teñgā se hō, endranā birimtim ijga’ā alkhdae?” Pisā ás ányas “eñghai alkhnaun teñgon hole innam eñghai jiyā kálō;” ár bácar “nē niñgan endr nanō, kā endrā mökhō, teñgā niñgan gā em kūl ülā nurukam ra’om.” Khane ás tiñgyas; “oñtā teteñgā oñtā lakran piṭā lagyā, adinum alkhdan.” Ár ányar “idigem mal teñgdae?” Ås bácas “teñgoe hole piṭon kī mökhon bā’i lakrā äüge malā teñgalakkan.” Ár bácar “niñgan majhi nū iññā kid’ön darā balin üd’om darā adhā jōhom, ekäse lakrā isan barō.” Lakrā gā ullā ullā collā tarā sarkha’ā kálā lagyā, tiñgyas aulā thau-kam menjā darā kadrārā. Álar ásin majhi nū khati nū kidar tīnā debbā kiyā hō cütyar. Adhā mākhā bīrī ormar khandrar khane lakrā bárcā darā alghē ormārin kūti nanjā kī khaṭi bārī cōdā kī othrā darā kummyā kī boñgā kerā, jök geochā occā khane ond addā thau-kam ejras. Ås akkhas kī eloā helras,

khōkhānū jiyan dhit̄i nanjas darā ji'yā ānā helras, "mōkhō tā mōkhō tanī tamku to san'ōn kī mōkhon." Ā ganem lakrā bācā, "akkū eksau bōngoe, ambkē tengā bāckan khane tingkac." Ā bīrim cunnā othro ū bīri cunautī kharkhdao?" ās bācas "endran kharkho'on aulantā tētengā dim janu ra'i." Lakrā ajgut ileyā darā okkrā kī anyā, "ra'a bhai akkun ambkē othra'a, aubkē othra'a, eṅgau jok gecchā bōngā ci'a." Khane ās astlem erpā kiryas, ormātiñ tingyas kī ekāsenū bāchrkan khane ormar Ajgut manā helrar.

28. CIGĀLŌ.

Enđ thaur cigālō ra'aca, mukkā cigālō tañghai alasin anyā, "anā pacī akkngā kōrem bēddat mōkhdat, khaddar manor hole ekāse pōs'ot, kalā mahtos gusan bēs kunā ghātī ra'anā khallan gachrkē. Ā cigālō kērā darā mahtosin ollagyā darā anyā, "gōr laggī dādā." Mahtos anyas "bhaiyā kōrem ra'akē, innāgā endr barckae, sannis gahi erpā tarā kōrem ra'anar?" Cigālō anyā, "dādā ji'yā badēgā kōrem ra'adam pahē niñg bāynalī gahi ullā ārskī ra'i aūgē anyā khaddar manor hole ekāse pos'ot īgē dādas gusan kāla jōk'em gadjī abō khallan gachra'a aūgē gā barckan." Mahtos anyas "bhaiyā īgali īkā khallau ci'on, ra'a ningri bagar gane bujhurnakhrā ci'a, kalā nēl benjā guti barke." Cigālō aulā kirryā. Mund ullā cigālō bareā darā mahtosin anyā "okho dadā khaddar ciāgē bācar?" Ās anyas "anā kō mōdharkan chotkā nēlā barke." Nannā ullā mahtos naib kōhā kōhā allagūt̄hiñ oecas, abrā gahi nāme Caūrā, Bhaūrā, Tilkā darā Lōdhā ra'acā. Abrān kierī tī jhaprā cicas. Cigālō onghon bareā darā gecchanti menā helrá. "Khaddar darā nāsgō aulantā katthā gahin endr bācar dadā?" "Hiri barā kō innā menjkan ra'adan;" cigālō hedde bareā darā ukkyā ā ganem "dēkh re, Caūrā, Bhaūrā, Tilkā, Lōdhā" bācas kī kierin calkhās oecas, abrā allā khēdā'a helrá. Cigālō umlā erkhā pitā chernum bōngā helrá, bāchrā kī mandānū kōreā. Khane gā cigālō anyā, "endr manjā hō? endr manjā hō!" Mēt cigālō anyā "niñgyōn gahi pōtī, id eṅgan khal gachrā tai'i, eṅghai ji'yā ka'slagyā, khallan ne'ēdan khane allan ondras kī lilyācas." Ad anyā "chō pacī ennem nē akha'a kērā, ekāsem ji'yā bāchrā ambā kalā, ekāsem pos'ot."

29. IRB BHAIYĀ BAHIN.

Ort bēlas gahi satto jēn bīrir ra'acar, ār gahi majhiñū nēkāge hō khaddar mula ra'acar. Khōkhānū sannigē osrā khaddar manjar, eklā nibbyā aulam abrä bīrir khaddarin kumb'hār gadđi nū libryar darā khatinū onṭā lūphin darā calkin kidkar ra'anar. Antle bēlasin tingyar "idigā khadd calki darā lūphī ra'i." Ās khisāras darā saoni bīrin mal bēs nanā helras. Abrā khaddarin ort kumb'hāras ara paceō taing'khai ra'acar ār oecar darā posa'ā helrar; jōk pardyar khane kumbhras ā kukkoscē kañk gahi ghōron darā kukkō khadd gē kañk gahi ḍrā khindyas ki eicas. Bēl mukkar pokhāri emā' kālagyar, khane abrä khaddar hō bēnum bēnum pokhāri taran kālagyar, kukkos āndas "Enghai ghōrō amm orae," kukoe anī "enghai kērketa khaddā amm onae." Bēl mukkar ānnar "endr kañk ghōrō amm onō kā, kērketa khaddā anum onō?" Ār ānyar "endr ālar lūphī kā calki khadd pāknar?" Abrā mukkar bujhrar "irgā mānim abrä khaddarin talnar, bēlas akl'os gā naman piṭos." Ālige ār ormar ārin piṭāgē amm mandin ambyar eiccar darā bēlasin ānyar "abrä khaddar gahi khē-ō khappom hole kōrē manom." Bēlas eadēm piṭtācas darā khē-ō cī'itācas. Ā kumbhras ār gahi mēdan pokhāri pindī nū mandyas khano ayātīm onṭā larañg urkhā darā daule pardyā. Bēl mukkar mejhra'āgē sibā khārār darā tökkhā kērār, khane astelem onṭā dandī mendrā, "Bainī gē bainī muddai māgē phūl, lahas eañhbē bainī kērār phūl, bainī kērār phūl." Ār ūsam polnar. Khōkhānū bēlas barreas darā emcas ki lēther ukyas, khane gā onghon i danqī mendrā, "Bainī gē bainī babā māgē phūl lahas utār bainī kērār phūl, bainī kērār phūl." Enno bu'anum ār ittyar darā ās tambas gahi tinā darā ad debba khōsgā nū ujnā manjar ki ukyar. Bēlas bujhras ibrä engdā bāgārim talnar, e^kkhā helras. Anti abrä mukkārin ormārin piṭtācas.

30. UNKHŪ ĀLAS.

Ort kurukhās ra'acas, ullā ullā unkhālagyas. Onṭā ālas gē satte khaddar ra'acar. Ormārim biñjyas. Kōhā khēdō gahi khēkhānū baugī ra'acā, adi gahi manjkāti mōkhnā onnā arjācar. Pacgis ullā ullā jhārā onā

tikhil gahi arkhi onā lagyas, manđi onā pollalagyas; khane onṭā bambhnas barcas, tuñki nū dēvtan dharcas kī tembā lagyas, khane paegis bácas “engdā engágē amm manđi malā irtii” idin menjas kī bácas, “nīn nīnghai kōhā khedon othra’är ciā, ad bisāhī rāi,” khane ormā khaddarin oktācas darā tiŋgyas. Khane är bácar “othra’ä ciā.” Anti kōhas ányás “cōdā ho’ágē ungdī átūda kress tikhil ho’ae.” Ad ond baugī dhibā bákyā malyā ūrkō abdā tikhil sajjā darā ad erpanti urkhā; kōhas dahrē cōd’ā kā ārstā naihār kālā helras; khane kānum kānum, qhēr’im gechā kērar, chinddra’ā polnā tī ukyar, khane ad pēn ērā helrā, khōkhānū ad kūgā helrā, anti ás gahi tōlongan kajyā kī cūtyā, khane ás jurōntā kantō tī adin mücyas kī astile guchras darā erpā barcas. Khōkhānū ad ejrā darā ērā ērā cikhi. Anti cikhnum ulukhnum nantarā kālā helrā, annum bīrī puttyā; khane pattrā hedde onṭā kōhā mannan íryā kī asan oütagē kērā; á mann nū örā khakhā cütagyā. Ádhā makhā manjā khane örā ejrā kī teigernakra’ā helrā “ekā tarā beddā mökhā cērō kērkar?” Khane khakhā ányā “uttar rājī nū onṭā paddā rāi aiyā onṭā bēlas ra’as, ás gahi kebdā khurpi, aiyā poegō pucyā ad urkhi udin pet pet mokkham” anti örā ányā “ekáse kōrē manō ás gahi khādi?” Khakhā báca “nīd’im namhai pikan hō’or kī ás gahi kebdānū saj’or hole ás gahi kebdā kōrē manō.” Idin á áli menjā darā cōcā kī ond sōrā guhārin bákyā darā sōrā nū tīpoā darā baugī nū uiyā; bīrī argyā khane á paddā tarā kālā helrā; kānum kānum ársyā eksan pōkhāri ra’acā asan kōg’har sannir emālagyar ár tām tām kaenakhrā lagyar, bēlas innā khē’os kā ujjos; idin menjā kī ad báca “endr katthan kaenakhrdar,” khane är tingyar, adin bácar “áu paccō, endr nalakh nandī bauginū endrā rāi?” Ad báca “bicei mandar,” khane är bácar “paccō mandar akhdi, guca’ā eng bēlāsin ērā” khane ad kērā darā bēlāsin íryā poegon othrahā kī, á guhārin kassār kī kebdānū tāpa’s nanjā, khane urmi khorop khēs khaiyā; ond bīrīnū ás cōcas kī manđi mokhas onđas; á paccon “baid áyang” bácas darā erpā ciccas, ad rā’ā helrā. Urmī álon ás ciā helras.

Ágalim tang sasrus kīrā manjas darā lēttē mandī arkhā cēkhel hō malā khakkhra’ā helrā, khane khakhdárkas mökhā onā helras. Urmī munjrá khane kank bisā á paddā sato bha’ir saṅge ho’är kālā lagyar, onṭā dhibā, dhibā eqd trū bisālagyar. Undulnum enne manjā kōhas adi gahi cālinū ondras á bīrī ad eihca, ás gahi kankan khindyā darā menjā, “anā pacgi kohondā mökhoe, “ci’āyang” bácas ad kohondā gahi dhidhrā gahi kiyā mücyā kī onṭā

mōhar sajjā, ultā darā ciccā. Ås occas kī kālagyas khane ort baniyas menjas “ēō dhibā kohondā gahi?” “Mund dhibā gahi bācas,” khane ås ciccas, tainghai erpā kēras, nannā ullā onghon kaik ondras, khane ad bācā, “anā hō niñghai alī ra'i?” Ås bācas “nīn malā kadrāoe hole ēn teñgon.” Ad bācā “teñgā mudhū.” Ås bācas “nīnim gā taldī” à birim isung darā bālkā darā kieri darā amm othrā kī khajyā. Anti emtācar darā mandī ciccā. Bēlas gusan hāl taiyā, “eñghai alas barcas,” khane bēlas monjrā manágē barcas. Urmī kōrē gañdan menjas kī ásin bācas, “nīm áyañg bañg taldar, em khaddam, emhai nanjkan onā ra'akē.” Anti ås tañgyon bairin tambasin hō ondras darā adi gahi baugī ti kōrem ujyjar ukkyar.

31. TURĀ KHADDAR DARA TAÑGRĪ

Pāce jen turā khaddar ra'acar, ort kukoe ra'acā, abfār khel ukhři gahi tihānim ballālagyar. År sendrā kálā kalā abfār mōkhālagyar darā endrādim manō annū hō ondim tihā malā lagyā. Undul ad bācā, “dādā bagārō eñgāgē ádhē pauā ci'a, hudim nīm khata'är mōkhā” anti år annem nanjar darā undul enne manjā sannis luku'i luru'i pōpan menjbras kī erpā bardas. Khane ormar bācar “ambā ho'a maifā čri hole nam gane bara'a beddō.”

Pahë ås malā ambyas, ondras khane íryā darā ána helrā, “idi gahi man eksan ra'i?” Ås bācas “eksan örā khakhā malā kā'i darā álar malā kānar asan.” Khane ad bācā “ēn hō asan kálon” darā nannā ullā pairim cōcar. khane ad hō tussā bekkhā lagyā. Annum kōg'har sarábācar kī mund bhāre kērar darā ås adi gahi kirta'ánānū tiryas kēras darā kānum kānum enne khadyar ekati ad tañghai pañtan darā balan darā muddi bichiyā hasli pūn darā khebdantā bickan! darā müi gahi bulāki darā kaprentā pañbasi ho'ágē pulli, khane tañgrys cedđas darā okoe törañgnū biri putyā. Kōg'har malā khakhrar khane törañg kandā arkhyas darā irbárim adinum mōkhālagyar; khökhānū ås árin beddagē urkhas darā ekā ekā gecchā kēras.

Aulam saitnū onjtā bēlas å dahre num beñjras kī kirralagyas khane bācas asan érā isan hukā onta'a. Å biri attrā ittrā érālagyar khane ortos bācas, “ahai thu'ithu'ira'a mojkħā cū'i.” Antle kērar darā ána helrar “nē ra'adar? Cio ci'a,” khane ad ci'i. Khane år nirkhnar tuppā tuppā darā ánnar “khekhhānū

ei'ao." Khōkhānū khekhhānū cieā. Khane khapmār dharear darā ad cikhā helrā. Khane ambyar darā ciecan occur kī kērar darā bēlasin ānyar "ort āli isan ra'i, ad b̄rintī koʃhem sug'har eth'rī'i." Khane bēlas tānim kēras darā mundtār lekhā cie nēcas; ad as gē hō hebrā hebrā ci'i, khane as hō tēbdas ci'idas darā as khekhhānū nēcas kī adi gahi khekhhān dhareas darā adin occas, khane ad tañghai kierin khanđā khanđā tirirkī kēra.

Antlo sannis bareas darā ormā bha'ir darā ānā helras "ond bhaya jarabjorub kandā ūlā mañkkhao" darā pāeo so'iye ānyas, khōkhānū baliu tisgas ki ērdas urmi ra'i. Pahā āli malki darā ormar bācar "gueā boddā kālot" darā urkhar darā jok gechā kērar khane adi gahi kierī khatrki ra'i, ledri manjkā khane adi gahi cineā cineā petkas kēras darā ā paddā ūrsyas khane as tañghai chayan badlācas ki māk manjas darā gohom khālnū kōreas, idin iryar kī, bēlas darā paddan tā ālar piñgē gandās darā ballū darā tarri darā barchā darā urmā piñnā eijan dharear kī urkhar darā ad erpā maiyā argyā darā ānālagyā, "boingā dādā;" as āndas "kiyā khed mulkyā darā maiyā marang thekeā, ekān boingom?" darā khōkhānū piñyar darā ahran khatrār darā bēlasgē irtāgē occur; khane ad ānā darā irtā helrā "ho'ō babt duro ālar gahi ahřau irdan" ā bīri bēlas menjas darā bācas "nīn ender ba'ādi" anti ad tiñgyā darā bācā "eñg dadas māk manjas ki bareas as gahi khēs ahřā tali," idin menā taprem urmā bitāckā ahřā darā khēs ra'acā adin nēcas darā khupynas darā kiciñ jhapeas, ā bīrim ujyas darā tangri gahi dhibā occas kī ra'acās aiyam.

33. RĀNDĪ PACCŌ GAHI TAÑGDAS.

Ort rāndī paccō ra'acā ad bēlas gahi erpānū pellō ra'acā. Dāli gahi moē guñthī arā adar guñthīn ho'är ho'är mōkhā ūnālagyā. Bīrir gutthiar gē pāp malkō bīri argē adin tökkhā tökkhā ondor ondor ei'alagyā. Undul enne manjā bēlasgē sak hin mocā lagyar, khane mukkan bācar "id malā bi'iō ambā mocā." Anti paccō īryā darā bāca "innā eugāgē mo'e cuni ambē ci'ē pahē idin ci'ē," khane ar ciecar darā khane erpā ondrā kī irtāgē lāy cātrā darā malā moyā darā malā amkhī irtāy; panceo ullā manjā khane laijen khōkhya ki bāca "eñgda bagārō ēn aulā nē'ān darā sak hin kukk ocean pahē tikhil goñtā malkāti malā mukkin rā'en." Anti menjar ki ar jekendrin

bakhrā adigē ond ārkō tikhil ciccar. Ad ondrā darā á sakhin gahi kukkan mocágē basgā helrā, khane kukkan ánalagyā, “án paccō mendī kā, eñgā menjh'oe taní taní basag'ai”; ad ányá “nē ba'ánsai” báca ultí bahri boñgkī boñgkī urkhā; khökhā kirýá dará basgi, khane annem miní; antilé basagyá dim palká helrā, khane ad ána helrā, “án paccō mendī kā, maj'hinum palak maj'hinum palek” idin menjá kí maj'hinum palkyá dará endran irí, oñtā kukó khadd ēká áká sobhdas; khökhā nū ásin ána helrā “én betrá'on holegá álar eñgan ánor id eksan khadd bidyá” ba'or kí alkhor, ennē báca kí ásin erpá ultí malá othrā.

Ás erpá ülá ra'a ra'a pairi sanni ra'adas dará kukkan cappo biri jökh dará put biri paagi mandas dará; ad lasská khessan khaid'ágé ásin dängan ci'i dará ká'i dará éká áká manjá; khane undul cép poñná ullanú adár manjkí ra'acá, adin kháp'ágé ányá kí kcrá; khane khákhá guñthí barcá dará alkhran dará adran hō mokkhá, khane paccó barcá kí keppá, khane ás áulá “ekáse rájí ra'i” ba'cas kí erpaní urkhas kí dahrenú ukkyas kí bágra'a lagyas; ará ás gahi cuñti dig'há ra'acá.

Ás gahi námen tañgyó Sáru kflár pinjyá dará landj luhári manjá khane bélas gahi tañgdá ema'ágé kálagyá, khane ásin íryá dará khatrá dará mund-bháre kálágé malá biddýa pahé khökhá tará kirýá dará erpá körca kí cütyá dará nári kachyá dará mandí amkhi bichrá; bélas onágé ukkyas adin beddá helras “kukoe okhō ra'i?” dará bi'l tingyá endrgé ad oná malá biddí. Anti khub menjar dará rögen ér'ar. Anti ad báca “Sáru kukkosin eñg gane beñjor holegá mandí ónon” báca.

Khökhánú á paccon edarki adin ányar “ningdásin ci'ae,” ad ciccá dará rae lekhá beñjá manjá. Ar gañ'he ülam ra'álagyat dará khadd kharrá manjar. Á khökhá khasrā manjas dará ender hō naná poldas, khane tañgyó khaddá-rin áni “kálá niñg mámus gusan dará niñg ájas gusan dará mák ahřá ne'ár ondra'a, holegá, irton ci'on.” Khane ár kérar dará undul bácar inná hüsín hō sendrá ho'a dará ás gē oñtā licí ghoron cicoar meochá partá argyar dará mund kálá mák gahi müin dará margan dará orkhan mockas kéras; khökhantá álar “én piñkan én piñkan” bácar dará cödkar kérar; ne'okhrá, khane bácar “amm onká laggi” dará urmi mákan khondar dará ásin keppar; khane ás urmi müi margan édas. Antle eká gusan amm oná kánar asánim sansanra'a khá'i, khane khökhánú oñtā gaddí pokhári nu kérar, ad hō khaiyá, khane bélas ána helras “ci pokhári amm én mankhá ci'on, én

merhō dārē ci'on." Anti nannas ányas "én khēr ci'on," darā ormar bácar. Khōkhānū ás ghōrō argā bári ána helras, khane ás gahi ghōrō gahi khed mulkhā helrá dará anti mukā anti kařmā anti kül anti eōkh; enne mannum mannum urmī mulkhiyā khane amm urkhā dará ormá álar ondar dará erpá kálá helrar; mund bělas áryas khane tańgdā ána helrá "okhō bańg sárūs" dará ormá nátā álárin menjā, khōkhānū tańgris tińgyas; khane ásin beddāgē kálá helrá dará kánum kánum ásin mulkhā pokhári gusan kérá dará ána helrá "okhō enghai Sáru kúár rá'ádae"? khane ásin nád pokhári ultí urkhā malá ci'i; ád ás gē mōkhā onágē ci'alagyá. Anti ás undul bácas urmī mōkhtáca, pahē sanní injō malá mōkhtáckí, khane ás injō beddā helrá. Á bíri ád nū ac hińgyás, ás cáré urkhas dará irbárim barcar ki kōrem ra'a helras.

33. ORT KUKKOS ARĀ LAKRĀ.

Oňtā álas gahi ort rot'ō tańgdas ra'acás dará ás kundras á mákham lür uýur asan barcar, khane tambas menjas, "i khaddas gahi ekáse ekáse ullá ká'ō." Khane lüruiyur pandit guťhiyar bácar "isgá jok ullá gē iyám bácas, eunegē eká ullá is gahi beńjá manō aulam lakrá ho'ö." Idin menjas ki tambas dará tańgyó sendrá kálá malá ciccar dará törang addánu otkhām malá ambyar.

Pardyas, anti beńjá gē khará baggē álon khondyar. Naumahlá kamtácas ki barát occas 'dará eká kör'hé öhmá gane kérás dará beńjá manjá dará aulam rokká bidá manjas. Barnáti dará dahrenü ás jaháj ülam bácas, "inná gem ányar lür akh'ur eńgan lakrá dharo'ö, pahē kōrem urmī manjá kérá dará daule kálagdat;" khane ád báca "takblé gá nín lakráti khará elodae hütá?" Ás bácas "čkáse muňhan trá ád ra'i adin črá hō argan." Anti ád báca "čroe?" Khane ád bálká asmá khaská gahi eńgarká u'iká ra'acá adin dharcá ki döli ülam kameá ki édá dará ciccá. Ád á ganem ujná manjá ki ásin dharcá ki dölintí urkhá dará ásin occá dará törang körčá; muntá ánká lekhá manjá.

34. BABHNAS GAHI KATHĀ.

Onṭā babhnas ra'acas, ás ullā ullā tembā tembā taṅghai kūlan urdálagyas. Undul ás tembágē onṭā paddánū kā'lagyas. Asgē dahrenū onṭā ekkā khakhrā, ás bujhras innágā bēs tembon kī ahṛā mōkhon. Annem ba'anum ba'anum ás onṭā khār gusan áryas. Khane á ekkā ányā, "ana babhnā'oe i khār gusan eṅgan u'iār ci'a hole khār nū barhī nindō hole ēn arg'on kī kaṭṭā'ón ci'on." Khane á babhnas bujhras, bēsim bā'i "éñ gā ullā ullā tembágē bardan," enne bujhras kī asanim u'iýas ciccas. Pardyā khane undul barhī nindā khane ekkān eddas, anti ekkā barcā darā babhnasin argā kī hō'a helrä; majhā majhīnū kcrā kī á babhnasin ányā "ana babhnā'oe aulágā mōkhā beddālakkæ innā endr, innā mulkhto'on ci'on." Babhnas ányas "thaukam mulkhtā'á pahē taní hū manan menā endr bā'i. Anti mulkhtā'ágē bā'ō hole mulkhtoe ci'oe." Manan menágē kērar khane man ányā "mulkha'ar ci'á." A dahrenū onṭā Sirupādés barālagyas. Anti babhnas bácas "thaukam mulkhtoe gā mulkhtoe, pahē Sirupādésin menā anti ek'am nanoe." Sirupādés á babhnasin bachāba'agē tihā nanjā. Ekkā menjā "endr Sirupādē i babhnasin mulkhto'on, aulā eṅgan mōkhā beddālagyas." Sirupādē menjas anūhō bēgar menjikā manjas kī ekkā sin ányas "taní kütī nū ondrā endr ba'adae, kathā mal mendri'i." Anti ekkā onghon tanik kütī nū barcā kī menjā. "Endr i babhnasin mulkhto'on, undul eṅgan mōkhā beddālagyas." Sirupādés ányas, "tanik kütī nū barar kī ánā hole mendro'o." Ennem Sirupādē thaiknum thaiknum ekkān kütī nū eddas. Anti kütī nū barcā khane babhnasin Sirupādē ányā "dēgha'á babhnā'oe endrān ērdæ." Babhnas cūdem dēghas ciccas. Anti ekkā Sirupādēn dhirāba'á helras darā ányā "amm onā kāloe hole ēn asan niṅgan dhar'on." Sirupādē amm onā kēra khane ekkā adi galii kheḍdnim dharcā darā ányā, "dharcān eksan kāloe?" Sirupādē ányā "dhara'ágā polkae; pōroe jarān gā dharackae." Khane ekkā cūde cūde kheḍdan ambyā darā pōroe járan dharcā. Anti Sirupādē boṅgā kérā. Antle ekkā báca "ērkē nin dhēkārī sekra' kāloe asan niṅgan dhar'on." Antle Sirupādē dhēkārī sekra'á kcrā, asan ányā, "hō dinkī i aḍḍā okkā okkā bā'i pahē innágā endr hō malā bā'i." Khane ekkā asan beracki ra'acā, adim ba'ahelrä, "okkā okkā." Anti Sirupādē báca, "ha'i asanim ra'adae." Sirupādē asti boṅgā. Ekkā ek'ám òr ti Sirupādēn pollā dhara'á. Antle endr bahāna nanjā, taṅgdā bagārin ányā, "kalā babū sirupādésin

ānkē, gucā īngyō keccā mādāgē gucā." Ekkā gahi khadd taŋyō gahi ānkā lekhā sirūpādē gusan kērā darā ányā, "gucā īngyō gā keccā kērā." Èngdā bagārin sikhābāckī ra'acā, "nîm mādā hō'ō bîrî kukkan tarā dharta'akē hole ēn āsin dhar'on." Sirūpādē ányā, "endr māni keccā ?" Abr'a ányā "ha'i māni keccā;" hole gā Sirūpādē barcā kî kukkan tarā malā dharcā, pahē taŋdā bagārinim dhartācā. Anti mādā ho'ō bîrî bâcā "mār rē keckā gā khanan andrà'i, idgā minkhkî ra'i." Anti ekkā menjā kî khhanan andra'a helrā. Anti Sirūpādē uiyágē bâcā, uiyâ darā kôhâle pakhanan cōdas darā adi gahi kukkuñ kacräcas. Ekkā keccā darā kērā. Ad adin ekam örti dhara'a pollā.

35. IRB BHAI'R GAHI KHĪKĪ.

Kānā darā Kujā 'irb bhair ra'acar. Kānásin ērā khâpta'alagyār darā Kujásin khadd bêstâ' alagyār. Erpantâ alar nalakh nanâ kânar â bîrî Kujásin ányar, "bâbûa erkhos hole pakra'aké" darā Kānásin ányar "nîn èran mâsi khâlnû ghâsi ra'i ayan menta'a ho'öké." Khane Kānás mâsi khâlnû èran menta'a ocaas. Khane aiyâ mâsi guþhi cankârkî ra'acâ, khane Kānás mâsin cajdas môkhhidas, khane ërâ hō mâsinim kaþarkuþurrâ pesi mûkhi, khane Kānás ányas, "ërâ erigan bêsta'a" bâcar kî urmi èran piþa'as erpâ kéras. Khane endran èrdas Kujas? Lellës irkha'as, khane pakhrâcas kî thelthelambâcas kî jhattâ'nû ártâcas ciceas. Kujas menjas "ekhö Kānâ ërâ hō" khane Kâna ányas "en mâsi môkhdan khane bhêsrî", khane urmin piþkan cickan." Kâna menjas, "anâ hō khaddas jé hō," èhö irkha'as khane pakhrâcas darâ jhattânû artâcan ra'adan." Anti Kâna bâcas "anâ Kujae niñgan kicrin pakhra'ágé bâcar khane khaddasin pakhrâckae, niñgan lauor erpantâ alar baro'or hole." Khane Kujas ányas, "anâ hō niñgan èrâ ment'a taiyar khane piþkae; niñgan hō janu lauor; gucâ hō boñg'ot hō." Khane Kâna ányas, "anâ hō boñg'ot hole endran önot hō?" Khane Kujas ányas "gucâ hō piþkae abrâ èran ho'ot kî abrânim môkhot." Khane oþta èran occur kî torañg tarâ kérar. Anti èran môkho bîrî pollar môkha khane ányar "barâ harô hedde nû nikim ra'adar hole ahra môkha." Anti lakrâ bâcâ, adigé môkha cicar. Mokhâ khane adin ányar, "lagêhö ajjô khiri teñgâ." Khane ad ányâ "lagê natî nim teñgâ;" abrar ányâ, "lagê ajjô ulnim teñgâ." Khane lakrâ ányâ "Kâna kē karâb kaluâ, Kujâ kē karâb

biyārī." Antī ārin ānyar "akkū lagē nīm teṅgā nattī," khane är bācar, "Kānā dhari kangōjā, Kujā dhari pūnc; mār sār kē" bācar khane lakrā boṅgā darā kālā helrā khane är ānyar, "boṅga hō ajjō khār boṅgoe holegā cambi malā ethro'ō dara pakhnā pakhnā boṅgoe hole cambi ethro'ō, hole rō gecchā boṅgoe em khēd'om," lakran khēda'ā helrar, backan ad mandā nū kōrcā, khane pollar; är ā potṭan saṅgem occar ki khēda'ālagyar. Khōkhānū mākhā manjā khane onṭa mann nū argyar darā endr manjā, ā mann gusanim ort bēlas beñjrā kālagyas dērā nanjas. Ormar khandrar darā bēlas gahi khatṭī thaukam ajgom attkā ra'acā, ekā ajgō Kānā Kujā arēgkar ra'acar. Ormar khandrar, khane Kānā Kujasīn ānyas, "anā dadā potṭan tiq'on?" Kujas bācas "ambā hō, lauor." Anuhō Kānās tiqas ciccas, darā thaukam bēlas gahi kūlnum khattā, pahē adin nēhō balnar. Mākhām ortos ejras kī bēlas gahi potṭa urkhā īryas; anti ormar cōcar darā urmin ambā boṅgar. Khane är ityar darā Kānās dharcas dhulkin darā Kujas dharcas dhāl tarri darā kālālagyar, kānum kānum dahrenū jētkā dumbā darā bhaurō khakhrō adin Kānā taṅghai dhulki nu sajjas darā mundreas. Kānum kānum onṭa bēlas gane laucnakrnā manjā darā ā bēlas gahi dhēr baggi paikar rānanar. Ir Kānā darā Kujā irb rot'ō. Kānas khōb dhulkin asdas darā Kujas dhāl tarri trū uchlār uchlār nāldas. Ekā bīrī ā mai'ā khōb banduk gahi gulī hebra'ālagyā ā bīrī Kānas taṅghai dhulkin umpyas khane anthannum dhēr baggi dumbā bhaurō är tarā kēra darā ārin parmā utgā helrā. Khane är bācar "érā Kānā Kujā eman bachābā'ā, em nimāgē rájī ci'om" khane Kānās gabī tini bhaurō dumbā barcā darā dhulki nū kōrcā darā ārgē kaikō gōtaṅg paddā khakhrā darā är paddā trū ujjā okkā helrā.

36. SATE BHAI'R GAHI KATHĀ.

Sāt bhair ra'acar, sāt jan yū chau jan beñjrkār ra'acar darā sannis qindam ra'acas. Sannis landī ra'acas. Ās iklam nalakh nanā malā kālagyas, pahē taṅgnāsgō bagar gane erpā nū ra'ālagyas; khānem khhanem onālāgyas darā cūtkam ra'ālagyas. Ās gahi bhair īryar ki khisāralagyar pahē endrhō pollā nannā lagyar. Anti undul enne bācar "gucā isin ujnā bārī kūbi sajöt darā mādot ci'ot" darā är annem nanjar darā ās umpyas ki urkhas darā ārtī mund erpānū barcas ra'as. "Mār rē isin mādkat ekasti barcas."

Anti bácar "guca undul ṭoṛāṅg kálot darā lakṛati iśin dharta'ot" darā ásin otkhásinim ambyar darā tám ond cokh manjar darā ásin ambyar ciccar. Anti ásin oṇṭā lakṛā dhara'ágē barcā, khane ás bácas "oṇṭā lakṛā endrge barci; kalai sau mund barkē hole eúgan mökhā ongor." Khane dhér ekan lakṛā barcā darā ásin mökhā beddā lagyā darā ás urmi lakṛanū oṇṭā oṇṭā ugta lauas darā abṛar saṅgem tān hō erpā ondras ki barcas, álar darā taṅghai bhair iṛyar ki elcā helrar pahē ás ugta ettácas darā urmi lakṛan ambyas darā ciccas darā abṛā taṅgā addanū kērā. Dhér ullā khökhánū endr manjā, ár onghon ṭoṛāṅg kērār būs ondra'ágē darā kūm kama'ágē. Ar kērarki ásin ambyar darā cāde cāde khardyar darā kērār, ás otkhásim ṭoṛāṅg nū ambras kēras darā ṭoṛāṅg nū būs khoppā gusan kádas darā ennē ba'adas "hīrā bajhaba'á ongoe." Būs ennem báca "sausē ṭoṛāṅg nū kalār darā menkē" ás kudyas, khökhā oṇṭā būs gacchra, khane tāryas ki ondras darā kūm kameas, ár ásin eksan hō iea'á málā ci'inar tám injō bajharnā khal nū icnar. khane ás ond addā eksan khürítā amm itti ásan iccas; khane ár injō khettā khettā ondrnar darā ás gahi nū oṇṭā hō malā bajhra'á lagyā. Baggē ullā khökhánū ás gahi kūm nū oṇṭā hīrā bajhra'á kērā; injō bisā bisā dhibā khondar darā ormar mélā kērār ghōrō khendā darā dahrenū oṇṭā sát pursā gahi dāg ijtācar darā tám tám salah nanjar idin dēghnā lekh'a ghōrō khendot darā mēlānū ársyar; ár gā kōhā kōhā ghōron khendage ērá kudnar, pahē ás urmi ghōron kāl'a kāl'a menjas, "endr ghōrō sát pursā gahi dāgan dēgh'a ongoe?" ekdā hō malā gacchra'á. Khökhánū oṇṭā tītū ghōrō gacchra'á darā báca "én dēgh'on." Anti ás adinim khindyas. Dahrenū dāg gusan ársyar ki ormar taṅga'á taṅga'á ghōron dēghtha'á helrar pahē nēkhai ghōrō hō pollā dēgh'a. Khökhánū khardyā darā ormar gahi ghōrō gahi khedd esrā darā keccā darā álar hō asanim keccar kērār. Anti khökhánū á tītū ghōrō dēghdā helrā darā kaikō bē dēghcā kērā darā ás kōrem kōrem erpānū ársyas darā taṅg nāsgō bagariñ tiāgyas darā khökhánū ormārin tānim pōsas.

37. Oṇṭā LAKṛĀ DARĀ BARIYAS.

Oṇṭā lakṛā oṇṭā kūbi gusan amm ongēkē kērā, khane ád ek'am örti kūbi nū khattra kērā darā kūbi ülam ra'i. Á kūbinū oṇṭā bariyas amm ninda'ágē

kēras darā lakrā ásin iryā darā nēá helrā, "ana bariyae eñgan otthrā ci'á;" khane ás menjas "ekáse otthr'on?" Khane lakrā báca, "kálá niñghai githyan ondrkē hole én aiyá kör'on hole natag'oe." Ás kēras darā githyan ondras darā kiyá ettácas darā cíocas. Lakrā gitlyánu körca, khane ás natagyas darā maiyá othras darā khökhánú endr manjá? lakrā á bariyasin mōkhágē igir jígit nanj. Khane ás bácas "én ottharkan darā eñgá nín mōkhá beddi?" Ar irbárim addon pane badcar. Addō lakran báca "mōkháe ci'áe bariyasin eman sagar khane dik nandas mēdnú laddas darā khescerti hō natagta'as." Anti khökhánú taṭkhá manan pane badcar khane taṭkhá mann báca "mōkháe ci'áe lákra bariyasin eñgan dik nannar, khanjon annú hō ontan gá eñghai khanjan mōkhár onton gá lebdá'anar." Khökhánú ontā sirúpáden badcar. Sirúpáde baroá kí anyá, "ním kōre kōre tañg'a tañg'a katthan tengá, hole bá'on." Khane ár tañg'a tañg'a urmi katthan tingyar cíocar. Anti sirúpáde lakran báca, "ekáse körki khane niñgan otthras?" Khane lakran gitlyánu körca ki éd'álagya, khane bariyasin bhiytaçá cíceá; ará ás laucá dará pityas cíocas.

38. PACCÖ PACGÍ DARA CIGALÓ.

On্তá erpánú paccō dará paegis ra'acar. Paegis nitki pár Gañgá u'iyá kálagyas dará paccō nitki khíri mandí ho'ar ci'á lagá; undul on্তá Sirúpádes khakkhyas dará menjas "endr kádi paccō?" "Ana babú paegisgē mandí hō'odan ci'idan." Sirúpádes bácas, "é paccō, paccō áli hikdī dará khárnú baggē amm ra'i anti ekáse káloe, bár én kártá'a'dan ci'idan" ará anyá "an paccō manqin én kumén nín khökhánú kholan dhar'ae;" ennem nanjá, khane gá kañnum kañnum manqin adhá ondá cíceá. Nanná ullá hō ennem nanjá dará ullá ullá á paccō khíri manqin ho'álagya. Anti paegis menjas, "an paccō endrgé nitki koc'a nandi kí manqí ondardli?" paccó anyá, "é paegi on্তá cigaló janu dahrenú thak'i dará üni." Khane paegis anyas, "é paccō lagé nélá énim erpánú ra'adan" annem nanjar. Paegis erpánú ra'acás dará paccō tonká kérá, luhári bçfánú paegis kukkán bágras dará kierin kuryason্তá khollá kanton cakeas dará manqin kumyasa ká'lagyas. Dahrénú Sirúpáde khár gusan khakkhyas dará menjas, "endr kádi paccō," paegis bácas, "é babú paegisgē manqí ho'odan ci'idan." Sirú pädé bácas "khár nū

amm baggē ra'i, ekāse kaṭoe ēn kumon manđin, nin kholan dharae" darā mund lekha'ā manđin onā lagyā; as kanton otthras darā kholānim mucyas ciccas, khane sirupādē kīr īryā kī oinheā pacgis hēkdas darā ānyā, "ra'a pacgi ninghai ugta pagsi nū eorgon." Pacgis pannā gahi khuti kamtācas darā ugta pagsi nū thōkcas ciccas, khane sirupādē eorgā kērā, curgi khanegā lindiñim hoträcā, khane Sirupādē bācā, "ra'a pacgi thaka'ckae, niñghai khēran ēn khāron." Undul dher eiganon occā darā khēr khāra' kērā. Mund pacgis khēran guchābácas darā tātran dharcas darā kusli gusan ukyas, mund nannā nannā eiganō kērā khane pacgis abṛā tanī tanī thōkcas khane abṛā ba'a helrā "anā harō ajgar kōhā gayā ra'i, ajgut jör ti thōth'i." Urminti khōkhānū banṛā eiganō kērā khane gā adin jōrti thōt̄cas darā ciccas khane ad ba'a helrā, "khēr ba'adar pacgis ukkas ra'as kā harō." Anti ad ba'a helrā "ra'a pacgi ninghai kohdan khāron," khane ā pacgis urmī kohdan cokkas darā cindan hasras darā mesgānū nuđarkas ra'as. Eiganō saṅgī occā darā kohdā khāra' kērā ekdā mesgānū argī adinim tukdas ci'idas, khane eiganō gutthi ba'a helra, "anā harō pacgis gahi kohdā gā ajgaṛ kussi" anti khōkhānū banṛā kērā khane adin kōf'hēm tukyas ciccas. Anti ba'a helrā "nin ba'adae pacgis gahi kohdā kussi ba'adar, pacgis hikdas kā harō." Anti pacgis hō eklam örti eiganon piṭā pollas darā eiganō hō as gahin endran hō khāra' pollā. Anti khōkhānū ba'a helrar, paccō pacgi "ekāse eiganon thak'ot, anti endr or othrōt?" Paccō ba'a helrā "pacgis keccas kēras ekāse nanon?" Cigalo ānyā, "bhōjē nanae" darā ānyā, "an paccō bhōjē onāgē eq'oc kā malā?" Paccō ānyā "endrgē malā ēdon nattī?" Paccō endr nanjā dher baggē gōthā khondā darā pakhnā darā undul pacgisin nuñdā; eiganō gutthiñ urmin bhōjē onāgē eddā, khane adi gahi ekdā lekhā eiganō gutthi barcā. Anti paccō endr nanjā gōthā kudhā nanjā kī adin dageā cicca darā pakhnā occā; khane other other amm nū saj'ā, khane choyē gorgor bā'i, hole abṛā eiganō bā'i "ēngā ci ajji eūgā ci ajji," paccō bā'i, "ra'a naṭti bi'a ci'or hole janū ormargē manō hole khatton." Enanem kaikō bōr nanjā darā dher gahri manjā khane bācā "barā naṭti bagārō akkū bicoā"; abṛā barcā khane endr ba'a helrā "ē naṭti bagārō annem ra'or holegā nim baccānakro'r kā arbānakro'r aūgē barā ormārim pāghāti khūt'on" darā urmī eiganon pāghāti khuṭoā; backan banṛā sikti khuṭoā darā pātī pātī oktācā darā mēkhā helrā. "Pannā kotogā cādē barkē janū pacgi hō hō!" Cigalo gutthi bā'i "endr ba'adī paccō?" Paccō bācā "ē naṭti cākh janū

mikhkan," ennem mund mikhya; mundtagē eksan pacgis kaparkas ra'acəs asanti kohale mugaron otthras ki barcas ki urmī cigelon tarkütinti lautā helras darā urminti khökhänū banṛā gusan ḥrsyas darā adin laucas khane sikrin esā dara urmī oigalō pāghaṇ natga'ā darā khacā khacā ekātarā ekātarā boṅgā.

39. ORT CIHUT ĀLAS.

"Dahre ēkōe hole saṅgē ēkkē, eksa'anim okko'e, hole kapkr ki okkē, nanna gui'ā kālo'e, hole cihut tī ra'ake."

I ākan parkhāgē onṭā ālas urkhas. Ās ghōrōnū argyas darā kālā helras. Kānum kānum ond addā ās amm ōnāgē kēras darā amm onḍkā khökhänū dobhänū onṭā kakrō iryas darā anyas "ānkā ra'i dahrē ēkō bīrī saṅgē saṅgē ēkkē" darā eñghai saṅgē gā nēhō malkar äugē ās à kakrānim pettas darā tañghai kuk hē'enā nū gusyācas darā jōk gechā kēras darā ontā mann gusan ghōron khutcas darā tān ond addā cūtyas darā khandras kēras; khandras khane onṭā ajgar nerr asānim ra'acā āsin nunkhāgē bara'a helrā; ekannē ekannē heddē bara'ālagya annem annem ba'iyān kōhā anglālagya, à ālas gā khandrālagyas darā ās gahi saṅgē nēhō malā ra'acar; à kakrō kuknū ghusiyāckā ra'acā, àd iryā darā nerr ekannē ekannē heddē bara'a lagya annem annem kakrō, pagānti urkhā darā tañghai bakkān anglā helrā darā nerr bācā "āsin parmnō" bācā à ganem kakrō nerr gahi phēnim parmyā, khane nerr ajgut ufrār ufrār asanim keccā kērā, à khökhänū ās ejrās darā iryas ajgut manjas darā kakrō gabi nalkhan bujhras, darā kakrō eksan ra'acā asanim uiyas cicoas, khane ās i katthan parkhācas, "dahrē ēkōe, hole saṅgē saṅgē ēkkē" darā ās mund bhārē kālā helras. Kānum kānum ond addā dhēr ekan thakbar ukkar rā'acear. Ār dahrē ikū ālarin phasta'ālagyar, asanim ās hō ḥrsyas; thakrū āsin hō asan okkagē ēdar. Ār endr nanjkar ra'acar, onṭā kūbin patgālī trū adar darā à māiyā pitri aty'ar darā tām kūtī kūtī nū ukkar ra'acar darā nik'im bar'or hole arin majhinū okta'ālagyar darā ār kūbi nū mulkhar kālālagyar darā ār gahi latti patti jetkā ra'i adin hō'ālagyar; khane ās ḥrsyas khane okkagē eddar darā anyar "nīn majhinū okkā." Ās ond kūti nū dhercas darā cōcas khane ermar kūbi nū khatrar kērār. Khane ās iryas, "eksa'anim okhōe hole kap'erkē ki okkē" darā. Ās astekī hārī kēras darā onṭā paddā ḥrsyas khane bīrī putyā

kērā, khane ás á paddánum dérā nanjas darā kumbhrár gu'iyá khatiū tauá né'ágē kēras, endran ērdas kumbhras gu'iyá cikhnár olkhnar darā ásin bácar "innágā em gu'iyá katjū tauá malá inná emhai kukos gahi jiýá kálō." "Ekásenū" menjas khane ás tingyas "oñtā bélas gahi tañgdá ra'i ád rakas ra'i adi gane oñtā kukkos gane páti pálí bhar tölantá álar gane beñjá maní darā ád bhar mákhá piñi darā ci'i darā inná emhai kukkos gane beñjrná gahi pálí ra'i. Inná eñgdas gahi jiýá kálō ásgé em cikhdam olkhdam." Anti ás bácas, "eñg niñgdas gahi badlā bél kukoe gane beñjrá kalon, eñgágé ci'a." Á kumbhras khus manjas ki eñgdas gahi jiýá bachr'ð dará ás gē cōda eár lagyá ásgé cicoas dará ontácas mokhtácas, ükhya khane beñjrágé barát urkhá. Kumbhras á nannásinim saprácas ki occas dará ás ganem beñjá manjá dará biñjyar dará oñtā erpánū kídar cicoas. Adhá idhí mákhá bíri adi gahi mu'ítí eñdotá nág narr urkhálagya, adin ás ērdas dará, kukkan othrá khane ás kainciti kukkan khanýdas cicoas dará narr usfrára dará urkhá kérá dará, ád níman manjá kérá dará mund lekhá ásin mokhá pollá. Pairim álar khondrás nitkí gahi manjká lekh'a mäřan othra'ágé pahé ár nicöt khandra'álagyar. Ormar ajgut manjar inná endrgé malá tisgí; urkhar khane ás irbárim urkhar. Anti khökhanú ás idin íryas "nannar gu'iyá kálō hole cihut ti'ra'áké" dará adin ondras dará tañghai erpá barcas.

40. ONTÁ LAKRÁ DARA ÁLKHAJJAD.

Ort áli torańg kérá kharrá ondra'á, kharrá hō bésim baggē khakkhrá kérá, ád baggém mûeyá dará tétrá hō pollá, khane oñtā lakrā asanim ra'acá adin á áli ányá "č babu bara'á tét'á" lakrā báca "endrá ci'oe dará pacco" á áli báca, "ana babú endrá ci'on idigá otha čkh ra'i, kukoe manō holegá beñjon ci'on dará kukkan manos hole sañgí jörtön." Anti lakrā tettá ciccá. Jok ulla kérá, khane lakrā oñtā khákhan menágé tayá endr lellé manjá, áli gusan barcá khane tingyá "kukoe dim manja." Baggē ulla kirki ra'acá, khane lakrā oñtā khákhan érá tayá, é'ð kóhá pardyá. Khákhan íryá dará tingyá, "akku taní taní amm gutjhí undri" dará. Onghon éragé tayá, khane ás khákhan íryá dará tengr ciccá "akkú kanyá manjá." Anti lakrā tání kérá dará beñjrá dará ondrá helrá; ondrum ondrum ond addá małyá dará dippá dará

kiyā gadđi ra'acā, asan lakrā à kukōe'n endr báca "lagē nīn isan kađarkā nanae darā ēn attrā bahri urkhā kā'adan" darā ad mūhi mūjhra'älakkī à birim adi gahi khan ba'i nū sagrī umblā ciccā, khan ad andhri manjā kērā; khan lakrā asanim adin mokhā. Anti tañghai sasrārnū kērā darā tañg sāsan ṭhak'ā helrā "An ayō ningdā gēgā kālā khanemti khan nunjnā manjā urmi nalakh ukyā kērā, jok ullā khatri sanni eṅgsārin susar nanāgē tayā'e." Adi gahi ánkā lekhā sanni tañg sāriñ tayā ciccā darā kálō biri dahrēnū dhiuā öřā dāndī pāri "Boñgō'e kō'ē congō'e koe hulin eptā lekh'ā khōlā, guñgū lekh'ā kukk." Á kukōe'le kātān menjā, "hudā bhātu hu öřā endr bā'i bhātū?" Ad báca "endr bā'i, mai guca'e"; ennen kaikō bēr à öřā párālagyā. Eksan adin mokkhā à addānū ányā darā à kuko'en kađarkā nanāgē báca darā tān maiyā tarā kērā; mūhi mūjhra'ā lagyā, à birim malyā tarti umblā ciccā khan ad hō andhri manjā kērā darā lakrā ityā darā mokhā ciccā. Khan ad sasrār nū kírrā darā tañg sāsan báca, "é ayō majhlī hō kērā ki adigē náriti ungu hō ausāndim malā, átigē sanni maiyan tayae ár gahi susār nanō." Tañg sás pattācā darā tayā ciccā. Dahrēnū kálō biri dhiuā öřā dāndī pāri, "Boñgōe kō'ē congō'e koe, hulin eptā lekh'ā khōlā, guñgū lekh'ā kukk." Tañg sāriñ menjā, "hudā bhātū endr bā'i hū öřā bhātū?" Ád báca "endr bā'o mai guca'e," kērā ki à addā nū eksan irbárim ukkī ra'acā asan adin hō kađarkā nanāgē ányā darā tān kērā bahri urkhā darā mūhi mūjhro biri baro'a darā umblā ciccā khan ad andhri manjā, khan adin hō mokkhā ciccā. Anti ás sasrār kirya darā tañg sāsan báca sannigē hō kül nunjnātī ufrātā ki kuddi, kōhā dādāsin tayā'e malā rā'os éros ki baros." Adi gahi ánkā ad kōhásin hō tayā ciccā. Ás dahrē khisärnum kálālagyas darā dhiuā gahi dāndī párnan menjas darā urmi katthan bujhras darā sōttan cēdas darā kērā darā ad ányā, "lagē dādā nīn isan kađarkā nanāén bahri urkhā kādān darā ás chāchem darañgā hēddēnū kaparkas rā'cas darā ekā biri baro'a ki umblā lagyā à birim kukknim passas; ad keccā kērā darā khōkhánū ásan mūhi mūjhra'ā helras, khan tañgrī bagar gahi punan iryas darā kollam manjas darā tañgyon urmi katthan tiñgyas ciccas.

41. DĀNO DA ĪT.

Onṭā bēlas raa'cas, ás gahi mahal ṭoraṅg ülā ra'acā. Undul onṭā Dāno da'it barcā ki á bēlasin darā bīrin irbārinim mokkhā ciccā. Ār gahi irb khaddar ra'acar, onṭā kukos darā sanni kuko'e. Irbārim bahri urkhar darā cikhnar. Ghōrō menjā "endrge cikhdar ?" Abrā khaddar tingyar ciccar "Dāno dāt embāsin darā íngyon mōkhā laggi darā khōkhānū eman hō mōkhā biddi." Kbane ghōrō bācā, "engān kollā darā irbārim eng maīya argā" bācā; khane ár adi gahi ánkā lekhā nanjar, khane ghōrō árin occā darā boṅgā helrā. Dāno daft árin mukkha capyā darā abrā khaddarin khēdā' helrā; khēdnum khēdnum ársā helrā khane onṭā bassar gahi jhundu enne ba'anum kōrcar "Bassar khoppā hikdi holegā eman bachāba'oe." Bassar dhēr kōhā addā nū ra'acā darā Dāno da'it ársyā khane addā mundhrā kērā. Antī bassar khoppā ülā kōr'ágē addā beddā kudyā; pollā beddā khane bāsnin̄ kaṭṭā helrā darā tāryā darā árin ársyā; khane ghōrō urkhā darā arin boṅtā'á helrā; boṅgnūm ond addā lau larang ra'acā ásan ghusyārar; khane Dāno da'it beddā pollā, backan dhēr gahrinū khakhyā. Khane ghōrō onghon árin boṅtā'á helrā pahē ásan lau laraṅg argāgē manālagyā; Dāno da'it argā lagyā khane laraṅg khacrā kērā darā ád árin khēdā' pollā. Ghōrō boṅgnūm boṅgnūm ond addā dhakarkati khatrā darā kecoā kērā. Khane ár ghōrō gahi khebdan darā adi gahi kheddan occur darā kheddan ēret darā khebdan dhāl kamcar darā ár á ṭoraṅgnūm ra'á helrar, ra'anum ra'anum māk guṇthīn lauo laue mōkhā lagyar darā undul á rajintā bēlas sendrā bēcā kēras, ṭoraṅgnū ás gusan cico ghatrā kērā, khane taṅhai álarin cico beddā taiyas darā ár mann nū argyar ki érā helrar eksan cico gahi mojkhā cū'i. Ár ond addā nū cico gahi mojkhā eo'onan ikyar darā ásan ondra'á kērar darā ayā abrā bhaiyā bahin gahi erpā ra'acā darā kērar ki cico nēcar khane cico ci'ágē bāhri urkhā khane ár adin ikyar darā tamhai urbāsin barcar ki tingyar, "ninghai tatkhā hō adi lekhā malā jumro'ō;" khane ás adigē taṅg dādāsin eddas darā ás gusti taṅgrin nēcas khane ás malā ciccas. Khane ás ásin piṭā'ágē tilā nanjas ásin piṭ'on darā tangrin u'iyon, darā ásin bācās "enghai rajinū njdae kalā engāgē māk piṭā ondra'á." Khane ás māk piṭā'á kēras. Taṅghai á ghōrō khedd ēreṭan occas darā ekā bīri onṭā māk maīya ēreṭ calabālagyas á bīri onṭā halman mafti ás gahi ēreṭ gahi ṭopīn umbla cicca khane

ēret gahi sōernā hō malā minri darā māk bongā darā calā kērā. Anti as annem hō ā halmānan ēret tī tukāckās kuddas, khane halmān bācā “endr lauā beddae nīn bā’oe ā lekham nanon, eṅgā ambā lauā.” Ās bācas eṅgan bēlas māk lauā taiyas khane nīn eṅhai ēret nū umbulkī cickī.” Khane ad bācā, “gučā anti ēnim bēlas gusan kādan” bācā ās gusan kērā. Ātsnā bērānū bācā “eṅhai khessēr nū pāgā lagāba’s darā bēlas gusan ho’ā” darā ās ghisyr nūtim kālālagyā; kēras ki bācas “idin eṅgan māk lauā malā ciccā;” khane ās irbārinim ambyas darā ā kukkosin bācas “kalā darā lakrān lauar ondra’ā, “lakṛā āsin mōkhō hole adin ēn u’yon” ās halmānan bācas “akū endr nanon?” Halmān bācā, “eṅgāgē nau man gahi oṇṭā mugrā kama’ā darā gučā lakrān lauöt.” Sarnān tāiyas darā mugran kamcas darā halmān sāngē kērā. Ā tōraṅtī nannā tōraṅtī kēras darā thauk’ām arin Dāno daft khakkhyā darā āsin mōkhāgē kērā; dharcā khane halmān taṅghai mugranti ond mugrā laucā. Khane ‘Dāno daft’ “ambā lauā, bā’or endrim bā’or ēn nanon ci’on;” halmān bācā, “lakṛā lauāgē mugran kam’āe.” Adi gahi ānkā lekhā mugran kamoā darā lakrān laucar darā bēlas gusan ondrār. Anti bēlas ek’ām ḥr tī āsin piṭā pollas darā taṅgrin hō ooca pollas. Khane bēlas ās gane lara’āgē thāncas darā āsin ānyas “lagē eṅhai darā ninghai majhinū larā’i nanot.” Ās gā otokhālās darā ās gabi phaud hō malā ra’acā, darā ās halmānan menjas “ekāse nanāgē manō?” Halmān āsin bācā, “ēn phaud khonda’ā kādan” bācā darā ā Dāno daft gusan kērā darā ānyā “jetkā ninghai sanger ra’anar arin khondā’ē!” Dhēr ekam Dāno da’it gutt̄hiñ khondā darā oṇṭā tuṅgrī nū larā’i nanāgē kērā darā urmi Dāno daft gutt̄hiñ ijtača darā halmān bācā “ekātarā hō ambkē kalā eṅhai begar ānkātī” darā tān oṇṭā khoppā kōrcā darā tamásā irī darā kukkos khebdā gahi dhālan dharcas. Maj’hī nū ijkas ra’as, aūdā baggē cār calābācar pahē oṇṭā hō āsin malā lagyā. Ā khōkhānū tām tām kaccnakhra’ā helrā “i baggē cār munjrā laggī pahē āsin oṇṭā hō malā lagyā,” adin halmānan menjā. Anti Dāno da’it gutt̄hiñ ānyā “innā ē’ō baggē mōkhā ongdar ā baggē innā mōkhā.” Anti urmi Dāno da’it gutt̄hiñ phaud tarā kērā darā jetkā ālarin dharcā dharoā carrā carrā mōkhā ciccā. Anti ā kukkos ā rāji gahi bēl manjas darā ā rājīnū rājī nanā helras.

C.—TRADITIONS AND LEGENDS.

42. RŪIDĀS TĀ KURUKH BĒLAS.

Ort bēlas arā bīrī ra'acā, ārgē oñtā eklā tañgdas ra'acas. A bēlas bhagat ra'acas darā nēt nēg uiyū darā andbrā lañgrā thuthā guñhiargē ciū khat̄tū ra'acas. Ekam ortar tembā barālagyar, hole arin nīdi khekha malā kírrā ciálagyas; nik'im oñtā dhibā nēlagyar, hole dhibā end ciálagyas, nik'im ond ánā nē'álagyar, hole ārgē cár ánā ciálagyas; nikim pance auñkā khes nēlagyar, hole ārgē dasse auñkā ciálagyas. Nēkhain hō bacō pucoā malā nanálagyas, muhin ērā ērā raibāri hō malā nanálagyas, bacō pucoā kaenakhrā hō malā ciálagyas; ás emar darā ullā ullā pairi biri ciā khattālagyas. Undul enne manjā Dharmes tembū alár gahi mūthān dharcas ki bēlas gahi gañhe gusan kēras darā balī gusan iijas ki tembā helras. Khane bēlas urung menjas darā urkhas darā bācas, "endrā bēddae je ēn niñgāge ci'on?" Ás bācas "Anā bēlāyō ēn teñgāge carmārdan endr akhōe ci'a ongōo kā polloe." Ás bācas "ēn pollōn ci'a darā nē ci'a ongō enghai gā urmi ra'i; anti dhēr tembu alargē ciccan hole ningā ciā pollōn?" Neā akkun ēn niñgāge ci'on." Khane tembūs ennē bagge dhibā nēcas ás ci'a hō pöllā helras. Khane gā endr nanjas, tañghai erpā addō mekhō mankhā bhaisā hāthī ghōrō gut̄hin urmin bisyas; anū hō ci'ágē malā manj, khane munjā nū tañghai alin khaddásin Tilli erpāntu bisyas darā tān oñtā dōmas guyā bisras darā tembūs gē dhibā ciccas. A biri nik'im khéálagyar, hole dōmarin bassālagyar. A ullā nū i nēgdim ra'aca, ár dhēr geochā geochā bisirkar ra'acar; ásgē crānakhrā hō pollālagyar. Bisirkā gahi dhēr ullā khōkhānū undul enne manjā bēlasgē tañgdas bēmar manjas ki keccas darā kēras mākhām mākhādim keccas. Mākhām dōmar gusan bassāge cōdor ki hō'a helras. A biri bīrī khōkhā cikhnutī kálā helrā. Adhā idhī mākhā dōmas gahi erpā ársyar darā mēkha helrā khane urb dōmas cōcas darā adi gusan dhibā nēcas, khane adigahi bakhrānū tañghai urbar ciccar; ás dhiban occas darā á bēl jōkhāsim dōmas bassāge cōdas. Ás ciccan dharcas ki árgane masrā kálā helras. Dahrēnū adi gahi cikhnān menjas ki ásgē söggē lagyā darā adin menā helras, ennēgē ás adin lakhā pollas, bisirkā ullanti

črāhō mal nakhrkar ra'acar arā Tilliyār lekhām adi gahi kicri hō marakhkam ra'alagyā; ad hō cīkhnātī lakhā pollā, as hō hēbđerkā álar lekhā ethrālagyas, ágęc as menjas khane ad hō cīkhā cīkhā urmi katthan örenti tingyā; as menjas ki tān hō cīkhā helras darā cīkhnum cīkhnum bācas, “ēnim ra'adan.” Khane irbārim khüb cīkhā kalpārā helrar. A birim onghon Dharmēs timbū álar gahi mutħan dharcas ki ityas dára ar gusan kēras ki bācas, “nim eñgan khüb lōla nanjdar ki mánokar, ágęc ēn hō nimágē dau ci'đan” bācas ki keekā khaddásin ujjtácas darā ányas “kálā i Rūidásin hōar ki nimhai dim rājī manō.” Antile ayañg bañg guthyar khaddásin oocar ki kērar darā tañgas gahi námeti Rūidás náme onṭa punā gařhen kamcar ekdā innā gūti rai; antile dhēr ullā rājī nanjar darā kōfim keccar.

43. CIC CEP.

Hullō biri onṭā kōhā nād ra'acā, ad álar gahi kānā barnā dahrē nū aŋglī ra'alagyā. Ad kōhā tungrī lekhā kōhā ra'acā; adin ballalagyar áfīc adi gahi bai nū kōrālagyar; cōdā álar a dahrē nū kālagyar áfīdā álar malā kírrālagyar. Khane Dharmēs ányas “i dahrē nū dhēr álarin nitki nitki kānā ērdan anti onṭā hō kirnā malā ērdan.” Antile Dharmēs Árin beddágē ity়া. Khane kōhā mudda'in tryas cōdā álar a dahrē nū kānar ar ormar a nād gahi kül num kōrnar. Khane Dharmēs álar gahi mutħā nū manjas darā onṭā kōhā addō nū nau nau man gahi cōq balaman laccas ki kēras; ad ársā helrā, khane; “arē bandā addō” bācas; antile a nād gahi kül olā kēra ki onṭā balaman kiyā joboā darā onṭan maiyā jobcā; khane a nād keccā kērā; kittā helrā khane adi gahi gamkárna merħā gūti ūrsyā. Khane Dharmēs ányas “idin cic trū malā bass'on khane dhēr ullā gūti gankárō” bācas ki cio taiyas, cio tainantī mund halmānan ányas “ana bhagnā ēn nād basságē cio oēp taiyon, ad olō darā cic sagrō, adrā lagā helro'o hole damuān ḥokkē hole ēn cicān tēbo'on.” Antile Dharmēs cic oēp taiyas darā a nād ulliyā darā urmi khēkhēl nū adrā lagga helrā. Halmāns onṭā tēlā man nū khōb tēlā pañjki ra'acā adinim mōkhānu lōbhras kēras, damuān thoka'ágē mōdhras kēras; cio adrā lagnum urmi khēkhēl bindrá kērā. Halmān gahi mochā endrā jholrā kērā. Khane halmān tañhai mochan tēlā mannnū nirgrā khane tēlā man mōkhárō manjā darā innā gūti ennen lakkā bári rā'i. Ante saūse rājī darā saūse rajinta álar darā urmi olō ulla yā; a birim bhayā bahini

sirāsītā nūl nū kakrō latā nū kōrcar ki cicanti bachrar, khōkhānū Dharmēs “caūra” “bhaūra” “tilkā” “lodhā” allan ocas ki sirāsītā nūl nū kuddā kēras, endrā hōl malā khakhrā urmi ullyā kērā; ekā addānū bhayā bahin ra’acar, à addānū alla gutthi bārnū bārnū ūrsā helrā, khane abrā khaddar kakrō latā nū kōrāgē kālalagyār. Dharmēs iryas ki ānyas “ambā elcā, ambā elcā” bācas khane latānū malā kōrcar. Antī Dharmēs ārgē bihini cicas darā ānyas “akugā bihni khakhrā i latānum nim ra’ake” bāca’s antī Dharmēs tān kēras; aulantim dinkī dinkī Dharmēs ār gusan kālā barā lagyas. Antile abrā khaddar jok jok pardyar khane Dharmēs oñtā dhiingran ār gusan ocas ki à kukosin ānyas “idi babū ort dhiingran ti i pakhe cūtkē ort à pakhe cūtkē, nim dhiingrān ti à pakhe ambkē kala” bācas ki Dharmēs kēras. Khane abrā khaddar Dharmēs gahi ānkā lekhā dhiingrā gahi à pakhe ort i pakhe ort cūtā lagyar. Antī khōb kōhā manjar khane undul à kukos dhiingrān katyās khane à kukoe ekh manjā darā ār gahi khaddarin sañse khēkhēl nū niñdyar ār gahi bārenū oñtā dandī pañnar: “Bhayābahin purukhār koe; sirāsītā nālenū ra’anar, kakrō latā erpā koe : sirāsītā nāle nū ra’anar.”

44. LODHĀ DARĀ ASSUR GAHI KHĪRĪ.

Bārā bhāi Lodhā tērā bhāi Assur ond ullānū kūti dhukalagyār, khane mojkhā merkhā nū argyā. Adin Dharmēs sahā pollas darā dhiouān manā nanā tayias; khane ār adi gahi ānkān malā pattācar ki à dhiucan ānyas, “i sār dhiucā manā nanā barca” bācar ki adi gahi kholan sārsi ti dharcar, à birim dhiucā gahi kholā khambhā lekhā manjā darā innā gūti annem ra’i, à khōkhānū baklān tayiās, khane adi gahi khesran sārsi ti dharcar ki natagyār khane baklān gahi khēser dighā manjā darā innā gūti dighām ra’i; annu hōl ār malā pattācar; à khōkhānū kerkeṭān tayiās; ad barca darā manā nanā helrā, adi gahi katthan hōl mala menjar, backan adi gahi nartīn sūrsiti pēdkhar aulantim kerkeṭā gahi narti gusan mokhārō manjā darā innāgūti mokhārim ra’i. Antile Dharmēs manā nanā hārcas darā tānim khaṣrā khudrū kukos lekhā manjas ki barcas darā ār gahi kūti dhuknā gusan kēras khane endran ērdas bārā bhāi Lodhār darā tērā bhai Assur mukkar bāri kūtiñ dhuka’agē lakkar ra’anar, khane khaṣrā khudrā kukos ārin ānyas “nim ekāse kūtiñ dhukdar darā pannā cāre malā bi’i, engan kūti

ūlā kōrā ci'ā" bácas ki köreas. Körnánti mund ánkas ra'acas, "cie khōb handkáro'ō hole punnā ári nū khēnā amman ondarkē darā eochkē" bácas ra'acas. Khane cican darā kuilā kütinū sajjar ki khōb dhuka'a helrar arā cie khōb handkárā helrá, khane punnā ári nū khēnā amman ondrar ki echo'a helrar ki dhukā lagyar. Annem annem urmi kuilā ölä ölä cind manjā; khane kütin calkhar khane Dharmēs khasrā khudrū manjas ki kütī nū kōrckas ra'acas ás sōnā rūpā trū khōb jhabrāras ki uitkas darā árin anā helras, "érā gā nim ekáse poldar dhuká, érā én akkun bēs bēs álon bidkan ki jhabrārkau darā urkhkan. Akkun nim hō khakhdar, hole lagē kütī nū ormar kōr'a nimhai mukkar dhukōr" bácas khane abṛā bárā bhái Lodhā darā tērā bháir Assur hō ormárim kütī nū kōrcear. Khane ár gahi mukkar kütī nū kuilan dará cican nindar ki dhuka'a helrar, cie handkárā helrá khane ár ölä helrar darā ülā ülā kāir kōr manā helrar dará uparārā kaeſar'a helrar, khane Dharmēs ándas "khōb dhuka'a akkun ár kaenakhrā' lagnar baggē baggē hō'ágē," khane ár gahi mukkar khōb dhuknar cōdā ár uparārnar áñdā adkō capuān dhuknar. Khōkhānū urmi kuilā ullyā ki cind manjā, khane kütin calkhar darā ērnar gā ormar ullyar ki cind manjar; khane ár gahi mukkar ásin dharcar ki malam kálā ci'inar darā ánnar "níñ emhai mētārin thakackae dará kütinū dhuktáckae dará eman niúgáge pōsnā manō; akkū niúgan em malā kálā ci'om" ba'anar ki ásin mallam ambnar; antile Dharmēs hárreas dará abrá mukkárin anyas "akkū nim toṣāng nū kalár ki kaisaigō khopā manā, hole niúgáe onágē khakhro'ō" bácas ki pēsas; khane abṛā mukkárím toṣāng nū kirki dará kaisaigō khopā manjār; áñgem akkū guṭi álar toṣāng kánar hole kaisaigō khopānū aijbárnar; ád ár gahi khedđan khásí ki khēs urkh'i. Dharmēs bár eickas ra'ádas áñgem álar karam ullā kaisaigō khopān dará tēlā khopan saúgem gañnar dará gař'ō biri arkhin bhel mūnō jhāran adi maiyā tundnar ki kábsi khal nū gañnar kā rō'ā khal nū garnar.

46. KURUKHAR GAHI RUIDĀS TĪ BOÑGNA.

Hullō biri Kurukhar Ajab gañhnū ra'acear aiyánti boñgar ki Hardiban barear; eō ullā gūti ayā ra'acear, ánum tī boñgar ki Pipripat̄ barear. Aiyā ra'acear; aiyánti boñgar ki Ruhidás nū ra'álagyar dará kōrem kōrem onálagyar.

Antile khōkhānū Kurur gane lagānakrnā manjā, khane khōb larear darā adin iklam hō harābā'ā malā cīcar. Khōkhānū ārgē endr hō ūr nanā pollar, khane oñtā māhrā mukkan gaïsi lagabācar; à mukkā ullā ullā dudhi bisā gē Rohidās nū kālalagyā; dhēr oñtā tī kālagyā aügē ad aiyanti urmī nēgeāran akkhi darā īrki ra'acā; ar gahi majhi nū ennc nēgcār ra'acā: Ar satūc rājintā ălar oñta eandō darā oñta ullānū khaddi manālagyar, arā khaddinū urmī erpanū dhēr dhēr jhārā lada'ālagyar darā arkhin hō kam'ālagyar; khaddi ullā kbōb önā mōkhällagyār darā unkha unkha ormar keckā lekhāman manar kālalagyār; adin māhrā mukkā irki ra'acā aügē Kururin ányā "nim arin auhāri ullānū harābā'ā pollar," khane ar menjar ki ányar "anti ekā ullānū arin harābā'ā ongom," khane ad arin ányā "ekā ullānū khaddi manō aullā kāor, hole arin harābā'ā ongor;" khane ar khaddi manjar ki jhārā darā arkhin ondar ki khōb unkhyar, khane Kurur tamhai gohondan ondarki barcar darā Rohidās rājinū kōrcar; ernargā ormar unkhyar ki keckā lekhā manjar ra'anar. Antile Kurur Kuṛukharin lauā piṭā helrar, khane mukkar ērnar mētar ormar unkhhār ra'anar arā dokhar barcar ki ormā mētarin piṭālagnar, mukkarim kareyā cōc cōo tuṛsin darā manan dharcār larā helrar darā Kururin harābā'ā malā cīcar; anti māhrā mukkan ányar "nim eman ṭhakacki" bācar khane ad ányā "thū thū nim mukkar gane laṛā poldar," khane ar ba'anar "nim ánkī racki khaddi ullā ormar jhārā arkhī onnar ki keckā lekhā mannar bāckī, okhō unkhyar, ormargā ērdim laṛnar," khane māhrā mukkā ányā "nim gano laṛnar ar mukkar talnar ar gane nim laṛā poldar," ar ányar "anti kareā gā cōckar ra'amār" khane ad ányā "mukkarim kareā cōcar tūrsi darā manan dharcā dharcā laṛnar nim eñghai katthan mala pāttādar hole erā kālkē kāndarkā nanōbiri ekāse mūhin mūnjhurnar oñtā khekħātrū mūhi mūnjhurnar hole gā mētar hēknar kā endānim khekħātrū mūhi mūnjhurnar holegā mukkar hēkuar," anti joha'a helrar, khane ērnar mukkarim kareā cōckar ra'amār darā endānim khekħātrū mūhin mūnjhurnar; antile akkar ki kiriyār ki Rohidāsnū kōrcar darā lauā lauā piṭā helrar. Ābirim ortos njaryas darā boṅgā helras; buṅgnum buṅgnum Nāgpūr nū bareas ar ásin khēdāba'anutim ondrā helrar; à biri Nāgpur nū Mundā bha'ir ra'ālagyar ar dāngrā passkar ra'acar darā dāngrā ahṛān mōkhāgē khondrkar ra'acar; à biri Kuṛukhārē janai ra'acā aügē ormā mētar janai tangālagyar, ekā ortos Nāgpur nū boṅgāsim bareas ás gusān hō

janai taṅgkā ra'acā; boṅkāsim ā daṅgrā muncurgusan barcas ārin ānā helras, “ēngan bachābā'ā bhairo, ēngan bachābā'ā bhairo;” khane ār ānyar “ninghai janain hebrā darā emhain mōkhā holegā ninghai bachābā'om, ninghai janain malā hebree darā emhai daṅgrā ahrañ malā mōkhoe hole gā malā bachābā'om.” Khane ās elenā trū taṅhai janain hibryas ki daṅgrā ahrañ hō mokhas cicas antile ār asin khēdnum ondra'ā lagyar; ār üpsyar ki ānā helrar “ijgōnū ortos bongkāsim barālagyas ās nimguśānīm barālagyas, āsin ním eksan nūḍkar?” Khane ār ānyar “nēhō itrā malā barcar, ērā saī isan gā emhai ălarim ra'ānar,” Kurukhargā janai taṅgnar ērā se nēkhai dim ra'i hole.” Khane ērā kudnar khane nekhai hō janai malā ra'acā, khane ār kērar. Antile ās Nāgpur num re'āhelras darā ās gahi khaddarin akkū Nāgpur nū barhkar ra'ānar.

46. KARMĀ DARĀ DHARMĀ.

Karmā darā Dharmā nāmē irb bhair ra'acar. Dharmās khalukbri nanālagyas, backan Karmās malaṅ lada'ālagyas. Karmās malaṅ lada'ā kēras khane Dharmās taṅghai erpam bārir saṅge bhādō candō gahi ekādasi ullā nū karam tāryar ki ondrar darā cālinū gaḍjar ki kiṭā amm onka nemhā ti adi gahi nēgoār nannar, adi gahi mundbhāre pārnar bēnar Ā birim khārdkā kiṛāsārkā Karmās hō barcas darā cālinū dāhūrā gaḍjikā iryas darā menjas “id endrā tali?” Ār ānyar “Karam gōsāl tali.” Ās kadrāras darā bācas “ort Karman ēn, nannā ekā karam isan ra'ō.” Caḍdas ki, hibryas ciccas. Anūtim Karmas gahi kaprē bagrārā, pahē Dharmas gahi nalkh pard ki kālā helrā. Ās kiṭā manā helras darā āsgē onāgē hō mal khakhra'ā helrā. Undul Dharmas gahi rōā idnā ra'acā, khane Karmas taṅghai paccon ānyas “ana paccō gucāe innā gā namhai guṭyās gahidim ra'i, ēn biṭā chiṭ'on nín id'ōo hole pachaiṭ gā ciṭor.” Irbārim kērar darā ās biṭā chiṭdas, ād id'i. Put bīrī Dharmas ormārin pachaiṭ onāgē eddas, pahē īrin malā eddas, “eddā bar'or” ba'anar ki pāb ērnar pahē malā eddar. Karmas kadrāras darā taṅghai paccon ānyas, “an paccō gucāe nín ekā ujgō iddki adin caḍ'ōt ci'ot, ormargē ciccas naman endrnā malā eddar.” Ād kērā darā tamhai iddkā ujgontan cāda'ā caḍ'ā hebrā helrā. Idi gahi khōkhānū Dharmas gahi ălar onghon barcar ki iryar ki adin ānyar “nín ekā urti hik'di?”

Ād anyā “ēn Karmas gahi Āli taldān” ār bācar; “nīm endrnā iddkā rōan caṛdar?” Ār bācar “em irbānim tān iddkam, emān pachaiṭ onāgē ēḍḍā’ā hō malā eḍḍar.” Dharmas gahi jōkhar anyar “nimhai kaprē bagrārā nīm karam gosāñ ūhmā malā nanjkar, nīm karam gosāñ gahi ūhmā ḥannōr hole nimhai kaprē paltāra’ō.” Khane Karam Gosāñ beddāgē kēras. Kānum kānum kharā kīrā sárkas ra’acas. Onṭā dumbārī mann nū khanjkā īryas kī kēras. “Onṭā dumbārīn mōkhōn” bācas kī carriyas darā ērdas gā aiyā pogō ra’i. Malā mokkhas, hibriyas ciccas. Kānum kānum ajgut kōjhē ammōnkā sárka, ra’acas. Anti ērdasgā ort māhras dūd’hi binā binā jūtan ḥopdas, as gusan kēras darā anyās “ē bhai enga tanī kūnā dud’hi ci’ā kharā ammōnkā sárkan ra’adan,” māhras onāgē ciccas, onāgē bai gusan ocas hole ērdasgā ād khēsh manjā darā kērā, adin hō malā ūndas annem hibriyas ciccas. Kānum kānum ērdas gā Gangā nindki ra’i darā ā pakkhē karam mann ra’i. As mēkhā helras, “ē Karam gosāñ bara’e ēng gusan; niṅgan hibirkān aulantin enghai dasā bagrārā aūgē niṅgan beddā barckan. Innāntim annem malā nanon.” Karam Gosāñ anyā, “en niṅgusan malā kāōn, hō’odae hole nīnīm bararki enghān cōnhāti cōda’ar kī ho’oc.” Khane as ammūnū helras darā khane mulkhdas khane urkhdas, annē annem ajgut gahri nū ārsyas kī adin ollagyas kī cōdas darā ondras. Aulantim ormar cān cān Bhādō gahi pun’inti ulmund mundim Karam Gosāñ gahi ūhmā pūjā nannār darā Karmās gahi dasāḥhō paltārā darā urb manā helras.

D.—DESCRIPTION OF KURUKH CUSTOMS AND USAGES.

47. PACBĀ ĀLAR.

Orṭālas undul bemār manjas kī keccas kēras; khane āsin bassāgē masrā ocoar darā basyar ciccar; antile putbiri dāli manqī ocoar darā sōrā patgālī guṭṭhinū khatṭā khatṭā uiyar ciccar, enne bācar kī erpā barcar; “hudi pacbā ālarō nimāgē cīar kāldam, mōkhīkē ūnkē darā ra’akcē.” Itī ort ālas bācas “pacbā

ālar önnar mōkhnar ba'anar adin ēn ērā kálon," bácas dará kéras dará masrá gustá onta manu nū argyas dará ērā helras; mákhá manjá khane endr ērdas, pacbá álar urkhar dará kachnakharnar kachnakharnar dará khátnakrá mōkhnar önnar. Khane ort pacbá álas bácas "aná harō, ortos gē gá mōdharkar;" ár bácar "nēká?" Khane ás bácas "adá mann maitas gē" khauégá ormar ērā helras; khaneágá ás ittyas capyas kí borágá helras dará erpánū kéras kí ba'áhelras: "mánim harō pacbá álar ujjnar dará khátnakrá óná mōkhálagyar, adin írkan ra'adan;" anti keekas gahi bhaís ányas "bhōjé gá bákim ra'i, igé undul ás gahi námeti ontō'on ci'ön." Aulanti keeká tang bhaís tamhai erpá mákhá mákhá baráhelras; khane eká biri ormar cūtnar á biri álar lekhám cikuti bardas dará tamhai allá hō malá bhúki pahé ekáso ujjná ra'acás á biri ás gane leher kí kudki kuddálagya; annem manálagyas enném dinkí bardas khane jöhá helrar kí sachem érnar ásim talyas; khane dhará beddá lagyar, hole chayá manar kálagyas, erpanú hō bali latantí körálagyas dará mundantá lekhá ál man'ar kálagyas. Antile ökká ká cütá ká ijkas rúalagyas hole ásin dhará beddá lagyar; khane cüdem bali latantí kórdas kálagyas, enném eká gütí malá bhōjé nanjar á gütí barálagyas; antile "bhōjé ás;" gahi námeti nanjar; khaneágá aulanti malá barcas áögé álar ba'anar "eká gütí bhōjé malá nanor á gütí ár áse nannar;" áögé bhōjé nannar dará pacbá álar ujjnar bá'anar ki parb tihánú asniá kienar dará khékhél nū arkhi ká bōrō' tundnar, anti mōkhna dará onnar.

48. KARAM PARAB.

Kuþukhar gahi mejbínú Karam oñtā kóhá parab ra'i, adigé mōndim tim nahrá mannar kí samá nannar; ondrká khai guþhiyárín mundim naihárnú ürst'aro'o cior. Id Bhado candó gahi ekádasi ullánú maní. Karam ásmantí áth ullanti mund jauá khopnar, adin calkurnú erpánú khopnar dará ullá nitki bálká amm chichra'ánar adin parbb ullá mējerá gē; iklá karam garnar adinti mund ullá khurti bírī dálí injō dará rakam rakam gahi arkhá kamnar dará aulá pakká urueningá'a onnar, igé pairinti gá ubusná manō; ará ennen kukkó kukoe khaddar dará jökhar pellor hō nē ubsá beddnar ár ubsnar. Karam ga'arnantí mund mákhán sanjöt ba'anar. Pairí bijgharin tim bēcágé nádnar, dará paírī biri tim jhaná dindá khaddar

karam tārā kānar, pahē ā ganem malā tārnar kānar kī asānum khápnar, “emhai karman nēhō ambnar khađnar neka'ā” bācar darā paddā nu ra'u ubsur bīrī dū pahar mannā gūti ākhṛā nū bēcnar. Bēoō bīrī khēl sōykō jhājh jhāli singār nanjar bājā assnar. Ātso bīrī manjā hole bēcnantī udrāra'ōr tańga'ā tańga'ā erpā kānar. Bēgar kanđrkā nanam nīdī jhārā amman eklā ūnōr. Antle karam ondrā kānā bērā manjā hole jōkhar assnā bājā darā singār ghughrī caūr darā kiceri bōor' kī kā'or darā pēllar hō isuung sindri hō'or darā ormā jōkhar pellar sert'o emnā khajrnā addānū kanđrkā nanōr em'or khajrōr kī bēcnā addā nū kālor. Aulā khōb rījh nanōr darā tamhai urmī attnā pundūrnān attōr darā bēcōr. Eō' gahṛi karman ondrōr kī malā bar'ōr, ā gūti bēconum ra'or. Karam ūrsyā hole puñā ubsūrim karam nu sindri cito'or darā baggē nēc cār nannar.

Né nē pūrnar idāto cutṭē kollorkā bāri attrā ittrā boñgor nakhrkār kuddnar. Bīrī putbīrī karman ormar najhyāckar tīnā debbā assnum pārnūm bar'ōr darā ākhṛā nū gar'ōr kī urung bēcōr darā tańga'ā tańga'ā erpā kālor. Arā ortosin khápē asan uiyōr, áscē onṭā jhārā cī'or, darā jhārā' guthī ūnōr darā ākhṛānū khonđōr darā assā pārā pārā ukkā bāri mēkhuar. Kuk'ōe khaddar punā baugi nu ekdan karam dōđō ba'anar aiyā onṭā billin kisgō attkhati kullnarkī ondrnar darā karman ond bērā kirrnar kī tańga'ā addānū okknar. Ormar khondnar khane onṭā mancī darā kullā ondrnar kī nikim cān cān khīri teñgdaas as mancī nū okkos darā kullati ékh manōs kī khīri teñgā helrōs. Khīri munjurkantī ormā ubsu kukōe khaddar ā khīri tiúngusgē alakhṛā isuung māsī cī'inar darā ormar urung bēcōr kī tańga'ā tańga'ā erpā kālor. Antle asmā, bōrē, arkhī onar mokhar kī onghon bēcā bar'ōr, makhlle urung khandrnar kī bijta'ā gūti nālnar bēcnar. Nannā ullan parnā ba'anar ānu jōkhar cađ'or darā jōkhar pēllor mojrōrō'or kī bēcōr; parnā ullā elkhrnā bērā gūti bēcōr sannī kā kōhā ormar darā mal ubsūr addō mankhā tarā kālor. Putbīrī manjā hole karman cađ'or darā mund naigas gahi panbharās gahi mahtos gahi erpā kutt'or. Anne annem saūse paddānū khūt̄ khūt̄ nū assnum pārnūm kutta'ānar. Urmī gusan pūrē hole assnum pārnūm bōhāb'āge kānar. Bōhāb'ō bīrī urmi atkhān cōkhnar darā kaknā guthī endrā endrā tańgoā bāri ammnū hēbernar cī'inar darā kanđrkā guthī nanor; khed khekhān nōrhōrōki asan alkhrā guthī mōkhōr darā kukōe khaddar gahi palkhanjō ra'ō adin khadd kamnar. Antle tańga'ā tańga'ā erpā kāor kī jhārā asmā mandī amkhī onor mōkhōr.

49. KURUKHAR GAHI JATRĀ KA'ANĀ.

Kurukhar gahi majhi nū jatrā ka'anā khōb mani. Nik'im Kurukharim kā Khaṭarim gahi majhi nū khōb urb manjar darā taṅghai öhmā cōdā bidyar ár jatrā lagába'anar darā jatrā cō'ágē tamhai khurjiā hō utħába'anar. Ár paddā paddantā álarin edar ci'inar kī árgē tikhil dálī, arkhī, bōdē mankhā önā mōkhágē ci'inar. Anti jatrā ullá jatrā ṭonkā nū nād pūjā nannar ekáti lauenakrnā ambān manánekkā'a darā ormar bēs bēsim erpā kirrnarneka'a, igē nād gē dāre ci'inar. Akkugāenné jatrā guṭṭhī Kurukhar gahi majhi nū dhér ra'i darā abrā nū hō ekdā ekdā gā khōb naujadi ra'i, idatō Muqmā darā Guquanta jatrā abrā ullá darā mákhā hō lagī. Nedda ullá nū Kurukhar játran cōdnar darā mákhantim ullá biri adhā biri gūtī khōb bēcnar. Antile udhrár-narki mandi önā ka'anar, darā mandi onnarki arti biri mukkar mētar khadarin ho'onarki jatrā gē urkhnar darā jōkhar tám gane bairakhī, tōpor, khēl, damuā, jhājh, sōēko, dhōl; dhāk, peñdre, bāk, tiriyo, murli ho'onar kī ka'anar. Ibrágā urmī surrā saprau tali, ormar ibran hō'a ongnar darā nēkhai pāši ra'i ár kārā bairakhī rampácalpā, kanūk gahi lakṛā, addo, singbahádúr, mákmarg, téngṛā, kullā, injū, gōdō darā temdāng darā endran endran jejtā argnar. Ibran nik'im punā kamnarki jatrā ṭonkā nū argnar hole khōb launā mani, darā jiyā kānan hō balnar annem lauenakrnar darā jatrā ṭonkā num sendra tonkantā khisan khettar. Ibrā metā likhekā urmī saprau Kurukhar ho'onar kī jatrā ṭonkā argnar darā asan áṛsnar kī onghon hohkāri nannütü jatrā ṭonkan kindrärnar, antile taṅga'sa taṅga'sa buhī manqnar kī urmī bairakhī guṭṭhin majhi nū uinar darā ormā jēkhar pellor dharnarki dandī pāṛā pāṛā bēcnar. Biri puttobiri ormar udhrár-narki nē gā pāhī ka'anar nē gā erpā kirrnar darā paddā barnar kī jakhra nū hō adhā mákhā gūtī bēcnar; arā aulā khōb bōdē arkhī onnar darā pāhī éragē ár gē khēr, kiss piñnar darā ondkā mokkanti pābiar erpā kirrnar mak'le ullend gūtī hō pāhī onnar.

50. KURUKH BEÑJĀ.

Pūse anti Mághe candō nū Kurukhar beñjnar. Mundā beñjantī mund beñju'u kukkos gahi tambas pāb id'us gahi lōkē ok'am paddantā ek'am ortos gahi taṅgdan ánta'adas; ás kādas orā kukoo gahi tangyō kā tambásin mendas,

"ek'am tarti i ninghai kukoe ge ursor hole bēcor kā malā?" Antile kukoe gahi taŋyō tambā ānnar "ek'am tarti idnam ursor hōlegā kukoen bisom." Khane pāb'id'us end tartā kathā guthiñ atrā itrā ho'odas ondrdas anti end tartim kathā ukkī hole pāhi gē kānar barnar. Kukkos kā kukoe tartile kālō bīri ālar sagun īnum kānar, atti ār ērā anti akh'ā beddnar ir gahi beñjā thaukam manō kā malā. Kānum kānum eksa'anum chuechu kā coṭṭo keckā khakhor kā ērōr hole ba'anar "ibrā gahi beñjā dau mal manō" pahē annuhō beñjro'or hole kukkos kā kukoe nīd'im cādē gā khēor kālōr, i cādēlē ibrar ambarakhrnar. Mundā kālō bīri murkhur dhicuan mennar, hole ba'anar "idgā anthan dau sagun manjā," itti ār orgnar "i punā khai khōkhā nū onṭā narmiyā, dhirijā, conhā anti nalakhnānu alī manō." Pābe nū eksa'anum mārā bassnan īnan hole hō ba'anar "ibrā punā bīfj'r'ur gē kharā dau tali," ār ghokhnar "ibrā kukkan kukoer gahi punā kundrnā manalagi, ir ibarim pacnā gūti juṛi pātī ra'a ongor. Eṛpā ḥṛskanti barobiri endran endran pābē nū menjar kā īryar abṛā guthi teñgnar arā mennar. Punā pāhiyar gahi barekō bīri amm arī khottro'ō kā billi tēbro'ō hole hō "sagun bēs mal manjā" ba'anar kī kaenakhrnar, mundā ennē malā manō hole gā daulem onā mōkhāgē ci'inar. Ār pāhiyārin kheḍḍ nōṛhnar anti kheḍḍ nuṛhu alī gē pāhiyar onṭā dhibā ci'inar. Khōkhānū kukkan arā kukoe tartar ond adđā num oknar darā kaenakhrnar. Pāhiyar gē arkhi ondrnar kā eṛpanū jhārā tundnar, antile ormā mukkar mētar onnar mōkhnār, kulkō kukoer gahi bārē nū mennar arā teñgnar. Götr end tūrtadim onṭā manō hole gā beñjā malā cienakhrnar. Ār orgnar "ibrargā onṭā eṛpanā talnar, ir gahi beñjā ekāse manō ir ibarim ond kūliyar manjar," mundā nannā nannā gōtrantar gane bēñjā cienakhrnar. Kukkō arā kukoe gahi kundrkā cān guthiñ mennar teñgnar. End tartarim pattārnar hole pattārkā gahi cinhā ēl'āgē end tartā kheppar co'onar arī samdhī samdhī ba'ün dharnar antile e᷑khon emsernakhrnar anti okknar. Ondkā okkā khōkhā taŋ'a tuŋ'a eṛpā kirrnar kānar. Enemem beñjā ergō mannā gūti end tartim pāhi kā'anar barnar, beñjā gahi ullan cajnar. Pāhi edkā kukkos tartile hō eṛpan arā kukoen ērāgē ālar kānar, ar hō sagun guthi īnum kānar pābē nū urmidim kōṛe kōṛem manjā hole kukoe gahi eṛpā gūti ursnar anti kukoe tartar hō ārin kheḍḍ nōṛhnar arā pāhi khōjnār. Ibirim dalī dhibā gahi kathā othornar, abirim end tartarim anā manā alkhma gahi kathan kaenakhrnar. Kukoe tarta kheppar mennar anti kukkos tartā kheppar teñgnar.

Kukoe tartā kheppar: "Nim ekā ortar taldar, ekā tarti barckar, anti endran beddar, em niman baldam." Kukkos tartā kheppar; "Em kharā geohanti barckam, gollas gahi cirkhī ondrkam be'edam, puttibiri iyā ūskam, i paddā nu ha'i i erpānum emhai ontā osar bachiya kanyā kōrcā, em irkam, ad ēdā cōdā ulant ibsirkī bi'i innā em adin iyā khakhom."

Kukoe tartā kheppar: "Anti niñghai osar ekāse ra'i, khēsō kā mokhārō kā pañdrū endr adi gahi marag hō ra'i, nin adin akh'ā ongor?"

Kukkos tartā kheppar, "Ha'i, mānim em adin akhdam, ad eñghai dim tali."

Kukoe tartā kheppar, "Akkun endr ā osar gahi nulli ci'a ongor, em adin bidkam, pōskam be'edam, adi gahi kharā baggi dhībā manō," ba'anar darā "bisoy end doye, kā bisoy end ūra kāond bisoy doye rupiā ba'adam" ba'anar.

Ennem kachnakhrnum, alkhnum dhīban etta'anar arā pāce rupiā dāli dhībā mani, adan hō doye nākhe annan onṭā rupiā kamnar, idi lekh'ā nū rupiā nākhe anti so'e annā mani, anti idim Kurukh benjā gahi dāl dhībā tali.

Benjā ullā hedde bar'i hole kukkos gahi tambas kukoe gahi tambas gusan pāb'ēd'uñ ti āñā taidas, anti ās mendas "benjā iklā manō?" Khane kukoe tambas tēngdas "eñgdā hanni ullā kundrá anti aulā adi gahi benjā mal manō," anti beñjrā khōkhā tainā ullan hō mundim cajnar arā ānnar "i ullā tayā gē thaukam manō, ad dau mal manō." Ibrā urni manjā ā khōkhā nū barat kālagē saprānar. Benjā kālobiri jōk jharā amm khēkhēl tuñdnar paobālargē, antile khusmārnā gahi cinhā gē kārsā cōdnar, kānanti mund urung cālinū assnar, pārnar, nālnar. Kārsa nū onṭā khaj gahi bhandā tali adin khos gahi bāl ti tessnar, pūp mējhnar anti orot mēt arā ali adin kummū darā, nalta'i, antile barat kāli. Beñjr'ū kukkos anti onṭā khanđā anti onṭā firin ho'odas arā kāadas; ibragā mēt arā saūgiā mannā gahi onṭā cinhā tali. Benjā ālar paddā gusan barnar hole kukoe tartar hō nālnutim urkhnar anti enq tartarim ond adjā num khōndrnar, arā nālnar, asan urung paiki dēgnar, ā birim kukoe tartilē mukkar lōtā nū amm ondrnar arā tañkhā dahurāti beñjr'ū kukkosin arā pāhiyārin chitka'ansr antilē ār erpā kōrnar. Beñjr'ū kukkos tañghai khanđan anti firin dharar chāchem ijkas ra'adas, khane kukoe tambas kā tangdadas barar kukkoisin pākdas antile mañqba ūla ho'odas asan ās gahi khedđan nōrnar

khökhānū ásin erpā üla kukoe gusan manhnar. Kukkō kukoe irbarim ijnar, kukkos kukoe gahi khökhā tarā ijdas, antile tañhai end khedd gahi anglii kukoe gahi guðkhin emserdas, kukkos gahi ennē nannā kukoen tañhai áli kamnā gahi cinhā tali, anti kukoe ásin tañhai guðkhin emsera'á ci'i id tábē nū mannā gahi onta cinhā tali. Ennē manjka khökhā ár irbarim oþta piþrinum oknar, à piþri kiýa maita jargan u'inar, ennē manna áþra irbarim mukkā mēt manna gē asan gachra'anar. Kukkos tañhai debba hekhhā gahi nákhṭa anglii kukoe gahi kaprēnū isung arā sindri tuddas, anti kukoe hō tañhai debba hekhhantā nákhṭa anglii kukkos gahi kaprē nū isung arā sindri tud'i, id gā tam tam nū befjrnā gahi onta cinhā manja. Beñja addā gusan onta ugta anti onta pagsi kukkos gē, kukoe gē paþcā onta, onta luþhi u'inar, ugta arā pagsi mētas gahi cirkhi anti nalakh gahi, paþcā arā luþhi mukkā gahi kumnā darā nalakh gahi cinhā gē ra'i. Asan kaþikunā dubbā jargan ondrnar, itti punā beñj'r'ur gē ujna baggi ullā mannan édnar, kā ir irbarim kōre kōrem arā khusmarnum tamhai ullan khép'or. Beñjro'o biri kicriti árin oohor nannar, antile beñjā gahi négcár ort pacoó áli nani, adi gahi mētas ujnum ra'adas, hole à pacoó kukkosin arā kukoen benjō biri beñjā gahi kathan jök tiágaba':—

Kukkosin, "Erā Hanni () id hannī () ninghai mukkā manja; nalakh nanō biri kā síkhā tokkhō biri mannti khatro'ō arā khedd hekhhā esro'ō, kā kädj kā sôdi manō, kā ek'am sastití adi gahi mûhi muþthan bigráro, anū hō idin ambkē ambā, endr'ánim id ningágē bit'ō, adinim onkē mökhhē arā tarkae ra'ake anti nannā ek'am orti tarā ambkem érá."

Kukoen "An Hanni yō—érā'e Hanni—ninghai mētas taldas, ás nalakhgē kā sendrá béoagc törang kā parta kálos, ás gahi khedd kā hekhhā esro'ō kā kädj manos, hole nim ásin ambkē ambā, endr'ánim ás ondr'os adinim bit'ákē arā ci'ikē anti nannā ekam ortos tarā ambkem érai."

Beñjā manjka khökhā nū ormā álar onnar mökhnar. Idhi makhā biri kukoen tinará biri erpantár nid'im adin páknar arā jok gechā paddanti othornar ci'inar. Antile kukkos tartar adin páknar arā ho'onar, khané kálō biri kukoe ennē báç báç olkhī, "an ayō, aná bábá hoe, aná dádá bagárō, nim éngan chipá lóþa lekh'a erpanti othorkar, khál sáþe lekh'am éngan hibrkar." Áula áli gane irb nub kukose bagar kánar anti jök ullā adi gahi argi hébrná gúti ra'anar. Antile khökhānū ad otkhidim kálí bar'i.

51. KHADDI PARAB.

Phagū kerkā khōkhā nū khaddi oandō ārsi hole ar khaddi mannār. Khaddi bīrī urminti kōrhē jhakkrān kā cālā paccōn öhmā nannar, anti adi gē dārē argnar. Iklā khaddi manā gē ör man'i aulam Naigas arā Irbus, anti ar gahi mukkar pairi birintim ubsnar. Naigas anti Irbus irbarim paddā nū erpā erpantā jök jök abdā tikhil üjnar, anti mukkar abdā tikhil Naigas arā Irbus gusan ondrnar, Naigas jök abdā tikhilan mukkar gē kirta'adas, ennē mannāti Naigas urmi erpantā khurjī pājā nū dau ci'idas. Mukkar Naigas gustilē injrā tikhilan erpā ondrnar arā tanghai erpā ülā cākhnar, ar orgnar "ennē nanā khane erpantā khurjī pājā baggē manō." Kukk cappō bīrī Naigas anti Irbus anti cōdā alar nēg gahi alon jhakkrā kā cālā paccō gahi nemhā addā gusan ho'onar, idāto khēr abdā tikhil, abdā mēr punā arī, katīū, tauā, dābñā anti isung arā sindri, punā kāntō, kalohur anti naur pūp, onṭā kēter ad can bīrdantim Naigas gē cickā ra'l, as a kēternum jök abdā tikhil arā naur pūp u'idas, jharā arā arkhi jök abdā tikhil guādā, ibrā urmi alon Naigas sapr'adas antilē nēg nanā gē ör nandas. Irbus idhi mākhā ond eirkhi amm punā arī nū ninddas arā jhakkrā gusan ärstādas. Mākhā bīrī nindkā amm arintā jök batti hole alar ananr "idnā cēp jukki manō," mundā ařintā amm mal batti hole alar ba'anar "idnā baggi cēp pōo." Naigas mund emdas antile nēg nanā gē ör nandas. Urminti mund Naigas jhakkrā mann müli nū abdā tikhil guādan bīddas, antile abdā tikhilan adi münd jök jök khattdas arā u'idas, adin khēr pitti mūkhī, hole alar kachnakhrnar "jhakkrā pattārā." A khōkhānū Naigas jhakkrā man mülin isuṅg arā sindri tunddas, par mund abdā mēran mannu pojdas idāto jhakkrā punā kierī kurtādas, adin beñidas, khōkhānū tān isung sindri kaprē, end baři cōkh arā khebdā guthi nū tuđurdas. Khēran asan erbdas arā Naigas gohrárdas arā ba'adas, "Anai jhakkrā paccō nīn kōrē, kōrem idnā cēp amm taikē, paddā erpā palli, khāl ukhri anti urmi khurjī pājā nū dau ci'ikē;" antile urmi nād guthi gē onṭā onṭā khēr asanum erbdas. Punā ařintā annuti Irbus surhi mañđi bit'adas. Mañđi argi bi'ina güti Naigas jok kheppar gane paddantā khüri khüri kuddas arā mukkar gē naur pūp khattdas, arā cālā gusan kirradas, ennē Naigas kheppar gane asenum pārnum kēter arā pūp ho'odas anti mētarin surhi mandi onā ē

ērāgē paddā kōrdas. Eunem ās arā kheppar pár mund paddā kānar barnar, kālō barō bīrī ennē dāndī pārnar :—

Sarindā gosāi sārem
 Hiyō hi daldal hiyō hi,
 Harē khaddi nanōt
 Harē faggū nanōt
 Hiyō hi daldal hiyō hi
 Sarindā gosāi sārem
 Innā khaddi kērā
 Nēlā faggū kērā
 Hiyō hi daldal hiyō hi.

Suṛī mandī bickā khōkhā nū nubb kā pañce ceplō guthiyar mund onnar, à bīrī Naigas urmī nād guthi gē khēr gahi umbalkhon arā suṛī mandīn argdas, antile ormā kheppar onnar mōkhnar.

Bīrī puttī khane ortos Naigasin pākdas arā erpā ondrdas, calī nū ās gahi kheddan Naigni nūrī, anti ās erpā kōrdas. Aulam Naigni hō paddantā ormā mukkar anti khaddargē taṅghai erpā nū mandī bit'i arā ormārin ont'i mōkht'i darā khusmārt'i. Anti putt bīrī Naigas taṅghai erpānū naur pūp kherrdas. Pairī bīrī ās ormā addiyar gahi erpanti òr nanar gauror gahi erpā gūti naur pūp kherrnūtim kādas, à birim mukkar Naigas anti Irbus gahi kheddan nōdnar arā ond auṛkā abdā tikhil arā onṭā dhībā ci'inat, khane Naigas passti nū injradas pahē jok tikhil arā pūp ās mukkar gē kirt'ādas, adin ar tamhai kēternū injrnar; à birim Irbus mesgā maīyā amm tuṇḍdas adin mukkar taṅghai kēternū injrnar arā erpā mañhnar, ennē nannā tile abrar orgnar “ em Naigas tartile daū khakkhdam. ” Naigas ibrā urmi nēgoär nanjkhacadas, khane taṅghai kēteran onṭā khēr erhdas arā taṅghai erpā üla okt'ādas, anti ad cān malā birdā gūti ās gahi erpānum ra'i. Ennē ennē nēgoär nannātī Kurukhar orgnar “ akkū urmī nād guthi taṅg'a taṅg'a adjā nū ukkyā khēkhēl benjrā. ” Ar taṅghai nalakh nanāgē òr nannar, arā ba'anar “ ui'a khosā bīhni cākh'a, akkū endr elcnā hō malā manō, onā mōkhā, kōrē kōrem ullan khepp'a. ”

52. KURUKHAR GAHI KUNDĪ.

Kurukhar nid'im khe'enar hole aulam bassnar. Obā kā mātā tī khe'enar ārin māndnar ci'inar, antile cirdi gali ār gahi māran bassō biri kukkan khedd eappō tarā mannar arā bassnar, ulka khōkhā nū kukkan, khedd, khokkhā anti raggantā oñtā oñtā khocol pesnar. Māran bāssnanti mund emt'ānar arā isung khassnar kaprenū sindri tuñdnar anti bainū mandi arā dhiba tindnar. Paddantā ormā paccō mukkar jōk jōk khess keckā álas kā ali gahi cāli nū ondrnar arā ás kā adi gahi erpanti hō jōk khess oth'rnar antile māran kicri bācnar darā sāre nū cednar darā masran gusan ho'onar, asan kañkti oñtā sarā kamnar darā mēdan bassnar. Kālō biri jōk jōk khess pāb nū cākhnutim kānar. Erpantile māran othrnar hole erpan cgnar arā cindan bindnar arā balin mucnar. Masrā gusan ārsnar darā kañk malyā māran u'inar, antile erpantā urbas pār mund keckas gahi bañ nū ciñ tī dāgdas, khōkhānū gottā mēdan oldnar. Masrā gusan ciñdā kukkō, kā kukoe khaddar kā pellō ali guthyar mal kānar. Mēd oldkā khōkhānū mukkar khedd khokkhā nōdhornar darā erpā kirnar. Balin tisignar arā ērnar erpā ülā ciñdñu endr endr cambi manjā kā malā, ciñdñu álar gahi kā berkhā gahi khedd cambin ēror hole ba'anar "isin kā idin bis'hā guthi kā nād mokhā," mundā ciñdñu mēr gahi cinhā ērnar khane orgnar kā "isin idin Dhermē occā." Mētar hō khōkhānū erpā barnar, asan ār keckā álas kā ali gahi námēti oñtā kissan piñnar arā adi gahi jōk shran panppik gane moonar arā erpā bali gusan mañdnar. Paddantā ormā mukkar paebā ál tikhil ondrnar. Mētar muñd goteng citkhā atkhā tī oñtā dhukri ojnar ayā oñtā kā mundōte injō arā katikunā baingur arā mani sajnar anti jōk got-māsin pūkhnar arā mandi gane abran mund gotang patgāli nū khāñnar arā kēternū u'inar arā khocol pesā kālō biri māsrā gusan ho'onar dañā kukkan tarā u'inar ci'inar, māsrā kālōbiri paebā ál tikhilan ekhnunum kānar. Keckar gahi urmi pōrentā oñtā oñtā khocol pesar punā sañjgi nū u'inar, antile erpā gahi khōkhā tartā cankhī gusan mañdnar. Khocolan kūdi nū argi huđāba'anā guđi ullā ullā khocol mañdkā adđā gusan ond khēta mandi ārst'a'anar. Cirdi khocolan ār kūdi nū huđāba'anar. Kurukhar cirdi gali keckā álar gahi anti Pūse candō beñjā gahi nēg nannar. Kurukhar orgnar kā keckā álar gahi khocolan kūdi nū argi huđāba'anā güđi

erpā arā ălar sottrā manjkar be'enar, atti bebjanti mund argē nemhā mannā oăr' ra'i. Khocolan kūđi nū ho'onā gahi nēg ennē nannar, manikā punā sanjgin othrnar arā adin pūp mejhnar, anti asmā kuđnar arā atti pūn kamnar darā adin atta'anar antile khocolan kūđi nū etta'ágē assnum pārnum khocol gahi sanjgin nalta'anutim kānar. Umdā mund kūđin ēgnar, balkā amm ēchinar astā cācānū sindri tūđnar arā addan nemhā nannar anti khocolan huđaba'anar. Ibrā urmi nēg gā keckā ălarin pacbā ălar gusan ărsta'agē Kurukhar nannar. Kūđi khārnū kā nālnū kamckā ra'i. Nē tamhai addi paddā nū malkar ar tamhai keckā ălar gahi khocolan adi paddantā kūđi nū ărsta'anar. Pahō akkū tamhai ra'anā paddānum addiyar gustile adda khēndā khēndā abgam ălar tamagē kūđi kamnar. I nēg nanō bīrī hō kharā baggē onnā arā mōkhnā mani.

E.—RIDDLES = AKHNĀ KATHĀ.

No. 1.

Pandrah bhair ra'acar, ar gusan onṭā asmā ra'acā, adin caudā bhair ugin kocā mokhar darā kōhasgē phin sausem cicar, endrā tali ? Candō.

No. 2.

Onṭā ali onṭādīm khadnum pacci; endr tali ? Kērā.

No. 3.

Onṭā kukkos kundras, khane cár thur khedd ra'acā, jōkh manjās, khane end khedd manjā, pacgi manjas, khane mund khedd manjā. Älas.

No. 4.

Ulā kukk darā matyā panjrā, adi matyā ērá poṭṭā. Carkhā.

No. 5.

Kiyā thathrā, mayā hō thathrā, maj'hinū nālī mokhāra pathrū. Kiori
eesnā dongi.

No. 6.

Koñkrō boñkrō dasse bhair árgē kukkanā malā darā kūlnū bai ra'i.
Kakrō.

No. 7.

Tañgyō bhaku'ā tañgdā thaku'ā. Magi.

No. 8.

Khoṭka khasi, merkhā tarā mén iri. Khess nārā.

No. 9.

Nannā paddānū cīc lagyā, nannā paddānū mojkhā ou'i, nannā paddānū
gohār nannar. Endr tali? Hukkā.

No. 10.

Onta álas tañghai álo nū cīc lagābacas darā alkhdas: akkū eñgāgē qhibā
khakhrō. Kumb'har.

No. 11.

Ālarin irī ki balin mucī. Ghuñghī.

No. 12.

Ujō birī onṭā nāme, piñkanti sahasr nāme. Endr tali? Bā.

No. 13.

Ula ahñā bahrī poñtā. Mōñtā.

No. 14.

Ula khāmī bahrī kāth korōbā. Guñgū.

No. 15.

Onṭā pūp ullā birī dolkh dolkhī, mákhā birī bindri'i. Endr rai?
Piñri.

No. 16.

Oṇṭā pūp ullā bīrī bīthrārī, mākhā bīrī domphi'i. Kullā.

No. 17.

Oṇṭā mann nū bāgrkādim bāgrkā. Kōrnjō.

No. 18.

Ort kukkan̄s pairi bīrim duban̄ māndas, kukkan̄ cappō bīrī urkhadas.
Endr rāi? Osgī.

No. 19.

Ort kukkan̄sin pāknar khane cīkhadas, kidnar khane chachem ra'adas
Endr tali? Dhāk.

No. 20.

Ort kukkan̄ ir'rī nippī kī colla nū ukki ra'i. Endēr? Bāgarkā.

No. 21.

Ort kukkan̄ kōhā saungiā, khōb jōr uiyu alarin hō pa'kādas. Nē
taldas? Bōr'ē.

No. 22.

Ort kukkan̄ koñkō sot̄an cēdkas kuddas. Ékam ortas? Allā khola.

No. 23.

Ort bēl kukkan̄ endran hō malā sahdas. Nē hēkdas? Khann.

No. 24.

Urmī pūpant̄i ekdā sobhi'i? Kiori.

No. 25.

Kālō bīrī kērā, bar'a pullī. Endēr rai? Cár.

No. 26.

Kālō bīrī khaikī kāfī, bar'ō bīrī dhīrdhirki bar'i. Endr tali? Aṛī.

No. 27.

Khacká kankantí amm pajhrár'i. Kôlhû.

No. 28.

Cughui Cughui coñgná kukkan mafyá fudná atkhá kitán. Né akh'i ?
Nerr.

No. 29.

Chipí chipí amm nū gisō injō usfrár'i. Fañkhá.

No. 30.

"Nin isaním ra'a, en rájí kuddá kádan." Enné nē ba'i ? Cambí.

No. 31.

Belas gahi barchan nē dhara'a oñgō ? Cic.

No. 32.

Muthí nū sam'i, muñhi nū malá sam'i. Endr ra'i ? Kullá.

No. 33.

Mokhárō khasí gahi pañdrú ahñá. Adin akhdar ? Mäsi.

PART II.

SONGS-DANDI.

1. SARHÜL JÄTRÄ GAHI DANDI.

No. 1.

Dhirem cūjoe Coréyā pellō
 Mētas ningan bhokronti ērdas
 Pairi bīrī Coréyā pellō
 Mētas ningan bhokronti ērdas.

No. 2.

Dhirem thokā gisō chailā
 Mainā pellō niñghai ērāla'i
 Pairi bīrī thokā gisō chailā
 Mainā pellō niñghai erāla'i.

No. 3.

Dhirem thokoe bhejoli gō
 Dhūli rīrō argālaggi
 Pairi bīrī bhejoli gō
 Dhūli rīrō argālaggi.

No. 4.

Nanē nanē pōk arkha
 Jiyā ninghain koe pōs'oe kā mal'a ?
 Pairi bīrī pōk arkha
 Jiyā ninghain koe pōs'oe kā mal'a ?

No. 5.

Nannar gahi manđi kōrē kā koe
 Partā heddēnū nari'ālagdi
 Pairi bīrī kōrē kā koe
 Partā malyā nari'ālagdi.

No. 6.

Namāgē cūuar kheṇḍā kēras
 Iklā malā iklā bar'os
 Kalkattā cūuar kheṇḍā kēras
 Iklā malā iklā bar'os.

No. 7.

Namāgē paggā mallā tā
 Namāgē paggā bandādim ra'i
 Pairī bīrī paggā mallā tā
 Namāgē bandī paggādim ra'i.

No. 8.

Namā hō kōrā kēras
 Iklā baro's iklā malā
 Nannar gahi aeč nan'en
 Iklā malā iklā bar'os.

No. 9.

Nalakhan nanā koe landī pellō
 Hudur hudurā nū kirā bar'ālagī
 Pairī bīrī kōe lañdī pellō
 Hudur hudurā nū kirā bar'ālagī.

No. 10.

Namāgē beñjroe koe
 Diñdā pellon bhejjā dhar'oe
 Pairī bīrī beñjroe
 Diñdā pellon bhejjā dhar'oe.

No. 11.

Námē jagarkī kundi pellō
 Ning mētasin cullō'ti laucki
 Hai khaddi pairī kundi pellō
 Ning mētasin cullō ti laucki.

No. 12.

Nāsgū gahi punā kierī
 Pokoe pōdōe manālagī
 Bhejjā becō bīrī tokoe
 Pokoe pōdōe manālagī.

No. 13.

Niṅgan ērēdan ērēdan
 Malā etherdae eksan ra'adae
 Bhejjā bēcāgē ērēdan ērēdan
 Malā etherdae eksan ra'adae ?

No. 14.

Niṅgan koe niṅgiyō
 Kuhū lekh'ā jogābā'i
Jōkhar gē niṅgiyō
 Kuhū lekh'ā jogābā'i.

No. 15.

Niṅgāgē erkhō, nārī kūr'i
 Eṅgāgē erkhō, kollam laggi
 Pairi bīrī erkhō, nārī kūr'i
 Eṅgāgē erkhō, kollam laggi.

No. 16.

Niṅgiyō koe pellō saihā nanjā
 Thātherā balī nū sindirī ra'i
 Pairi bīrī saihā nanjā
 Thātherā balī nū sindirī ra'i.

No. 17.

Niṅgiyō, paecō kecā darā kērā kō
 Niṅgāgē deōrā, nēhō tihā malā nannar
 Pairi bīrī keccā darā kērā kō
 Niṅgāgē deōrā, nēhō tihā malā nannar.

No. 18.

Ningiyō pellō kharā rijhabā'i
 Bijim'ta bhejā dhamesā laggī
 Pairi bīrī kharā rijhabā'i
 Bijim'ta bhejā dhamesā laggī.

No. 19.

Ningiyō hole kēbō koe
 Nimbas hole mugarā ti lauos
 Pairi bīrī kēbō koe
 Nimbas hole mugarā ti lauos.

No. 20.

Ningis khedō do ayāng
 Tūsā kērā darā malam bar'i
 Arin khutiyā do ayāng
 Tūsā kērā darā malam bar'i.

No. 21.

Niāghai erpā raṇḍī paccō
 Niāghai erpā nū kharā joro mani
 Nannā mēt nanna raṇḍī paccō
 Ninghai erpā nū kharā joro mani.

No. 22.

Niāghai dulhas koe pellō
 Terhai barsī nū paredālagdas
 Dhirijā nanai koe pellō
 Caudhai barsī nū paredālagdas.

No. 23.

Niāghai pārikān pellō pariya
 Pollo ko'e dharnā mundri pārā
 Pairi bīrī dharnā mundri pārā
 Niāghai pārikān pellō pariya

No. 24.

Niñghai mukkā pareā mani kō
 Nin mētāyō muguran dhār'a
 Pairi bīrī pareā mani kō
 Nin urbāyō muguran dhar'a.

No. 25.

Nin urbāyō bōr'ē jharā ondae
 Karāpi gamak bar'a laggī
 Pairi bīrī bōr'ē jharā ondae
 Karāpi gamak bar'ālaggi.

No. 26.

Nin kō mahtō jōkhai
 Niñghai dharnā pellon singār nanā
 Pairi bīrī mahtō jōkhai
 Niñghai dharnā pellon singār nanā.

No. 27.

Nin koe beñjerkā pellō
 Nin koe munugā kharāgē kādī
 Pairi bīrī beñjerkā pellō
 Khurūtī bīrī munugā khaṛā'gē kādī.

No. 28.

Nin guíram cāl malā nandai
Khane bēkār ekan laggī
 Pairi bīrī cāl malā nandai
Khane bēkār ekan laggī.

No. 29.

Nin chailā kōṛā kādai
 Niñghai dharnā pellon nē singār nauō
 Pairi bīrī chailā kōṛā kādai
 Niñghai dharnā pellon nē singār nauō.

No. 30.

Nin bhaiyā rē khūri ra'adai
 Pellō niñghai ákhṛā nū ēralaggi
 Pairi bīrī khūri nū ra'adai
 Pellō niñghai ákhṛā nū eralaggi.

No. 31.

Nin bhaiyā hāsā pōsdai
 Hāsā niñghai għurri okkālaggi
 Pairi bīrī hāsā pōsdai
 Hāsā niñghai għurri okkālaggi.

No. 32.

Nundim khōrē dimbō bōhā
 Pellō maiyā hilō dōlō mani
 Pairi bīrī dimbō bōhā
 Pellō maiyā hilō dōlō mani.

No. 33.

Nēkā tali ko guṅgū jauni
 Nēkā tali ko randi pellō
 Pairi bīrī nēkā tali guṅgū jauni
 Nēkā tali ko raṇdi pellō.

No. 34.

An khadarō baredar
 Cāli nū tiriyo ra'i
Jōkhar pellor baredar
 Cāli nū tiriyo ra'i.

No. 35.

Nēkāgē uiyā kādai.
 Nēkāgē khosā kādai.
 Ningiyō nimba malā beñjor
 Nēkāgē khosā kādai.

No. 36.

Nékhai mokhárō mankhā
 Bēlas gahi hajurē pitar'ālaggi
 Namhai mokhárō mankhā
 Bēlas gahi hajurē pitar'ālaggi.

No. 37.

Paciyas ba'adī koe khayā rōyrā pellō
 Lauon pellō cepetē nanon
 Pairi bīrī koe khayā rōyrā pellō
 Dhirem lauon koe cepetē nanon.

No. 38.

Pachi rē gōlā nadđō
 Gondři biyan tirikhālaggi
 Hay dharmē ender nanon
 Gondři biyan tirikhālaggi.

No. 39.

Pandrū khákha mokhárō bakila
 Ekesan beddoe pandři pellō ?
 Pairi bīrī mokhárō bakila
 Ekesan beddoe pandři pellō ?

No. 40.

Patran kibā laucā
 Pellōgē dau bana'ālaggi
 Pairi bīrī kibā laucā
 Pellō gē dau bana'ālaggi.

No. 41.

Párá cí to koe Murtō pellō
 Dandin meno arā dhirem ḫokoe
 Bhejjā bēco bīrī ḫaṇḍi meno
 Anti dhirem ḫokoe.

No. 42.

Párus gahi rōbā id'ā
 Pellō ambkkē kālā
 Bhejjā bēcō bīrī malā dhardas
 Párus gahi rōbā id'ā ambkē kālā.

No. 43.

Punā khaiyan ullā mākhā
 Hai rē bhosōđi parmālaggi
 Pairī bīrī ullā mākhā
 Hai rē bhosōđi parmālaggi.

2. CIRDĪ DĀNDĪ.

No. 1.

Kōrā rājī kerkaī kō
 Bujhur bujhur jiyā kalpālaggi
 Pairī bīrī kerkaī malam bardai
 Bujhur bujhur jiyā kalpālaggi.

No. 2.

Kōrē kōrē dāndin pára kō pārū
 Pacbál ērāgē kālot
 Mal kōrē dāndin pára kō pārū
 Pacbál ērāgē kālot.

No. 3.

Konklō koe pellō rōbā id'ā kērā
 Bakilā lekh'ā layā koyā manī
 Sāban Bhādō rōbā id'ā kērā
 Bakilā lekh'ā layā koyā manī.

No. 4.

Koroñjō pūpan kuṛdi koe
 Eka lekh'ā rijhubar mandī
 Kētor kēsō bīrī kuṛdi
 Eka lekh'ā rijhubar mandī.

No. 5.

Koroñjō mann nū
 Teteñgā aregālaggi
 Mai kukoe kholānim dharecā
 Teteñgā aregālaggi.

No. 6.

Khatardī hole khatar ṭatkhā
 Malā hole kirim bi'ōn
 Pairī bīrī khatar ṭatkhā
 Malā hole kirim Li'ōn.

No. 7.

Khaddī cañdō ēdā koe pellō
 Naur pūp tilāidim rai
 Pairī bīrī ēdā koe pellō
 Naur pūp tilāidim ra'i.

No. 8.

Khāt nū onṭā iñjon koe
 Kirkirā munjiyā mokhā
 Bār ēroe cēdā pelli
 Kirkirā munjiyā mokhā.

No. 9.

Khūri khūri pellō man beddā kādi
 Man niñghai pellō kōdā nū rai
 Mētañgū pellō man beddā kādi
 Man niñghai pellō kōdā nū ra'i.

No. 10.

Kheddantā dhūlin kheter koe
 Niāgyō kharā kēbalaggi
 Nimbās gā malā kēbdas
 Niāgyō khara kēbalaggi.

No. 11.

Khōkhā tarā ambā bēoā ambā hō
 Jiyā enghai pellō bekār ekan laggī
 Pairi biri pellō biodi koe
 Jiyā enghai pellō bēkār ekan laggī.

No. 12.

Khōkhā tarā pellō biei kā
 Karri ghōrō lekh'a lathar'ālaggi
 Bi'i argō biri biei kā
 Karri ghōrō lekh'a lathar'ālaggi.

No. 13.

Gāngā tīrē nān koe pellō
 Nāri kōrnā niāghai kōrē manō
 Pairi biri nān koe pellō
 Nāri kōrnā niāghai kōrē manō.

No. 14.

Barekē barekē ba'adai juri
 Bardan khane Jhariyā ka'adai
 Hē pairi biri ba'adai juri
 Bardan khane Jhariyā ka'adai.

No. 15.

Bar to koe bannā kicri pellō
 Bar to koe bhejjā janū tōktō'on
 Jātrā pairi bannā kicri pellō
 Bar to koe bhejjā janu tōktō'on.

No. 16.

Bar to koe bhejjá dhardan
Khekka dharnágē ender manō
 He pairi biri bhejjá dhardan
Khekha dharnágē ender manō.

No. 17.

Bās'i gulaici pūp
 Dhirem nukar'ālaggi
 Pairi biri argō biri
 Dhirem nukar'ālaggi.

No. 18.

Biñdō bisiyā biñdō bisiyā
 Manekhā khendágē kālī
 Pairi biri biñdō bisiyā
 Manekhā khendágē kālī.

No. 19.

Biärkhō maohindar dētā
 Kañdō lekh'ā urukhālaggi
 Kāl pellō ērágē kāl koe
 Kañdō lekh'ā urukhālaggi.

No. 20.

Bēcā gā cicket bhāj
 Nañgāgē nē manđi ci'ō
 Pairi biri bickat bhāj
 Nañgā gē nē manđi ci'ō.

No. 21.

Boñgā boñgā pellō naihar kādi
 Ayōdular pellō cō ullā ra'ō
 Sásudulár pellō janm jugā
 Ayōdulár pellō eō ullā ra'ō.

No. 22.

Bōngoe koe lañdi pellō
 Telg'ae khañdā tī launar
 Hairē pairi biri lanđi pellō
 Telg'ae khañdā tī launar.

No. 23.

Bolō biri uiyā kādai
 Hilō dōlō namboe manā
 Saban Bhādō uiyā kādai
 Hilō dōlō namboe manā.

No. 24.

Bhāiyā bahin urkhar
 Sirā sitā nälē num ra'anar
 Kañkrō latā erpā
 Sirā sitā nälē num ra'anar.

No. 25.

Bhallem kirā bicā pellō
 Bhallem sotorā manjki
 Mānim khūri kuddā kādī
 Bhallem sotorā manjki.

No. 26.

Bhañrō beddā nū koe
 Jhīngā pūp kanyā annem ra'i
 Ērā ērā pāhi nānā
 Jhīngā pūp kanyā annem rai.

No. 27.

Pāhi nanjka dhibā kiriyā
 Mārā ninghai olan koe tāhilō pellō
 Pairi biri dhibā kiriyā
 Mārā ninghai olan koe tāhilō pellō.

No. 28.

Mukkān pakkā lauā bhaiyā
 Mukkā bhaiftū nanālaggi
 Ayaṅgan ambā kēbā bhaiyā
 Kharā khilpat pōsālaggi.

No. 29.

Musur kūṭā lauālagnar
 Hairē dadā eksan ra'adai
 Pairī bīrī lauālagnar
 Hairē dadā eksan ra'adai.

No. 30.

Mokhārā kīri mokhrārdai
 Hairē bhaiyā rē cīnhā hō polkan
 Rājī kīrā nū mokhrārdai
 Hairē bhaiyā rē cīnhā hō polkan.

No. 31.

Ratā jhīngā panjā hole
 Mukkā mēt khoyāgē kānar
 Pairī bīrī panjā hole
 Mukkā met khoyāgē kālor.

No. 32.

Bhutanglō amkhī bēk malā
 Pellō gahi panjera bilicālaggi
 Pairī bīrī bēk malkā
 Pellō gahi panjera bilicālaggi.

No. 33.

Bhejjā dhar'āgē jōkhan ba'adai
 Ugutan thok'āgē balodan ba'adai
 Khūrtī bīrī jōkhan ba'adai
 Ugutan thok'āgē balodan ba'adai.

No. 34.

Bhejjá dharacká pellon bhalé biehrkai
 Dhaní ninghai bērā kō eō ullá ra'ō
 Pairí bīrī pellon bhalé biehrkai
 Dhaní ninghai bērā kō eō ullá ra'ō.

No. 35.

Raf rafra gulaiči buiyā
 Pellō maīyā hilō dōlō manī
Erā khanem jiyā sal'i
 Pellō maīyā hilō dōlō manī.

No. 36.

Rājī gahi bēlas koe
 Hāthī maīyā cauran koe dhuk'ālagdas
 Hairē rājī ērā urkhas koe
 Hāthī maīyā cauran koe dhuk'ālagdas.

No. 37.

Rim rimra'ā biṛ'ālaggi
 Pellōgē ammōnkā laggi
 Pairí bīrī biṛ'ālaggi
 Pellōgē ammōnkā laggi.

No. 38.

Gudlū panjā bērā manjā
 Pellō gahi optā nukra'ālaggi
 Pairí bīrī bērā manjā
 Pellō gahi optā nukr'ālaggi.

No. 39.

Gollasin bēlaśin
 Bhūsunḍī parmālaggi
 Pairí bīrī bēlaśin
 Bhūsunḍī parmālaggi.

No. 40.

Gauriyāsin hēär lauā
 Surli nū nādan rasāba'adas
 Pairi biri hēär lauā
 Surli nū nādan rasāba'adas.

No. 41.

Cān mund bhejjā dharcas
 Idnāgā jōkhas lajera'ālagdas
 Pairi biri bhejjā dharcas
Khurti biri jōkhas lajera'ālagdas.

No. 42.

Cāli bali nū ambā pāhi nanā
 Cāli bali bēkār ekan laggi.
 Cāli bali nū dhibā kirriya
 Cāli bali nū bēkār ekan laggi.

No. 43.

Ciā campā muddin enghain
 Ender ender sasurār kādan
 Jharā mallā gunqā mallā
 Ender ender sasurār kādan ?

No. 44.

Ciō ciō malā ciō
 Kalā to kō samdin menar barā
 Bor'e ciō maṇdi ciō
 Kalā to kō samdin menar barā.

No. 45.

Cūjā kālō biri loslosordi
 Bhejjā bēcō biri jhamjhām'arā ṭhokdi
 Pairi biri koe loslosordi
 Bhejjā bēcō biri jhamjhām'arā ṭhokdi.

No. 46.

Cūjā lađdi tī bongā darā kērā
 Landi pellō gē nē mañdi ciō
 Pairi biri bongā darā kērā
 Landi pellō gē nē mañdi ciō.

No. 47.

Cendā jökhas bara'ålagdas
 Katțū ci'i koe karköyā pellō
 Pairi biri bara'ålagdas
 Katțū ci'i koe karköyā pellō.

No. 48.

Cendā pellō pára pulli koe
 Katrära pellō kō nitki pári
 Pairi biri pára pulli koe
 Katrära pellō nitki pári.

No. 49.

Ceblo dahurā cirō cilpi
 Mainā jurō nū bilicálaggi
 Pairi biri cirō cilpi
 Mainā jużō nū bilicálaggi.

No. 50.

Cō koe boing koe bariyár pellō
 Coṭṭō addō tirikhálaggi
 Pairi biri bariyár pellō
 Coṭṭo addō tirikhálaggi.

No. 51.

Cō pellō cūjā kál koo
 Hardi rańgā biri gá aregalaggi
 Pairi biri cūjā kál koo
 Hardi rańgā biri gá aregalaggi,

No. 52.

Cō pellō cūjjāgē kalai khēr cīkhālaggi
 Uddū nū kheess kōṛā nū man ra'i
 Cō pellō bijiyā khēr cīkhālaggi
 Cō pellō cūjjā gē kalai bīṛi argnā gūtī cūtkidim ra'oe?

No. 53.

Caūrā ba'adi koe caūrā manekhā lekh'a
 Dhirem dhames'a laggi
 Jōkhas lekh'a ba'adi koe caūrā manekha lekh'a
 Dhirem dhamesa'a laggi.

No. 54.

Chāchem kalā barā bhāī
 Pellō kōṛā nū ra'i
 Pairi bīṛi kalā barā bhāī
 Pellō kōṛā nū r'aī.

No. 55.

Sanni ekan dimbō pellō
 Jiyan eñghain patiyárālaggi.
 Bhāī bhejjā malā dharnágē
 Jiyan eñghain patiyárālaggi.

No. 56.

Sanui bhaiyā rallin urū kheñdoe
 Kā mukkan urū kheñdoe
 Rājī kirā rallin urū kheñdoe
 Kā mukkan urū kheñdoe.

No. 57.

Jatrā ṣoñkā nū bhaiyā rē
 Jōkhas jhikā tīrā nandas
 Pellō gahi bāgrkā khatrā
 Jōkhas jhikā tīrā nandas.

No. 58.

Jani sikār bara'ālaggi
 Kissan mōkhoe hē oēdā pellō
 Pairī bīrī bara'ālaggi
 Kissan mōkhoe hē oēdā pellō.

No. 59.

Jino jino koe ḫikārī nū ra'i
 Coppō injō koe jarpa nū ra'i
 Pairī bīrī koe ḫikārī num ra'i
 Coppō injō koe jarpa num ra'i.

No. 60.

Jūrī jūrī nōl khanjā
 Onṭā ci to koe tuhilā kam'on
 Pairī bīrī nōl khaṇjā
 Onṭā ci to koe tuhilā kam'on.

No. 61.

Jūrī jūrī bhejjā bec'ēn
 Beñjrka mētas gandhūp nanālagdas.
 Satte gōtā daliyā kérā
 Beñjrka mētas gandhūp nanālagdas.

No. 62.

Jōkhásin māyā nandi
 Niñg mētasin māyā malā nandi
Khūrti bīrī māyā nandi
 Luhārī bīrī māyā malā nandi.

No. 63.

Jhiko jōkhae uiyā baldai
 Pellō gane maserat nandai
 Pairī bīrī uiyā baldai
Khūrti bīrī maserat nandai.

No. 64.

Dindā gūti cikan man'oe
 Pisā gā pellō roporō manoe
 Pairī bīrī cikan man'oe
 Pisā gā pellō roporō manoe.

No. 65.

Dimbō bōhā nambā cađ'a
 Ond ullā kharā nalakh bar'ō
 Pairī bīrī ambā cađ'a
 Ond ullā kharā nalakh bar'ō.

No. 66.

Dombō madgi dō ayaáng
 Rāsē rāsērā khatera'ālaggi
 Bērā kērā dō ayaáng
 Rāsē rāsērā khatera'ālaggi.

No. 67.

Tāng mētas kōrā kēras
 Tāng mukkā bhejjā bēcālaggi
 Pairī bīrī kōrā kēras
Khurtī bīrī bhejjā bēcālaggi.

No. 68.

Tile tile hō'ā bardai
 Malā tayon harō eñgdan kalp'ālagdai
 Pairī bīrī hō'ā bardai
 Malā tayon harō eñgdan kalp'ālagdai.

No. 69.

Tūsā dāhrentī bhalū cōcā
 Bindō bhokorontī irdi koe pellō.
 Pairī bīrī bhalū cōcā
 Bindō bhokorontī irdi koe pellō.

3. KARAM DANĀĪ.

No. 1.

Akkun jōrī cotor koe ba'adai
 Pisā jōrī barākē ba'adai
 Khandiyān attā'oe barekan jhaproe
 Kullātī ohārī nanoe.

No. 2.

Asār Sāban nū cēp pōeyi
 Ender hō mal ithri khēkhēl nū
 Eō kōdē khār bara'ālaggi
Khāran kattā gē pollot.

No. 3.

Ēn malā kāon koe cēdā, bhariyā
 Ēn malā kāon koe kum'ā, bhariyā
 Jōkhāsin te'yo'e cēdā, bhariyā
 Pellō ninghain teyoe kum'ā, bhariyā
 Jōrā jōrā kālon cēdā, bhariyā
 Jōrā jōrā kālon kum'ā, bhariyā.

No. 4.

Karam bēoō birī malā bardai
 Jhapi bēoō birī gotta'ā nandai
 Nēd pollō mānō hole kuriyā khāpoe
 Dindā bērā ninghai nēō ullā ra'ō
 Guca koe pollō nāda ērā kalot
 Dindā bērā rijhan baldas ba'adī.

No. 5.

Käl koe käl mai bariyam taidan
 Käl koe käl mai bariyam taidan
 Karam gē barkē ba'adan
 Karam gē barkē ba'adan
 Käl koe käl mai bariyam taidan
 Käl koe käl mai bariyam taidan
 Jitiyágē barkē ba'adan
 Jitiyágē barkē ba'adan.
 Bar'ā gā bar'on dadā naiyō babā kēbor
 Bar'ā gā bar'on dadā naiyō babā kēbor
 Nē ningan dhirjá nanor
 Nē ningan karjā nanor.

No. 6.

Kabu rē khákha kahu rē khákha.
 Gudlun mūkhdi gudlun mūkhdi
 Sonā gahi ṭadē rūpā gahi manci
 Okkon arā khendo'on.

No. 7.

Kahu rē khákha khessan eñghain mōkhdi
 Kahu rē khákha gudlun eñghain mōkhdi
 Khēdā koe mai gō bárhai hāth dāngtī
 Khēdā koe mai gō tērhai hāth dāngtī
 Khēdā koe mai bárhai hāth dāngtī.
Khessan eñghain mūkhī
 Khēdā koe khēdā mai bar'hai hāth dāngtī
 Khēdā koe khēdā mai tērhai hāth dāngtī
 Bárhai hāth dāngtī
 Irkídīm khēdā tērhai hāth dāngtī
 Nitkídīm khēdā.

No. 8.

Kalō bīrī īrkam khaikā khār
 Kirrō bīrī eādim khār nindyā
 Ondā sēyam keōtā eīghai sonā gahi muddin cī'adan
 Eīgan kaṭ'ta'ar cī'ā.
 Malā ho'on muddin niman kaṭto'on.

No. 9.

Kūl kīrān bujharki koe aāglō pellō aāngalki rā'adī
 Pairī bīrī koe aāglō aāngalki rā'adī
 Kuhuṛ kuhuṛ uiyā kādān koe
 Dalai dalai amm ho'okē
 Amm naāngā maāndī ho'okē koe
 Karmā nū bēk marcā
 Pairī bīrī uiyā kādān koe
 Aṛti bīrī amm ho'okē
 Amm naāngā maāndī ho'okē koe
 Karmā nū bēk marcā.

No. 10.

Khūrī kādai sagrī khūrī kādai
 Pellō khūrī ambkē kālā
 Pellō khūrī ambkē kālā
 Pellō khūrī nū gā alkhnā dumbī mani
 Pellō khūrī ambkē kālā
 Pellō khūrī ambkē kālā.

No. 11.

Khēl khendoe Lalu bhaiyā rē
 Mukkā ra'anā lekhā laggō
Khēl khōtō'o Lalu bhaiyā rē
 Mukkā kerka lekhā laggō laggō.

No. 12.

Guc koe pellō nad ērā kālot
 Diādā bērā niñghai ēō ullā ra'ō
Jōkh mēt koe guñgū kam'ā bali
 Pacbāl gusanim kāloe
 Pacbāl gusanim kāloe.

No. 13.

Cāriyō kōdā cēp gā pū'i
 Nam gusan iklam malā pū'i
 Ender gē cēp iklam malā pū'i
 Badāli iklam malā murri
 Éadergē badāli iklam malā murrdi
Mūkhā iklam malā cikhī
 Ender gē mūkhā iklam malā cikhī
 Dođo nunkhā gēm biddi.

No. 14.

Jhitir jhitir oēp gā bar'i
 Hairē jūrī eksan ra'ot
 Hairē juři eksan ra'ot
 Khañdiyan aṭṭot barkan jhapro'ot
 Kullāti nohāri manot,
 Kullāti nohāri manot.

No. 15.

Guai koe ba'adan
 Cotor ko ba'adi
 Pisā juři barkē ba'adi
 Pisa juři barkē ba'adi
 Cūtā hō oütöt ; khandrā'a hō khandro'ot
 Anti janu dhiyā (hani) manō.

No. 16.

Nayō gē guṅgū babaśgē kulla
 Kullā tī rōbā nīd'a mala ban'i
 Bijā put'ā cēp gā pōi'i
 Ēn ender nanon nīn ender nanoe
 Dharmē i dasā nanjā namā nē maṇḍl oī'o
Khaddāsin ērēn khaddan hō ērēn
Ēnim ender nanon
 Tambas hō kēras darkas
Khaddar hō kalbalarnar.

No. 17.

Nīngan dadā ba'ālakkan hō
 Ninim purukhā manjkai
 Nin ekā tarā hō ēn ekā tarā
 Dharmē ennē dasā nanjā.

No. 18.

Bichra'ā kō bichra'ā juri
 Barid eñghai khacerā laggī
 Barid eñghai khacerā laggī.
 Bichra'ā gā bichro'on juri
 Hairē eñghai dasā dim mallā
 Hairē eñghai dasā dim mallā.

No. 19.

Bichirā bhaiyā bichirā kō
 Pun khocol bhaiyā khacerā laggī
 Ayō hō mallā babā hō mallā
 Dharmē hō mallā conhā nanni
 Ohāri malkar dehāri malkar
 Dharmē hō mallā conhā nanni
 Kūār bāri ambiyar ki kērar
 Dharmē hō mallā conhā nanni.

No. 20.

Bōngā pellō naihār kā'oe
 Nayō dular niñghai nēō ullā ra'ō
 Nayō dular niñghai nēō ullā ra'ō.
 Malam ra'oe pellō nađđo keddal kālō
 Pañcē rupaiyā dālī nēō ullā ra'ō.
 Nayō dular niñghai nēō ullā ra'ō
 Nīn pellō ra'oe en jōkh̄ ra'on
 Nayō dular niñghai nēō ullā ra'ō
 Nayō dular niñghai nēō ullā ra'ō.

No. 21.

Rājī nū koe cēpgā pū'i
 Nañgusan jhalā malā nani
 Nañgusan jhalā malā nani
 Nīn purab tarā en pachim tarā
 Dharmē i dasā nanjā
 Nīn pel en jōkh̄ ra'on
 Jogā jogi ullā dim kālō.
 Jogā jogi ullā dim kālō.

No. 22.

Khēl khōtorkā dhiban cāđē cī koe
Jōkhar kharam dhirābānar
 Cēđā cēđā jōkhārin pa'ik lagāba'ānar
 Pacgi jōkhār ne'okhtārā barnar.

No. 23.

Ān koe rañđi paccō
 Tañgdā kom arķhan mōkhdi ;
 Ghōrō lekhā khandardi, cuñjā lassā baldan ba'adi,
 Bīrī bīrī kom arķhan mōkhdi
 Ghōrō lekhā khandardi, cuñjā lassā baldan ba'adi.

No. 24.

Bhalē nīngan dadā ba'alakkan kō
 Dharamē i dasā nanjā
 Nin ekā gusan kō ēn ekā gusan
 Dharamē i dasā nanjā
 Pairi put biri dadā ba'alakkan kō
 Nīnim purukhā manjkae.

No. 25.

Bhalē nandi gō nandi ender nandi
 Ender malā khaddim taṅgyō khēran hō piṭyā
 Jholoi hō malkar moco'i hō malkar
 Gallen kappā kappā cikhī.

4. BEŃJA DANĐI.

No. 1.

Ayō hō kibī kibī
 Babā hō kibī kibī
 Urkhon arā kālon
 Holē ayō hō cikhō
 Babā hō cikhos.

No. 2.

Onṭā addā mal kā'on
 Nannā khāl lassā kā'on
khaddā cikhō mulli khakhro'ō
 Kutṭā cuñnum ullā kā'ō.

No. 3.

Ond khettā arkha ond laṭum asamā
 Dharmē hō mal mayā nani bhāī
 Nurbar gā lassābā'ar khōkhā kassā
 Dharmē hō mal mayā nani bhāī.
 Ond laṭum assā ond khettā arkha
 Hay Dharmē mayā malā nandū
 Dadās hō kēbdas nasgō hō kibī
 Nayō hō kibī babas hō kēbdas
 Kakas hō kēbdas kakī hō kibī
 Ontim gotaṅg bhaiyāsin nērā khane
 Jiyā kirri malā holē urkhon ki kālon
 Ci nayō khotor tumbā
 En nayang jōgi mannā kālon.

No. 4.

Kōrē nayō kōrē nayō
Khōkhā tarā kōrē nayō
 Chamhē tarā kōrē nayō
 Chamhē tarā kōrē nayō
 Gayā Gangā kā'on ayō ;
 Gayā Gangā kā'on nayō
 Kir'on ayō kir'on ayō
 Bārā bacar kir'on ayō
 Tērā baosar kir'on ayō.

No. 5.

Choṭekunā rādan dadā hoe amboe bisā
 Dadā hoe ambōe bisā
 Man khaddā khendoe dadā hoe cūjon bēcon
 Dadā hoe cūjon bēcon
 Kēter khaddā khendoe dadā hoe kēson bēcon
 Dadā hoe khōyon bēcon.

No. 6.

Pōe'ā pard'ā uiki nayō akkun uiyā pulki
 Neṅgā nuiyā pulki
 Undim khaṇḍā kiorigem nanuar cālī nanjki
 Nannar bali nanjki
 Nundim tippā sindrigem nannar cālī nanjki
 Nannar bali nanjki.

No. 7.

Bābus cēḍas pannā tempan
 Maiyā kumiyā bannā ṭuṇkin
 Bābus cēḍas pannā tempan
 Maiyā kumiyā bannā ṭuṇkin.

No. 8.

Rājī rājī kuddiyān nayaṅg
 Dēsē dēsē kuddiyān
 Koṇkō mētan biddiyān
 Boṇkō mētan biddiyān.

No. 9.

Hairē ayaṅgō hairē ayaṅgō
 Kukoe bāri raṇdi manj'ēn
Guṛkhundi kicrin kuri'ēn
 Kukoe bāri raṇdi manj'ēn
 Cooārē carai'i baḍi rē ceṭā
 Khijurē patai'i dhilbā jhulai
 Raimon cara'i dadi rē golā
 Khijurē patai'i dhilbā jhulai
 Khijurē patai'i dhilbā jhulai.

No. 10.

Hairē eāgdañ hairē eāgdañ
 Gōl beñjnā biñji'an ayañg,
 Bēl beñjnā biñji'an nayañg
 Neñgdā kerkā dahrē nū ayañg
 Cirō baruñg kundiñg ayañg
 Ponðrā baduñg kundiya ayañg.

No. 11.

Hairē eāgdā ērā khāpu
 Hairē eāgdā mērhō khāpu
 Endran beddā kērā endran ondrā dō
Kha'i kukoen beddā kērā
 Pellō buyan ondrā dō
 Mai kukoen beddā kērā
 Paccō buyan ondrā dō.

No. 12.

Guai ayō bidā ci do nin ayō erpānū ra'oe
 Niñgdañ cicki niñgdāsin biddki
 Nin erpānū niceot ra'oe.

5. JĒTH JĀTRĀ GAHI DĀNDI.

No. 1.

Halu malu Tillā pārū ghōrō maiyā nariyālagdai
 Pellō niñghai kheñhēl kiyā ghōrō maiyā nariyālagdai.

No. 2.

Kañk gahi ghōrō nū nē argō nehālū pārū
 Kañk gahi ghōrō nū pellō argō nehālū pārū.

No. 3.

Kir Laliyā ender kādi, malā kirron nan tarā kādan
 Jūri jōkhas kōrā kēras malā kirron nan tarā kādan.

No. 4.

Ninghai párkan pellō pariýā polloe kō dhanámudi párū
 Pairī bīrī pellō pariýā polloe ko dhanámudi párū.

No. 5.

Bali kamā hō bali kamā pell erpā daänglō ra'i
Jōkh erpā ringi cingi pell erpā daänglō ra'i.

No. 6.

Ekā'm sáheb itiyas Panári pargan nū baráldas
 Rassal sáheb itiyas Panári pargan nū taileñgarin ondrdas.

No. 7.

Rájā hō rájā Jagarnáth rájā ninghai rájī nu larekā manjā
 Ninghai rájī Bhúdū Támār ninghai rájī nu larekā manjā.

No. 8.

Bélas gahi kukk malyā kāresā jhilmilirálágī
 Céda pellō mār laucā kāresā jhilmilirálágī.

No. 9.

Endergē pellō kabrá khēran arigta'adi
Jōkhar pellō bhejá malā dharnar
 Adi gem pellō kabrá khēran arigta'adi.

No. 10.

Níngan koe pellō Naipál éragē ho'on qhibá ci'á ci'á
 Hár mánálagdan níngan koe pellō Naipál éragē ho'on.

No. 11.

Hairē eṅgdā gaṅgō pellō gaṅgela chōrē jhūr nū ra'i
 Gaṅgelā khoyā kērā gaṅgelā jhūrē jhūr nū ra'i.

No. 12.

Ayaṅg gā keoā kērā bhaiyārē nēkan ayaṅg bā'ot.
 Dharmē tu'ar nañjā bhaiyārē nēkan ayaṅg bā'ot
 Hairē ayaṅg bang malkā hairē bēkār ekan laggī
 Hairē ender nanot hairē bēkār ekan laggī.

No. 13.

Kalā hudiñ ho'ar barā, hudi ganē ullā malā kālō
 Tinā kheddan dheiñe nanī, hudi gane ullā malā kālō.

No. 14.

Hiri bar koe bannā kiciri pellō; niñgan ambar rījh hō malā laggī
 Hiri bar koe bannā kiciri pellō hāri kāl koe
 Jhikā biloā pellō barālagdi.

No. 15.

Mañi sāe bēlas sanni nū conhā ra'acos
 Tañgyō kecā darā sanni nū conhā ra'acos.
 Cōreā paddā nū boñgas ki bāchrāgē
 Shērghāti paddā nū boñgas ki bāchrāgē.

No. 16

Kampani Urbar gūli ambnar
 Hájáribagh tā teñegar mēyā ;
 Mākhā bīrī gūlin ambnar
 Telengarin bhaiyā rē chek'ā

No. 17.

Telengar jiroñg joroñgrā barālagyar
 Tikū paddā nū chauni nanjar
 Endernā Jagarnāth sāe bēlay
 Boñgdae ki ka'alagdai ?

No. 18.

Haridal, Giridal irbarim laṛčkā paṛiyā keocar
Jian diṭh nana bhaiyā laṛčkā paṛiyā keocar.

No. 19.

Bhaurontā Gaṇpatrae rājin dhirē dhirē piṭṭa'adas;
Lōknāth sae bhaiyā re rājin dhirē dhire sambhra'adas.

6. KHADDAR GAHI BĒONĀ-DANṄI.

No. 1.

Guo Caūrī Bhaūrī gō murkā cipā kā'ot
Nāle num ghokṛonum bhaiyāgō jirō jirō dhaniyā dhanyā bēoot.

No. 2.

Atei maſci cenekhō nippyā kā lafuā nippyā,
Khaddan durā nippyā, kā budhīn durā nippyā, hudim janu khai gō
Sōnā giddhīnī kā rūpā giddhini.

No. 3.

Sasurār kālō bīrī dhirē dhirē: naihar kālō bīrī dalae dalae.

No. 4.

Goethā pesā ker'an dai gō: oīrī capā pāhī ker'an;
Jōkhar pellar laucar dai gō: kārmad eñghai rahi kērā.

No. 5.

Koñkō boñkō pálaki jiyan kalapī;
Māṛā niñghai basságē; bēlāyō kuṭī kuṭī amboe manā,
Mahtō majhī manoe saggāī manoe.

No. 6.

Sanī bērānū sanī cōrō, kōhā bērānū kōhā cōrō
 Pāhī nandae hole uiyā kā'on malā hole kaíkan bēcon
 Malā hole datā bēcon.

No. 7.

Nin koe ratā jhiágā pellō birnin hasulī kamdī,
 Tūsā dahrenū kamdī, jōkh'ēn bhalē rijhāba'adi.

No. 8.

Guc lundri eauri gō cihdrī oipā kāot.
 Ciħdrī gahi mūli nū bhaiyāre bērē bērē bēoot
 Bhaiyā rē jurī jurī bēoot.

No. 9.

Tācī gō tācī, jinō dim jinō, gadri dim gadri, tip'en to ūlī, iryen to tabsi.

No. 10.

Khudiyae cuniyae pōsālō bhaiyārō, sē bhaiyā gelā, paradēsā
 hō hay rē ont goṭā pith kā bhaiyā gelā paradēsā hō.

No. 11.

Māghē māghoři pūrucā bharengae māghē māghoři pūrucā janu,
 ciōim noñdori ciōim hole gā sāram bakilā mandidim janu
 ciōim noñdori ciōim holegā ērom cērontā dubukin janu.

No. 12.

Būtūtū būtūtū pesā mōkhā kēras, hū jōkhas dayangō tarķi raṅgō
 pellō bidyas.

No. 13.

Pūrb tarti barecā kadam mann nū ukkiyā
 Radhē bhalē rijhirkae.
 Gucā Radhe niñgan ērá taikan
 Radhē bhalē rijhirkae.

No. 14.

Ci cōrō cf cōrō pān gundā
Baroe rajī kālāgē būt kumbā.

No. 15.

Namhai mesgā nū ender ḥrā iri jūh'i dadā iri jūh'i
Siloe sopoe khami turū bafyar ci'a dadā bafyar ci'a.

No. 16.

Mani ari nū dhibā ra'i do ayañgō,
Othr'ar ci dō ayañgō hebrar ci dō ayañgō.
Dhōl āni dedenç dedeng.
Tēndē āni torō torō,
Torō rorō ro rō ro rō—tenē nē nē nē nē nē.
Bābus āndas ho'on ba'adas; mai anī malā kālon
Torō ro rō ro rō ro rō—tenē nē nē nē nē nē
Bābus ceddas rangā sottan; mai kumyā rangā baugin.
Torō ro rō ro rō ro rō—tenē nē nē nē nē nē.

No. 17.

Tuluī tului tului jargā dē bhaiyārē
Taṛki rangō jōkhōdā, bīryō rangō pellō dē bhaiyā rē,
Nē'o'kharā biddi dē sībā kharā biddidim bhaiyā rē
Kucāi kucāi ṭorāng ülī dē bhaiyā rē
Bāroe pañjar salī dē tēroo pañjar salī dē bhaiyā rē.

No. 18.

Hacā carak carak dadā naur pūp pūidā
Gucā dadā ērā kāot khildi dadā rijhirā.

No. 19.

Āoā ácā bālkā malā kasri'i
Tani tani amm ciā khane kasri'i.

No. 20.

Sanni ṭungri nū, sanni mūyā cōcā dadā bagarō
 Dadā cādē cādē man mungā pūidā dadā bagarō
 Kōhā tungri nū kōhā mūyā cōcā dadā bagarō
 Dadā cādē cādē man mungā pūidā dadā bagarō.

No. 21.

Ci bindi ci bindi bár bindi
 Nayō kē debō pānri gūdā
 Babā ke debō celri chātā.

No. 22.

Jinō injō pasrā kañjī ekāse khaṭon
 Sai pellae sai jōkhae ekāse khaṭon,
Ekāse irton.

No. 23.

Sanni bērā iriyān sui sutrī khadā,
 Nayārī taingedā ctijā lasā jugiyā;
 Nayārī taingedā kēsā lasā jugiyā,

No. 24.

Tāṛ man nū kā koronjō man nū khapālagdai
 Rāṛ bañdarō kā rāṛ eigālō
Khápālagi johālagi dadā hoe.

No. 25.

Kaurī koe ran ban, kaurī bēcē bīcōban
 Nagar malā pampla dhōcē.
 Nagar malā pamplā dhōcē.

**HOME USE
CIRCULATION DEPARTMENT
MAIN LIBRARY**

This book is due on the last date stamped below.
1-month loans may be renewed by calling 642-3405.
6-month loans may be recharged by bringing books
to Circulation Desk.

Renewals and recharges may be made 4 days prior
to due date.

**ALL BOOKS ARE SUBJECT TO RECALL 7 DAYS
AFTER DATE CHECKED OUT.**

NOV 2 - 1975 10

MAY 14 2000

L1D21-A-40m-12-'74
(S2700L)

General Library
University of California
Berkeley

U.C. BERKELEY LIBRARIES

0054784669

M291876

PL4704
H3

Ferdinand
folk_lore, in

M291876

PL4704
H3

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

